

ცისკარი

1862

თე-ბ-ე-ნ-ი-თ-ე)
ო კ ტ ო მ ბ ე რ ი.

წელიწადი შავქუსე.

წოდება თხზულებათა:

- I. — მამისგან შულის დარიგება. . . თ. გ. კრის-თავისა.
- II. — საქართველო ათსის წლის შემდგომ.
(კომედიას სოფლოგუბისა. ნათ.) ანტ. ფურცელაძისა.
- III. — ლექსები სხუა და სხუა მწერლებისა.
- IV. — გიორგის XII შეუობა. . . თეიმურაზ ბატონისაშულისა.
- V. — საღაებოს ფურცელი. . . ძოღაებისა.
- VI. — სხუა და სხუა ანბავი. (იხილე მეორე გვერდზედ.)

ცფილისს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიისაში.

განცხადება.

მომაჯალს **1865** წელსა ჩუწნი ქართული სიტუჯერებითი ჟურნალი «ცისკარი» გადადგება მეძდეს წლოვანებაში; ამ შვიდის წლის განმავლობაში, როგორის შეჭირვებით გამოდიოდა ეს მამულის-ერთა ჟურნალი, იციან მსოფლად რედაქციის დაახლოებულთ თანამშრომელთა, მაქსსადაჲე თუ რამე ნაკულეუვანება მოჭსდევდა ამ საქმეს, იმისი მიხესი საკუთრად რედაქციას არ უნდა მიეწერებოდეს, რადგანც ეს რედაქცია ერთგულად ცდილობს ჟურნალის წარმატებებასა ეოვლის დონისპიებით, და ამ ექჷსის წლის განმავლობაში არ მოუკლია მეცადინეობა და რაც დონე ჭქონია არ

დაუზოგავს თავისი შრომა. მომაუაღის წლისათვის ვიძედოვნებთ, რომ კიდევ უფრო უკეთ და განვრცელებით გამოვსცეთ, რასაკვირველია თუ რომ დაგვესმარება ქართულთ საზოგადოება, რომელთსედაც სრული იმედი აქვს რედაქციას დამყარებული. უამ იმედოთ ვერც ერთს რედაქციას ვერ შეუძლიან მრთელ სმელეთსედ ამისთანა საქმის წარმოება. ჟურნალი არის საზოგადო შრომა და საზოგადოს სწავლისა და წარმატების დრომა, მაქსადამე თვთოეული, ვისაც უევაწს თავისი მამული და ენა, უნდა აჩვენებდეს ამ საგანს შეწევანსა შემღებისამებრ. გარდა ამისა, ამით ურყო ვიძედოვნებთ, რომ ვინცკი გვეკულება გამოჩენილი მწერალი ქართულს ენასედ არიან «ცისკრის» შემწენი, აღუთქვეს კიდევ თავიანთის შრომის არ მოკლება და ეოველთვს დიდი შემწეობა თავიანთის მწერლობით. ამ ქართულთ მწერლობის რჩე-

ვით და იმათთან მოღვაწეობით, მომავალს წელიწადს ჟურნალი გაიყოფება ექვს ნაწილად; რადგანც უოველი სასოცადო და კერძობითი საგანი, უმეტესად ქართველთ ძველის ჩუტულებით, დაიწყო საღმრთო სიტყვთ და ამასთანავე, რადგანც რედაქციას ეგულებოდა ამ საგანში დაკვლავნებული და დიდად კეთილის მოსურნე ჩუტნი, უოვლად უსამღუდოელოესი ქუთაისის ეპისკოპოსი გაბრიელ, ამისათვის ზირველს ნაწილში იქნება უოველი მწერლობა რაცკი რამ შეესება საღმრთო საგანსა, ამ ნაწილის მმართველი იქნება თვთ რედაკტორი, ი. კერესელიძე; მეორეს ნაწილში იქნება უცხო ქუტუნის, ანუ საკუთარი ჩუტნი ქართული სიტყვებო, რომლის მმართველი იქნება ლავ. არდაშიანი; მესამეში წვრილი, ღირსად მიღებული ლექსები, ამ ნაწილის მმართველი თ. კრ. დ. ორბელიანი; მეოთხეში ჰსწავლა და კვლო

ვნება, რომელშიაც შემოვიტანთ ისტორიულს, სამეცნიეროს, საფილოლოგიოს და სს. რომლის მმართველი იქნება დიმი. ბაქრაძე; მეოთხეში იქნება საქართველოს ანბავი რამ, გარკვევა ახლად გამოცემულის წიგნებისა, კინა თხზულებისა, და მეექვსედ სსჭა და სსჭა ანბავი, ამისი მმართველი იქნება ნიკ. ბერძენოვი. როგორც შემოთავსთქვთ, თვთოეულს ნაწილზედ აღკვითქვეს მომავალს წელიწადს შრომის მიღება და დახმარება. ამათ გარდა, ჰატავ საცემთ «ცისკრის» თანამშრომელთ, რომელთაც აღკვითქვეს, თუმცა იცნობენ მკითხველნი, მაგრამ მაინც რედაქცია საჭიროდ რაცხს განამეოროს ამათი სახელები: თ. გ. ბარათოვი, დ. ბერიევი, კაბრიელ ეპისკოპოსი, გ. დიდებულიძე, თ. გიორ. ერის-თავი (გენერალ ოტინჭანტერი) რომლის თხზულება იქნება დაბეჭდილი ოკტომბრის ცისკრის ნუმერში, თ. რაფ. ერის-თავი, ჰლ. იოსე-

ლიანი, თ. ალ. ობზელიანი, გრ. რჩეუ-
ლოვი, ან. ფურცელაძე, დიმ. ეიფიანი.
ი. აკ. წერეთელი, მის. ჩიგიანი, კნ. ბარ-
ბარე ჯორჯაძისა, და ჩუჭნ მკითხველთა-
დმი უწიებულნი ფსევდონიმები, სასჯელდობ:
მოლაებე, თორმეტნი მებუკენი დასს. ამ
«ცისკართან» გამოვა დამატებასავით ქარ-
თული მამულის მოვლის კაზეთი «გუთნის
დედა» რომელიმაც იბუჭდება გამოცდილის
აგრონომების მამულის მოვლის თხსულებ-
ბაები. «ცისკარი» გამოვა თვეში ერთ წიგ-
ნად ექუსი დიდის ტანის თაბახიდგან ათ
თაბახამდინ, რომლის ფასი არის წელი-
წადში ექუსი მანეთი, ხოლო შინ ანუ
სსუა ადგილებში გაკსავნით შუდი მანეთი.
დამატების, ესე იგი «გუთნის-დედის» ფასი
არის ვინც «ცისკარსედ» კელს აწერს
ერთი მანეთი, ვინც არ აწერს და დამა-
ტებას ცალკე მოიწერს, ორი მანეთი, გა-
კსავნით. ვინაც სურდეს დაბარება «ცის-

კრისა» თუ «გუთნის-დედისა» უნდა ზცნობებდენ რედაქციას, კუკიაში, საკუთარს კერესელიძის სახლებში და ფასსაც თან უნდა გამოგზავნიდნენ.

რედაქტორი და გამომცემი ი. კერესელიძე.

ღენერალ ოტინუანტერს თ. გორგუ-
ერის-თავს თავისი ძული წაქარია ჭკით-
სავს: მამათ რით უნდა მოიგოს ამ სო-
ფელს ბედნიერება, რომ საუკუნოთ დიდე-
ბაც იმისთვის მსათ იუოს?

შემეწიე მე სულთ ეოვლად წმინდაო!

1) კეთილ მოქმედება, სიმშჯდე, სიწყნარე, სიწმინდე, დეითის მოყვარება და კაცთ მოყვარება, ამ სოფელსაც ბედნიერ იქმნება და საქებარი, და იმ სოფელსაც საუ-
კუნო მსათ ექმნება.

2) სწავლა, თუ კეთილ-მოქმედება შეერთებული აქეს ამ სოფელსაც ბედნიერი იქმნება, და იმ სოფელშიაც კეთილი ცხოვრება ექმნება და თუ კეთილი მოქმედება არა აქეს შეერთებული სწავლას, ის იქმნება ბოროტ მოქმედი არიოზ, და ივლიანე განდგომილი, ამ სოფე-

დსაც შერტყენალი იქმნება და იმ სოფელსაც.

5) სიმდადრე უკვე იქმნება ღუთის მოყვარე, ძმათ მოყვარე, ღარბითა და დაგრდომილთ მოწყალებე, ქვრივთა და ახალთ შერწყმარებელ, შერყვებულთ შემწე, და გეთილათ ყოფა შეცუველი. ამ სოფელსაც საქებელია, და იმ სოფელსაც სასუფეველში იქმნება.

4) მშუტნიერება, მრავალი მდაბალი კაცის ქალი იმპერატრიცათ შექმნილა, და კაცსაც მშუტნიერებისგამო ბედნიერება მოუბოგებია. სიმშუტნიერესა, თუ რომ გეთილი ყოფაქცევს შეერთებულნი აქუს, ამ სოფელშიაც ბედნიერია, და იმ სოფელსაც სასუფეველი მზათ აქუს, თუ რომ ეს გეთილი ყოფაქცევს არ ექმნება წლამდისინ იმისი ბედნიერება დასრულდება, ამ სოფელსაც შერტყენილი იქმნება, და იმ სოფელსაც სასუფეველს გერბილია.

3) თუ კაცს გეთილი ქცევს აქუს, თუნდა მდადარი არ იყოს, ანუ მსწავლული არ იყოს, და არც მშუტნიერი იყოს, მაშინ ამ სოფელშიაც საქებელი არის, და იმ სოფელშიაც განსვენებით.

—მამაო! ებ რაცა ჰსიქვი ჰეშმარიტია, და გთხოვ რომ ესეც მიბძნოთ, ნატურალისტები იტყვიან რომ ღმერთთა ნატურაა.

—აი მუჯო, თუ ნატურა დაუსაბამია, დაუსრულებელია, და მიუწდომელია, მზისა. მთარისა კარსგაღების ციხის და ქუტუნის შემომქმედი და შირველი მიწისა და წყლის მიხედვითა. ჩვენც ეტრეთვე ვაღვარებთ ღმერთსა, ისინი უწოდებენ ნატურასა ღმერთსა, რუსები ზოდს,

უწოდებენ, ბეჭმნები თეოს უწოდებენ, თათრები ალლასა და ქართულები ღმერთსა, რადგანაც დასაბამი აქვს ნატურასა ანუ დასასრული, მაშასადამე ღმერთ გამოვისახავთ აი შჯლო, მრავალ არიან ნატურანი, კაცთ ნატურა სხვა არის, მზისა, მთოვარისა და კარსკუელავთ ნატურა სხვა არის, ნატურა ანუ ბუნება ზღვსა სხვა არის, და რადგენიც ცხოველნი არიან ზღუესა შინა, სხვა და სხვა ნატურა აქვსთ, პირუტყვთაც სხვა და სხვა ნატურა აქვსთ, ქვე მძრომთაც მრავალთ სხვა და სხვა ნატურა აქვსთ, ეს ნატურანი ერთმანერთის წინააღმდეგნი არიან და მტერნი, გითარცა გველი მტერია კაცისა, და კაცი გველისა, ეგრეთვე მფრინველნი ერთმანერთის მტერნი არიან და შემჭქელნი, აი ცეცხლი თუ მეტია წყალზედა აღტავს დააშრობს, და თუ წყალი მეტია ცეცხლზედა გააქრობს, მაშა სადამე ღმერთებს შორის ბრძოლა. ყოფილა, და მრავალ ღმერთობა შემოვა, ღმერთი ერთი უნდა იყოს დაუსაბამო და პირველი მიზეზი ყოველისა, ოთხი ნიკთია მიზეზი ყოველის სხეულისა, ცეცხლი, წყალი, ჰაერი და მიწა, მაგრამ ამათ დასაბამში აქვსთ და საზღუდარი, მაშა სადამე სხვა არის ამათი მიზეზი, დაუსაბამო, დაუსრულებელი, და მიუწდომელი, ვითარცა იტეოდნენ და ილოცავდნენ პლატონ და არისტოტელნი, პირველნი ფილასოფოსნი, მიზეზო მიზეზთათა შემიწყაღენ მე! შჯლო ღმერთსედ დაპარაკი არ არის რიგი, ამისთვისა რომ რადგან დაუსაბამოა, დაუსრულებელი და მიუწდომელი, მხოლოდ ვიციით რომ არის, და ისკი არ ვიციით რა არის და გერც მივხედებით, აი

დავით წინასწარმეტყველი რასა ჰსწერს «მე ვსთქვ გან-
კვრეპასა ჩემსა, რამეთუ უოკელი ვატი ცრუ არს» ვინც
ღმერთსუდ დაიწყებს ღაპარაკსა, ვერ მიჰხედება, გაცრუ-
ვდება.

აი ერთს მაგალითს გეტყვი შჯლო, სღვს პირსუდ
ერთი სასახლე იყო აშენებულე, იმ სასახლეში თილო-
სოფოსნი შემოჰყბებენ, და დაიწყეს ღმერთსუდ ჰსჯა და
ღაპარაკი, ერთი თილოსოფოსი ქვევით იჯდა, და ხმას
არ იღებდა, ჰკითხეს შენ რატომ არას იტყვიო? იმან
უთხრა თქუნი ღაპარაკობთო რომ დაუსაბამო, დაუსრუ-
ლებული და მიუწდომელი არისო, მე რაღა უნდა ვსთქუა,
ჩემი გონება ვერ მისწვდებაო. გაატრძელეს ღაპარაკი და
იმ ღამეს იქ დარჩნენ. ეს თილოსოფოსი დიღასუდ ად-
რიან ადგა, აილო ერთი დიდი ღრმა კოვსი, ჩავიდა
ამ სღვს პირსუდა, ჩაქეთეს ვღუაში კოვსსა, და ამო-
იღებს წყალსა, და გადმოსხამს ნაპირსუდა, და იძახის:
ეს ერთი. ეს ორი, ჩავიდნენ თილოსოფოსნი და ჰკით-
ხეს რასა იქო? რას მოქმედებო,, იმან უთხრა სღუა მი-
ნდა ავსწყოო, ამათ უთხრეს ხომ გიყს დაგომახებენო,
იმან მიუგო პასუხად, მე ამ სღვსა სიღრმეც ვიცი სი-
განეცაო, და ამ წყლის ბუნებაცა, თუკი მე ამისი აწევს
არ შემოდღიან, თქუნი დაუსაბამოსა და მიუწდომელსუდ
ღაპარაკობთ თქუნი უფრო გიყს არ დაგომახებენო, შე-
რცხვათ და პასუხი ვერ მიუტეს.

შჯლო, თვთ ჰხედავ რომ ამაში შემცდარნი არიან მეც-
ნიერნი, თუ რომ მეცნიერი არ შეცდება, უგუნური
და უცნობო მარადის შემცდარია, შჯლო, ღმერთსა შო-

რის არსება და ბუნება, და რომელიცა არს ნატურა ერ-
თაჲ, ჩუქნი კართ არსნი, და სხეული ჩუქნი თიხისა
მიერ შექმნილი, და სხეული ჩუქნი მიწადკე მიიტყუვა,
ღმერთი არს არსება ყოვლად, სრულთ, არა ყოვლად
უსრულესი, როგორც ღმერთი არის დაუსრულებელი,
ეგრეთვე ეს ლექსი არა უაჩსებესი. თუ დაკაყუჩოთ მამინ
ღმერთს საზღუდარი მიეცემა. ღმერთი არის განუსაზღვ-
რებელი, დაუსრულებელი, და მიუწდომელი. შჯლო, რადგან
რომ ღმერთი განუსომელი მოწყალეა, ათასს კაცს რომ
ერთს დღეს ყელი გამოსჭრა უნდა მოგიტეოს, მაგრამ
იმისი განუსომელი სამართალი წინა აღუდგება ამ მო-
წყალესას. მანამ კაცა ცოცხალია, თუ ამ სინოცხლე-
ში თავისს ცოდას მოიკეთოს რაც ჩუქნულებათა აქქს,
მამინ სამართალი ველარ დაჭსჯის, აი შჯლო, შენ ნაყ-
როვანი არა ხარ და შემთვრალე, კეთილი, თუ რომ ნა-
ყროვანი ხარ და შემთვრალე, და მოიკეთ, შენთვის ბრი-
ლიანტის გურგუნია, ამისთვის, მე ღმთისა რომ იშუა,
და ჭუჭარსა დაემსჭალა, ცოდელოთათვის და არა მართალ-
თათვის, მაშასდამე განუსომელი სიყვარული და მოწყა-
ლება სასუიეკელსა შანა დაგამკვდრებს.

მამა! მე ყოველივე მოკისმინე და ვსცან, მე გთხოვ
რომ ესეც მასწყაო, როგორ უნდა გაცნობო, გინც ვერ
იცნობს ყოვლისა შემდეგელსა ღმერთსა.

შჯლო! ბრძნული ლექსია, აკნიტონ და გენიტონ, აგე-
ნიტონ არის პირული შექმნილი. გენიტონ თესლისაგან.
გამოსული, აი გეტყვა, შენ ხარ ჩემი შჯლი, მე ვარ.
მამა შენი, მამა ჩემი კესეკვი, ჰაჰაჰ ჰამამდინ მიჭყევი და.

მიხვალ, ადამ იეო იოანე, ანუ თეოდორე, ის იეო შექმნილი, და არა თესლისაგან გამოსული, ახლა მიჭხედე ხარსა და ძროხასა, ის შირველი ხარი და ძროხა შექმნილია და არა თესლისაგან გამოსული, ძროხისაგან, დაიბადება ხო, მიუხედოთ ახლა ფრინველთა, მამალი და დედალი, ისინი არიან შექმნილნი, და არა თესლისაგან გამოსულნი, იმათგან კვერცხი გამოვა, კვერცხისაგან წიწილა, ახლა მიჭხედე ბალახსა ნესუსა და საზამთროს; ისინი შექმნილნი არიან, და არა თესლისაგან გამოსულნი, იმათის თესლისაგან სხუა გაიბდება, ესენი არიან შექმნილნი შირველის მიზეზისა და ღუთისაგან, მიჭხედე შესესა, მთოვარესა, ვარსკვლავთა ზღუესა, ქუჩუანსა, როგორც კეთილი განკარგულება არის, რამცა დაუბადებია ღმერთისა ყოველივე საჭურჭლებსა, მაგრამ ხშირად რომ გინახამს აღარ გვიკვირს, მაგალითს გეტყვი, ერთი კვერცხი რომ დაგანახო და არ გენახოს, რომ ვითხრა ამ კვერცხიდან სიმს კვირავედ გამოვიყვან სულიერსა რომ ფრთები ჭქონდეს, ნისკარტი ჭქონდეს, ფეხები ჭქონდეს და დაივიღებს, რომ არ გინახამს იტყვი: აი მამა ჩემი შემცდარა რას ანობოსო, აი კიდევ დაგანახებ ერთს მსხლის გურკასა, გეტყვი: შულა! ამას მიწაში ჩაკვებ, ამოვა ხე, მოისხამს მრავალს მსხვლს ხილსა რომ შესჭამ გაიმება, რომ არ გენახოს იტყვი მამა ჩემი შესცდარა, და რადგანც მრავალჯერ გინახამს აღარ გვიკვირს, და აღარც მამის შემცდომას იტყვი,

შჯღო ვინც იტყუხ რომ ეს სოფელი ცუდია, უგუნურობა ანის და გმობა, ამისთვის რომ, რადცა ჰქმნა ღმერთმან უოკელივე კეთილ ანს, აი ერთს მაგალითს გეტყვი: ერთი მშენებელი სასახლე რომ იუოს ოქროს ვარსკვლავს და ლავარდით დახატული, და მშენებერთათ მორთული, უოკლის სენსელებით სავსე, და იმ სახლში შემოვიდნენ გასვრილნი და არა წმინდებით სავსე ხალხნი, მაშასადამე ის სახლი აფრთხილება. შვიდი მამაკვანებელი ცოდვაა, ამპარტანება, მრისხანება, კაცის კვლა, მრუშება, შური და სხუანი, ამისთვის უწოდებენ რომ სოფელი ცუდიაო, ჩუენს ვართ მიხვნი სიცუდასა და არა სოფელი, ვინც ელაპარაკები შჯღო, თუ შენი მოუბარობა შეისმინოს კეთილი, და თუ არ შეისმენს, უგუნურნი და უცნობნო ერთბამათ წარსწმდნენ.

მამაო! ეკვტა ვსტან, გთხოვ რომ მიბძანოთ მეორეთ მოსვლისათვს.

შჯღო, ჩუენნი სარწმუნოება, სხდმართო წერილი, ვითარცა საუვირი სტემს და წარმართნიც იტყვიან, თხანნი, რომ მეორეთ მოსვლა იქმნებაო, მაგრამ რომელთაც არა სწამთ იმათ როგორ უნდა შევაგონოთ და დაუმტკიცოთ. აი შჯღო ასე, ქვეყანასედა არა არს ხალხნი რომ ღმერთს თავკანს არა ჰსტემდეს, თუმცა კერვით თავკანს სტემენ კელური ხალხნი, მაგრამ ისინიც ღმერთად აღვარებენ, გონებაში გამოხატული აქუთ რომ ერთი ვინმე უნდა იუოს, ცისა და ქუენის შემოქმედი, და ღმერთი ვითარი უნდა იუოს, უოკლისა შემძლებელი,

უოკლად მოწყალე. განუზომელის სიყვარულის, მქონებელი, წინასწარ მცნობელი, და მესხიერების მქონებელი და ამ ლექსს თუ შეკვებით, ოდესსა იყო ღმერთი, მაშინ გამოხატული ვიყავით დაუსაბამოთ, რომ შენ ჩემი შვილი იყავ, და მე შენი მამა, მესხიერებასა შინა დაუვიწყარი, დაუსრულებელად ვიქნებით, შენი სიყვარული და ჩემი სიყვარული ერთი ცვარი არის, რომ შეკასწორათ ღმერთს სიყვარულთან, იმისი სიყვარული ოკვიასეს ზღუდა, და ჩემსნი ერთი ცვარია, შვილი შენ რომ შეკემლოს აღმადგენ თუ არა? ანუ მე რომ შემემლოს აღმადგენ თუ არა? ამაში ოკვი აღარ არის, აღმადგენ და აღმადგენ, თუ არა, და რადგან დაუსაბამოდ გამოხატული ვართ, და დაუსრულებელად მესხიერებასა შინა დაუვიწყარნი, და იმისი სიყვარული ზღუდა არის, მაშინა-დამე მამიუვანს და აღმადგენს, მაგრამ შვილი, სიკუდილი ორ გვარია, შირველი სიკუდილი არის რომ ჩემსნი ხორცი და სხეული მიწადვე მიიტყუვა, მეორე სიკუდილი არის რომ, როდესაც აღმადგენს მაშინ კეთილის მომქმედნი განსვენებასა მიეტყუან, ხოლო ზოროტის მომქმედნი საუკუნოს ტანჯუბას და სიკუდილს მიეტყუიან, შვილი ერთი ცოდასა, და თუ რომ კეთილის მომქმედი იქმნები ღმერთი მიერველი იქმნება, ცოდაც ორ გვარია, შირველი რომ, რაც სიერმიდამ აქამომდინ გიქმნია ცოდაც, ის წინა გიძღვის, სიკუდილის უამს მასუნს მოგონოქნ. მეორე ცოდაც არის რომ, ვისთვისაც გისწავლებია, სიბოროტე, მწამელეობა, სიცრუე, არა წმინდაება, იმ ცოდავის მიხეცი შენახარ, რასაც სხუნანი იქმონენ

სიბოროტეს, უკან მოგდევს ის ცოცხა, როდესაც დი-
ლას საღამოსას ახსენო ღმუთის სახელი ეს ლექსი შე-
აერთე «ღმერთო მიღწინე ცოცხილსა ამას და შემოწყა-
ლენ შე:

მამაო! მაგასკდ მეტი აღარა ითქმისრა, მაგრამ გთხ-
ოვ რომ ესეც განმამართო, კელმწიფე ახუ შთავარი, ვი-
თარი უნდა იყოს?

აი შჯლო, კელმწიფე უნდა იყოს მსწავლული, ჭეშმა-
რიტად მოსამართლე, მშჯდი, წენარი და მოწყალე, და
როდესაც რო ღმერთი სწეალობს ხაღხთა, ესე გვარსა
ელმწიფესა და შთავარს წარმოუდგენს, მაგრამ თუ კელმ-
წიფესა, შინისტრნი არა ჭეჳანან ჭეშმარიტნი მსწავლე-
ლნი მოსამართლენი და უქრთამონი, მაშინ კელმწიფე
განუსვენებლობიბაში იქმნება, ერთი გვაში სიმოცნ
მიღიონს ვერ მიუყვას, უშინისტრათ, დათუ შინისტრნი
ბოროტის მომქმედნი იქმნებიან და სცნობს კელმწიფე
და არ განაშორებს, მაშინ წინაშე მღმუთისა ჰასუხს მის-
ცემს ხაღხთა.

აი შჯლო მაგალითს გეტყვი, სული არის ხელმწიფეე
იშისი შინისტრი არის თვალი, ყური, უნოსა, გემება,
და შეხება, თუ რომ თვალი გარგათ ვერა ჭხედავს, ყურს
არ ესმის, უნოსა კეთილს სუნსა და ცუდს არ განარ-
ჩევს, გემება სიმწარესა და სიტკობას ვერ განარჩევს,
ეგრეთვე, შეხება, უამათოთ აბა სული როგორ განჭსჯის
რას წარმიდგენს, რას იმოქმედებს, თვალი თუ აცდუ-
ნებს კაცსა, აღმიიღოს და გარდაცდოს სამღრთო წე-
რილის ბძანებისამებრ.

აი შჯლო, მე დაუსწრებოვარ, მტრისაგან ჩუჭნი ქა-
ლაქი, ასე ახრებულ იყო რომ ქუა ქუასედ არ იდგა,
ომმოცდა ათი ათასნი წარმართნი შიგ იდგნენ და
სწყნდნენ, სამი თვე ცუცხლი ეკიდა, ახა შჯლო, მოჭხე-
დე ტოილისა როგორ ჭევაკვის, მთელს რუსეთში მე-
ოთხე ქალაქია, და მარხეი არის, დიდი რუსეთის იმპე-
რატორნი, აქა სხანს რომ დემოთი გვწყალობს, რომ
ამისთანა კელმწიფე დაკვირდინა. ჩუჭნი სხუა აღარა
დაგკრზომიარა, სხუა არა შეკვიძლიანარა, უნდა დემოთს
მადლობა შეკსწირათ, და იმისი დიდებულების დღეგრ-
ძელობა ვსთხოვოთ, უკანასკნელ სისხლის წკეთამდინ
ვმსახურათ.

შჯლო! სხუა რაღა გითხრა, მსახურე დიდს იმპერა-
ტორსა შეძლებისამებრ შენისა, და იქებები ბედნიერ და
სახელგან.

მამაო! ეგ ყოველივე მოვისმინე, მიბძანებ რომ ცო-
ლი შეირთო, შჯლი რომ მეყოლას როგორ უნდა
აღვზარდო.

შჯლო, როდესაც გეყოლას შჯლი, და შეიქმნას ოთ-
ხისა და ხუთის წლისა, და სცნას მშობელნი და მოჭი-
რნახულები თვისნი, მაშინ ის დილასა და საღამოს
დააყენე და აღოცე, იმ ყრმასა ჩვეულებათა აღნაკებათ
შეიქნება ღუთის სიყვარული, და ვისაც ღუთის სიყვარ-
ული აქუეს კეთილი კაცი იქმნება, შემდგომ რომ შე-
იქმნას შჯლისა ანუ რვის წლისა, მაშინ ეცადე რომ
ასეთი მომღუარნი და ოსტატი უმოგნო რომ სწავლე-
ლი იყოს და კეთილის ქცევისა თუ. მასწავლებელნი

ცუდნი იქმნებიან და ცუდის ქცევისანი, შენი შჯლიც ცუდის ეოფაქცევისა შეიქმნება უთუოდ.

შჯლო, თქონ გქოდე, კერცხლი თუ ნიეთი, ემა ანუ მამული სულ იმისს სწავლასედ შექსწირე, რომდესაც რომ ისწავლის, ერთი ათათ, ერთი ოცათ შეგმატებს, უკეთუ მსწავლელი იქმნება, და უკეთუ უსწავლელია რაც რამა გაქქეს მაგასაც დაჭკარავს. და შენც შეგაწყებებს. თუ უსწავლელი და უცნობო იქმნება იმისთანა შჯლის ეოლას უეოლობა სვობია.

შჯლო, ამასედ მეტი სწავლა მე აღარა ვიციონა, თუ რომ მტეიცეთ იქმნები ამ ჩემს სწავლასედ მაშინ ბედნიერი იქმნები, თუ არადა უბედურთბას მიეცემი.

დიდება შენდა სულთ ეოვლად წმინდათ.

თ. გიორგი ერის-თავი.

ღამე ქორწილის წინ

ა ნ უ

საქართველო ათასის წლის შემდგომ.

ხუმრობა ორს მოქმედებად,

(ნათარგმნი სოლოგუბითგან.)

მოქმედება I.

(დეკარტია წარმოადგენს ქალაქის სასჯელაბას a' vol d'oiseau, სცენა გაყოფილია უეაზრო ბანკეტსედა, ბუხრის სკომლეებით, შენობებით და სხ. ღამე შთკარანნი, ვარსკვლავებს ღაჟლაჟი გააქეთ, შორს ბანკეტსედ არიან შეკრებილი ქალები, რომელნიმე მათგანნი თამაშობენ დეკურს მამსალების შუქსედ; მამსალები არიან ჩარკობილნი ბანებში — შირველს ზღანსედ არის ქეიფობა ქარ. თველთ აზნაურ შვლით, რომელნიცა სხედან ბანსედა,

მეორეზედ სხედან სათარა და მეზურნები. მინამ ფაჩდა
აინდებოდეს შემოისმის ზურნის ხმა და გაკრტელდება
რამდენსამე ხანს.)

გამოცხადება 1.

ქაინოსრო გორგოშელი, კანაპეტ თხაგიონკვი,
რევაზ რეწეთელი და სხუა რუა ახნაუჭშელები.

რევაზ. ნება მიბოძეთ... მე უნდა ავდე... ყველამ
ეური მიგდეთ! ყველა საქმეს თავისი დაწეობილობა უნდა
ქკონდეს.. ჩუჭნ სამეფოს სადღეგრძელო რაგელით განა!...
ახლა საცოლოს სადღეგრძელოც უნდა დავლიოთ.

1) ქართველი. ღმერთმა ადღეგრძელოს მშუჭნიერი
ქეთევან.

2) ქართველი. ღმერთმა ადღეგრძელოს ქალაქის ქალე-
ბის თვალი.

3) ქართველი. ღმერთმა გააბედნიეროს.

2) ქართველი. და უოკელთვს ეგრეთი ლამაზი იყვეს,
როგორც ესლა ჩუჭნდა გულის სახეთქად და შავ უღირ-
სის სასინარულოთ.. ერი ჭა!.. შენა ძამო, რატომ სულ არ
დასცაღე!

ქაინოსრო. არა ჩემო ძამო! მე ამ ახარეუშებამ ან-
გარიში კიდეც დამაეიწედა და .. მე თქუჭნის დღეგრძე-
ლობით თავს თაბრო დამეჭგა.. ისეთ ნაირათ მიტრია-
ლებს თავი, როგორც ბორბალი.

რევაზ. არა შენ კი? გამიგონე რას გუუბნები... ჩუჭნ
შენი საცოლა ქეთევანის სადღეგრძელოს ვსვამთ,

რომელიც ხელ შენი ცოლი უნდა იყოს, ახა იფიქრე ვის უნდა უნდოდეს ისე იმის დღეგრძელობა, როგორც შენა,, ჭა... იყავ თუ არა აქამდისინ უცალო ეგ ღმერთმა იცის, მაგრამ დღესკი არის უკანასკნელი დღე შენის უცალობისა. აღაგერდი ქაიხოსრო!

ქაიხოსრო. დავთვრები და ჩემი ცოლაც შენა!... იახშილ და ჯანი წაგივიდეს... ღმერთმა გადაგვრძელოთ ემაწლებო, ურს!

1) ქართველი. რამოდენასა ღრასლებ გაცო,—ხედავ ქალები დაფთხენ და გაიქცენ...

კარაპეტ (ღებუა.) ახლაკი დროა... კარგა ხანია განსული... ემაწლებო, თუ შეიძლებოდეს ე ჩემი სიძე განათავისუფლეთ... ხედავ მაგის ქორწილია... ახა მოვრადი ხომ ვერ მოვა თავისაკე კვარის წერასედა!..

რევაზ. მომითმინეთ ერთი შენი ჭირიძე, რა მოგახსენათ... რადგანაც მე გამოამჩნიეთ ტოლუბაშათა, გობოკო, რომ ცოტა უფრც მიგდოთ... სხუას ჩემს გარდა აქ ნება არავის არა აქნეს, რომ ბძანება მოახდინოს, აი ხომ ხედავთ! (ჩუქნებს კარაპეტსედა) ეს განლაკო ქალაქის პირველი მოქალაქე, კარაპეტ თხაგიკონაოკი, დი არის ჭკვანი და დარბაისელი, თავდარიიანი, ბეგრის ოქროსა და გერცხლის შქონე და გარდა ამისა ამას აქნეს ორი დუქანი დახურულს ბასარში და საკუთარი ქარვასლა ორდუბათში, მაგრა ამისი პირველი ტანში არის ამის მშუტნიერ ქალი ქეთევან, რომელიც აქნება ხედავ ჩუქნის მეგობრის და შმა კაცის ქაიხოსროს ცოლი... აი ეს არის, ემაწლებო მამა, შეუდარებელის

ქეთევანის... დის, ეტ არის!... და დაევიკრო! ჩქონ არ დაგეკოთ მაგის სადღეგრძელოს? ბიჭო! გამიშე! ჩქონ უკუგეკად უნდა დაგელიათ კარაპეტას სადღეგრძელო... ვინც არ დალიოს დაქეტეს ოჯახი.

კარაპეტ. მადლობელი განლაკართ ჰატევისტემისათჳს... უმონჩილესათა გთხოვთ ეგელასა, რომ ზეგ სადილათ მეწუნეთ... ახლავი თქვენსა მესემ მოსეკნების დრო არის... აბა შეხედეთ, ემაწლებო. ქახოსროსა: რა რიგათ დაითრო? კარკა რამ ჩემი ქეთევან არა ჰხედავს მაგას მაგ ეოფაში, თორემ შესძულდებოდი... მშჯლობით ემაწლებო. მე მოხუცებული განლაკართ და ძილის დრო მაქქეს, ხვალ ათას ნაირი საქმე უნდა მოკატკარო.

ეკელანი. დაბძანდით, მითმინეთ, ჳერ ადრეა კიდევ.

კარაპეტ. როგორ ადრეა, საცაა მამლები იეიგლებენ.

რევაზ. ერთი გიდეკ მიირთვთ.

კარაპეტ. არა, შენი ჳირამე! მეტი აღარ შემიძილიან... თქვენც გირჩევთ, რომ ახლა შინ წავიდე, თორემ აკათ დახდებით... მშჯლობით ბძინდებოდეთ... ქახოსრო! მშჯლობით! ნულარ დალევ მეტსა, ხვალ ხომ იცო შენთჳს რა დეკა, სირცხულია. რომ ჳუარის დასაწერთ მთურალი მოხვდე., აბა, დამე მშჯლობისათ! (გაყა)

გამოცხადება 2.

1 ქართული. აი, ჳანახას მაგისი თავი! კარკათა ჰქნა, რომ წავიდა, რა კელი აქქეს გამოყრეხებულს

ბებეჩასა ემაწულებთან საქეიფოთა.

რევაზ. ემაწულებო, გთხოვთ რომ ყური მიგდოთ აქა, მე უნდა მოგასხენოთ რამე.

ეველანი. ყური უგდეთ.

რევაზ. აი რა უნდა მოგასხენოთ: ჩუწნ უნდა გავსტუდეთ, რომ ჩუწნ ქართველები თან და თან ძალიან შევიტყულებით.

ქაინოსრო. დიას! შევიტყულებით... ეგ სწორეო მართალია... შენ მაგისთანა მართალი არ გითქვამს.. შენ იმასევე ამბობ რაღა... იმასევე, ვითომ...რა ჭკვან?.. ჭო განათლებასევე.

რევაზ. განათლება, ოო—დიდი საქმეა.. აბა გარეშეშო შეიხედეთ: ხიდეები, გზეები, სსსწაულებლები, თეატრები, ბალები, მზის ბალები, მალაზინები, განათლებული სასოგადოები, ყურნალები, სულ ერთბაშთ იწყობა; ამ ცოტა ხნის წინათ ჩუწნ ამათი სახელიც არ გაგვეგონა და, ესლა უამათოთ ვეღარცეი გაგძლებთ.

ქაინოსრო, ახლა რასევე ანობ შენ მაგას?

რევაზ. მოიცა, ამ ცოტას ხნებში რომ ასრე გამოვიცვლებით, აბა უნდა ვიფიქროთ რა იქნება ათასის წლის შემდგომ, როდესაც მთელი დედა მიწა დაითარება რკინის გზებით და ცა ვოზდუშნი შარებით? მაშინ ისე ეგვანებთან ეველა მთის ხაღხი ერთმანეთს, რომ კაცი ვერ გამოარჩევს: საეროება აღმოიხრცება. ასე არ არის?

ქაინოსრო. აგრე უნდა იყოს უთუოდა.

რევაზ. და ჩუწნც ისეთები ვიქნებით როგორც სხუა კვროპიეღნი, განათლებით ეველანი ერთი ვიქნები, ოო—

გორც ძმები, მაგრამ მოითმინეთ რა მოგახსენათ: ეს გარჩევა ყოველთვის დარჩება ქართველებსა და სხვა ხალხში.

ქაიხოსრო. აბა რა გარჩევა?

რევაზ. ბუერის ღვინის სმის წიგნი.

ყველანი. ბრავო, ტოლუბაშო!!...

რევაზ. ჩუწნ იქნება აღარ ვსვამდეთ. აღარც ჯინვე ბით, აღარც აზარფეშებით; მაგრამ ამასევე ნაკლებს, რასაც ესლა ვსვამთ მაინც და მაინც აღარ დაგუკვთ, ეს არის თავი და თავი! ჩუწნ უნდა ჩუწნი ყოველივე ღონისძიება მოვიხმარათ, რომ ეს წარჩინება სხვა ხალხთა წინაშე დავიმარხათ. ზოგი ერთა ავი გაცნი ვიდეც ამბობენ, ვითამც ჩუწნ მამაშაშათ ჩუწნსევე მეტი ესვათ, მაგრამ ეგ საშინელი ცილის წამებაა და ურცხვი მოგონება... ჩუწნი საქმე ესლა ესტიბარია, ესტიბარი არ უნდა გავიტკსოთ და უნდა ვიმართლოთ თავი, უნდა დავიმარხოთ უწინდელი ჩუწნულება: ამას თხოულობს თანასწორობა კერძებისა და მთელის ხმელეთის პოლიტიკა. ბიჭო! მოიტა ჯინვი. ვინც ერთბაშათ დასცდის; ნამდვილი ქართველიც ის იქნება და დარდიმანდიცა... აბა დავიწვე ქაიხოსრო! ხვალ რომ შენ ცოლიანი იქნები, ჭიბი გიდი, ჭა! მაგრამ დღესვე უნდა შენი ბიჭები გვიჩვენონ და შენს ტოლ ამხანაგში უნდა ამოირთვა სუელი.

ქაიხოსრო. კერა, შენი ჭირიშე, შე უმაგისოთაც...

რევაზ. ექვ! დალივე საქართველოს სადიდებულად... ჭოო, ეგრე აი! (ყველანი სდგებიან. ქაიხოსრო სვამს) ბარაქლას!.. ყოჩაღ! (ქართველებისაკენ) აბა, ახლა რიგზედ

და ქეიფით გავსწიოთ... აბა მეზურნებო, ჭა!... ქეიფი გასწიეთ ვინც ქართველები ხართ! (ტაშს უგვრენ. ზურნა უგრავს, ზინზ გადღის კლდედამ კლში. გვიან და ლეკურს იამაშობენ)

ქაიხობრო. ალღაკერდი, ძებო! ალღაკერდს მოკდივარ მთელის ქუჩენით, მთელის კაკასითა! (შუბლიკისაკენ) თქუჩნით, ბატონებო, თქუჩნით... აბა რას მიუერებთ?... ჭო... აბა რა არის.. აბა თქუჩნც აშენი დალიეთ რაც მე!.. ამოდი გასჯილო სულა! ქეიფი გასწიე ჩემო ტულა!.. ღმერთმა ადღერძელოს უცოლობა, ღმერთმა ადღერძელოს რაც ქუჩუანასეუდ ღამაზია.., ღმერთმა ადღერძელოს რაც ქუჩუანასეუდ ქალია... ვაიპე რას ვანბობ!.. მე ეგ არ უნდა შეთქო.. ვუელა ქალები რათ ადღერძელოს... იმათ რათ!... ისინი ჩემები რა არიან, იმათაც ღმერთმა მშუდობა მისცეთ. მე იმათთან რა საქმე მაქუს.. მე ერთი მეზავს... და ეს არის ჩემი საკუთარი... ჭო! სულ საკუთარიკი არა, და ხუალკი სულ ჩემი იქნება.. რვინის გუბამდინ, ვოზდუშნი შარებამდინ ჯერ შოწს არის და ესკი ხვალ.. ქეთუკან ჩემი იქნება.. თქ! რთგორია... ჭა!... თუ ჯინზი, ესე იგი ჩემი სიმაზრი, თუნდ რთგორც იცოდეთ... შუა ბაზარი, თუნდა დახურული. უკანაკოვლ.. ქეთუკან.. ეოკლად შეუძლებელია.. ეოკლად... (დაეშუება ძირს და დაეძინება.)

1) ქართველი. ჭა, ჭა, ჭა, ჭა!.. ჩუჩნი სამეფო კართ. მოემზადა.. გულარ შესძლო.. თუქ!

რეგან. არა მგავს მე... მე სულ არცკი მეტობა თუ დაშილუვია რამე... მიტქირეთ (ზარბაკების) სულ არცკი

შეტყობა. აი როგორ დაუდგვარ.

I ქართველი. მე კიდევაც მინდა სმხ. ბიჭო! ღვხო მთართვი ყველასა ღვხო!..

რეგაზ. შენ აქ რა მძანებელი ხარ, ჭა? განა შენა ხარ ტოღუბაში! ერთი სტაქანი ცივი წყალი შტრაფი უნდა დალიო.. ბატონებო, ყური მიგდეთ, რა მოკახსეხოთ: თქმუნ შენიშეთ, რომ აქ აღარ არის ნიგო რქეთელი.. იმან თავი მოიმტვიუნა და გატეპარა დასძინებლად.

I ქართველი. უნდა შტრაფი გადავახდევინოთ იმასა.

რეგაზ. სწორეთ მართალსა ბძანებო... აი, როგორ მამინეკე შეეტყობა ჭკვანს ქაცსა... ჩუტნ სამეფოს თავი დაკანებოთ დეე კძინოს, და წავიდეთ ნიკოს შტრაფი გადავახდევინოთ, ყველანი ერთბაშთ მიუხტეთ, გაუღუძმით, მოკატანინოთ ღვხო და იმის ჭკვარსუდ იმდენი გსვათ და ვასკათ, მინამ არ წაიგტეს. როგორ მოკწონთ ჭა?

ყველანი. ყოჩაღ, ტოღუბაშო!..

რეგაზ. ბიჭო, ააღაგე აბა ჭურჭელი... მეწურნებო წინ გაკვიძებით და რაც შეეკძლოთ და ძალი და ღონე ტქონდეთ ასწით, ისრე რომ მთელმა ქალაქმა შეიტყოს, რომ ჩუტნ ქეიფსა ვსწევთ. სამეფოს გარდა აქ არავინ არ უნდა დარჩეს და კერტარავინ დაძინებეს ამაღამა. გაუსწიოთ, ბიჭო!..

ყველანი. წავიდეთ, წავიდეთ! (მეწურნები წინ მიდიან, იმათ მიხდევენ ქართველები ოღნავის ბარბატითა, და ჩადიან კიბესა და ბეტობებზედ. წურნის ხმა თანდა თან იკარტება. სტენაზედ სრული ღამეა, ორკესტრში სეღანას

ქვეშიდამ იწეობს მუხლები, sommer nael frau-გან. დაიწეობა ბაღეთი. ბანის ქვეშიდამ გამოხსკერების მაჯღაჯუნები და მძიმე სიწმრები, იმათში აღმოხნდებიან მსუბუქი სიწმრებიცა, ნახევარ ჭეროკანი, კვირკვინში ყაყახოს ვეკვილებიდამ, არის ტანჯაობა, როდესაც ისინი გაქტებიან, დეკარცია შეიფულება და წარმოადგენს ტფილისის ათასის წლის შემდგომ, სახედაობა ისევე ის იქნება, მაგრამ ეოკლის მხრიდამ აღმოხნდებიან უდიდესნი და უმშუბნნიერქსნი სასახლები, სარაზმები, სტატუები, ნიშატები, სობორები, სხანან რკინის გზები და სხუნანი.)

გამოცხადება 1.

ქაიხოსრო, (გადაბრუნდება ალაგზედ) ოჲ, რა ცუდი მუთაქა რამ არის? ეცეკი არ ამიხებს და... ბა, ბა, ბა, ბა! ეს რა ანბავია? ქალაქი შეუცვლიათ! აი დიდება შენთვის ღმერთო! სრულებით გამოცვლილა, რა გქნა, ეს როდის მოიხწრეს, რომ ასრე კარგათ გაუშენებიათ! დაკიჯერო ეს სულ სტროიტილნი კომმისიის უნარი იუკეს, ვინ შოიფიქრებდა იმისგან ამასა, და ისიც ასე ჩქარა. აი დიდება შენთვის ღმერთო!... რა გქნა, მე ეს სახლები არსად არ შეინახეს!. ახა ღმერთო ჩემო!.. დახე, სამო-

კანი როგორ თვლებზედ მოჭკორავს და!... რა ვქნა, რამოდენა სამოკარია!.. ბიჭოს! ე ჩუქნი ბანებიც მორთულან. აი დაღება შენს საკვრკელებსა ღმერთო!... ახა ერთი წავიდე და ვნახო ჩემი ქეთევანიც გამოცვლილა თუ არა... კარაპეტ!.. (ვიზანტის ხელობის ფანჯრებიდამ გუბრთლილიდამ გამოიხედავს კარაპეტ, ჩითის იარაღინით და ხალათით.)

კარაპეტ. (იჭიმება და ამთქნარებს) რა ეოფა გაქქს შანდა, ღოთო?

ქანოსრო. კარაპეტ! ერთი შემატუბინე, მამიშენის მზესა, ეს რა ანაზია?

კარაპეტ მე შენ შეგატუბინებ კარგა, ღმთის წყალობა მქონდეს, თუ არ დაიშლი ემა ფიროლსა.. ესლავე პოლიციაში წავატარე ვინც ვიღაც ოხერი ხარ.

ქანოსრო. ბიჭოს, ველარ მიცნობ? კაცო, მე შენი სიძე ვარ, შენი სიძე ქანოსრო.

კარაპეტ შენისთანა ღოთები აქ ბეკრი დახეტებან, დაიკარგე, მინამ აქედამ ძალათ არ წაუთრეკინხართ, ნუ უფთხობ ამოდენა ზატოისან ხალხს ძილსა, (მოარტუამს ფანჯრის კარებსა).

ქანოსრო. რა ღმერთი გაუწერა? ჭკუაზედ სომ არ შესცდა ეს ოხერი! ან უთუოთ აპირებს რასმე, მაგრამ რა საბუბელი აქქს ჩემის მოტუეუბიდა? მე ვერა ფერი ვერა გამიგარა—რა უნდა იეკეს. სომ არ მომჯადოვეს?... ესეც კაი ამბავია!.. ვიღაც მოიპარება ბანებსცა. ახა დიღება შენთჲს ღმერთო! ეს როგორი ეშმაკერი ტანისმოსია აცვია! ეს უთუოთ თუატრის ღერეკ-

ციხისგან იქნება ჰარიყიღამ დაბარებული.. ექვია! თქვენ
 აქ რა გნებამთ, რა დაგკარგვიათ. რას ეძებს? სხვის ბანე-
 ბზედ ბობღვა გატების წესია. შენ ხომ გატა
 არ ხარ.

გამოცხადება. 2

ქანოსრო. და შამილ.

შამილ... სსსუ...

ქანოსრო. როგორ თუ სუ?

შამილ. სსსუ! ხმა არ ამოიღო.

ქანოსრო. ხმის ამოუღებლობა რაღა არის? ვამ ცუ-
 გვა დაუარო თუ.

შამილ. დაბლა იღამარაკე.

ქანოსრო. დაბლა? ვითომ რათა?

შამილ. თუ შეიტყო ვინმემ თქვენის მიზეზით ჩე-
 ში აქ ყოფნა, როგორც ძალს ისრე არ დამინდობთ
 მოსაკლავათ: ან ტყვეთ დატყვევებ, ან დანით გამოგჭ-
 რი ყელსა, რომელიც გინდათ ამოარჩიეთ.

ქანოსრო. მადლობელი გახლავართ, ნუ გაიხუ-
 ბით...

შამილ. მაგრამ არა მგონია თქვენ ჩემი უბედურება

ინდომოთ, მე მგონია თქვენს იმისთანა კეთილი გაცი-
ბმანდებით, რომ თუთასვე მომცეთ ამ ჩემს დაჭირვე-
ბაში შემწეობა და არც უარსა მეოფეთ მეგობრობასკედ-

ქაიხოხრო. ოჰო!.. იი, თურმე რა იყო! არა, მკვიდრ
მეგობარო, გამოცდილი შეეხვართ ქალაქელი მეგობრები.
თქვენნი მეგობრობა ვიცი რაც არის! უკაცრავო ნუ გას-
ლდებით, არა! თქვენ ვერ მე ეს შითხარით რასაცა
გკითხვოთ, ესე იგი, ვინა ბძანდებით თქვენსა?

შამილ. მე ვინა ვარ?

ქაიხოხრო. დიას! უნდა შემატყობინოთ თქვენნი
ჩინი, სახელი და გვარი, და მეც ჩემსას მოგახსენებთ:
მე გახლავართ ნადვორნი სოკეტნიკი და კავალერი ქაი-
ხოსრო გორგოშელი.

შამილ ჩემი სახელი არა მგონია თქვენს ტაგეონოთ
სადმე: მე გახლავართ შამილ.

ქაიხოხრო. ყარაულ!.. დაიჭირეთ!... მიშველეთ!.. შა-
მილი, შამილი?...

შამილ. (შირსედ კელს აფარებს) რასა უყრი, ხომ არ-
გაკიუდი კაცო?... მაგოფენას რომ უყრი ხომ გაგვიგო-
ნეს.

ქაიხოხრო. როგორთუ რასა კევირი, თქვენს ამბობთ,
რომ შამილი ვარო, და მაშ არ დაუიყვრო?

შამილ. ჭო და რა არის რომ შამილი ვარ?

ქაიხოხრო. მერე თუ თქვენ კარგი კაცი ბძანდებით
ვედენიდამ აქ რამ მოგიყვანათ?

შამილ. ვედენი რომელია? ეგ რომელ ვედენასა ბძა-
ნებთ?

ქანოხრო. ეშმაკებმა იციან შენი თავი და შენი გისურვი, რა ვიცი რაღაც ჭურღმული თურმეა ჩაჩხუბში.

შამილ. ან დიდება შენთვის ღმერთო! ეგ კედენო როდინდელი ამბავია, მაგ კედენისა უხსოვართ დროთაგან ნაკვეთევიც' აღარ არის.

ქანოხრო. ვაშ თქვენ ჩაჩხუბიდამ არა ხართ?

შამილ. რაგორ არა, ჩაჩხუბიდამ ვარ. მე ვარ შველი იქაურის მარშალთ მარშლის პეტრე სუმანიჩისა. თქვენ იქნება კიდევ გაგგონოთ.

ქანოხრო. არა ბატონო! თქვენ მე ჯერ ერთი ეს შიბძანეთ: თათარი ხართ, ლეკი, ურია, თუ ვინ ხართ?

შამილ. რათა! ან ურია რათ ვიქნები, ან თათარი, და ან ლეკი! მე მადლობა ღმერთსა წმინდა რუსი ვარ.

ქანოხრო. მას გასეთებში რათა ჭსწკან, რომ ვითომც შამილი ჩვენნი პირველი მტერი იყვეს, მართაღლია ჩვენნი გასეთები გროშათ არა ღირან, მაგრა, მაგდენის შოგონება რა ცოცხლის კითხვან?

შამილ. თქვენ კიდევ თქვენსას ანობოთ. ეგ. რასაც თქვენსა ბძანებთ, იყო ათასის წლც წინეთ ჩემი გვარის თავი დიდი შამილ, მართალია დიდი მტერი ყოფილა რუსეთისა მეცხრამეტე საუკუნეში, მაგრამ ისე გახადეს ბოლოსა, რომ სად თავი ჭჭონდა და სად ბოლო კელარ გაიგო. განა თქვენ ისტორია არ იცით? თუ არ იცით ეგ დიდი სირცხვილია!

ქანოხრო. არა, სწორე მტაცანსნოთ, მე ისტორიისა არა ვიციარა და არც შეკითხება მე თქვენნი ისტორია, ერთა უნდა თქვენ შემატეობინოთ. ახა მი-

ამბოეთ: აქ რამ მოგიუბნათ?

შამილ. ჩემი ისტორია ერთი უბრალო საქმეა. მე გარსტუდენტი დუშეთის უნივერსიტეტისა. მამა ჩემს უნდოდა სხვა უნივერსიტეტში ჩემი გაგზავნა: ან ტაბანში, ან ბაქოში, მაგრამ, რადგან დუშეთის უნივერსიტეტი განთქმულია მატემატიკის ნაწილითა, ამისთვის დუშეთს გამგზავნა.

ქაიხოსრო. შერე დუშეთში რასა სწავლობთ?

შამილ. ეჰ! ეგ არის კადეცა, რომ მე არა მაქვს არც ნამწეწი სურვილი მატემატიკის სწავლისა.—მე მაქვს ნიჭი მხატვრობაში. მე ყოველ დღე ჩამოვდიოდი ქალაქში...

ქაიხოსრო. დუშეთიდამ?

შამილ. ჰო! რკინის გზით ნახევარ საათის სავლელია სულა. ქალაქს თვთქმის სულ გალერიაში ვსცხოვრობდი.

ქაიხოსრო. ჰო, აქ ბევრი გალერეები და ბალკონები, ვინცობაა ვაცს დასჭირდეს რისთვისმე, ნამეტნავად, რადესაც ძალიან სიტყვა.

შამილ. მე განა გასაგრილებელ გალერიას მოგახსენებ; მოგახსენებ მხატვრობის გალერიასა... მე აღტაცებული ვიყავ საკრეკელის გამოყვანილებით დიდის ქართულის შოკლისა; მე განახადი ხოლმე ქართულის ჰირველთ კელოსანთ სხელოსნოსა, დაკდიოდი ხოლმე ტფილისის აკადემიაში: ერთის სიტყვით მე შევიქნე ცოცხალ მხატვარი. ახა ერთი თქმუნ თვითონა ბძანეთ: კაცი აღზრდილი კავკასიის ბუნებითა და ამ მშენსნიერსების

ქვეშა, მხედველი ამ სჯოცარისა აქაურის მშენებნიერების რიპისა, შეიძლება რომ არ გახდეს კაცი ხელოვანი?

ქაინოხრო. ეგ ესთქეთ რომ არ შეიძლება, რომ ხელოსანი არ გახდეს; მაგრამ ბანსუდ რისთჳს დამკრებით თქენს ამ შუალაშის დროსა?

შამილ. იი შე თქენს სულ სწორეს მოგახსენებთ, გასულს კვრე დღესა, შე ვიყავ გუგის თეატრში.

ქაინოხრო. გუგის თეატრში, თუ თამაშმოვის ქარგასლაში რომ თეატრია?

შამილ. არა შე ვიყავ დიდის ქართულს სახადხო თეატრში, გუგიაში რომ არის, განა არა შინდოდა წავსულვიყავ ან ავლაბრის თეატრში, ან სოლოლაკსუდ, მაგრამ გულმა, როგორღაც გუგიაში წამიზიდა, მერე იქ ახალს პიესასაც ანდგენდნენ,

ქაინოხრო რაბერტო დიაკოლას ხომ არა?

შამილ. არა, ახალი ტრაგედია ლექსად დაწერილს, ხუთს მოქმედებად; «რუსთაკულ და თამარ.»

ქაინოხრო თავადის ერისთავის თხზულება ხომ არ არის?

შამილ. სწორეთ, დიას! სწორეთ მოგახსენო, შე იმ უმად როგორღაც გაშტერებული ესმენდი ჩუნსთ ჩინებულთ აკტორთა, რომელთაც შესწირეს თავი ამისთანა მტკიცის სიუვარულით აი უმალესს კელოვნებას და უუსარკებლესს განათლებისათჳს საქმესა, რომელთაც ასრე კარკათ შეისწავლეს და ისე დრმად დახელოვნდნენ, და ისე ხელოვნებით გამოხატვენ ამ გაწმენდილს ქენსინის სასარკებლო ჭეშმარიტებასა, მაგრამ ჩემი ყურადღება იყო შინჳრობილი ერთს ღოყასუდ. იმ ღოყა-

ში იჯდა ერთი გასათხოვარი ჩუმი პირის წლის ქალი, ის როგორღაც დაღონებული მიცქეროდა და იმისი დაფიქრებული თვალები ისეთ შებრალებით მიუერებდნენ, რომ „შკარად სხამდა ისინი თხოვლობდნენ ჩემს საფარველსა. არ დაიჯერებთ, რომ ჩემს დღეში არ მინახავს იმისთანა ღრმით გამტანებული გულში და იმისთანა მშუბნიერი და ელვარე თვალები! მე ვიყავ ალტაცებული ამ სურათისაგან, როგორათაც ცოცხალ მხატვარი, და ასეთ ნაირათ ჩამივარდა იმის სიყვარული გულში, როგორათაც შეჭყვინტინდა სტუდენტსა, სპეციალური გათავდა. იმან წამოიხსა ჩადრი და წასვლის დროს ერთი ისეთი დაღონებულის საყვედურით შემომხედა, რომ მე ვერ ავიტანე ის შესედელობა და მასშინ უკან დაკედვნი და მიკედვი შორი ახლოსა, მინამ შინ არ მივიდა. იმას მისდედა მამა იმისი, როდესაც ისინი ავიდნენ კიბეზედ ის კიდე უცებ მობრუნდა ჩემსკენ და დაიდო ტუჩებსედ თითო.

ქაინოსრო. ოჰ! მე როგორც თქუნი გატეობთ, ცოტა მატა კი არ უნდა იუკეთ? ვაჟო, ეტ კაი ამბავი მერე? ბმანეთ და რაღა!

შამილ. მერეს დღეს მე იმისთანა შემთხვევა ვიპოვე, რომ ვნახე ის ქალი, და იმან მითხრა რომ თუ მტა მე არ მინდაო, მაგრამ ჩემს დაუკითხავად ერთ ვიღაცა ღოთს ქმარსა მრთამენო.

ქაინოსრო. ვის ღოთსა?

შამილ. ოჰ! რა იცოდე რა საშინლათ ეკავრება ქალს ის თავისი საქმრო. ესღა რაკი მე მიპოვა და სა-

შინლათ შეუევადი, მთხვარე, რომ უშველო რამე და გამოვიხსნა იმ უბედურულის ცოლქმრობისგანა; მეც ჩემს სიცოცხლესუდ მომეტებულათ მივევარს, ახლა ხომ მიხვდი რისთვისაც ვარ ბანსუდა? შე იმედი მაქვს რომ თქვენც შემეწევით ამ საქმეში. ჰა?—აჲ შეიძლება დას უნდა დაგეშურნეთ, თორემ დღეს არის დანიშნული იმათი ვეკარის წერა. მაგრამ ჩემის ცოცხალის თავით ვის დავანებებ! ის არის ჩემის გულის მაცოცხლებელი.

ქაინოსრო. იმის ქორწილი დღეს არის დანიშნული? თქვენც ერთი ეს შემატყობინეთ, შენი ჭირიმე, ვინ არის იმ ქალის საქმრო ლოთი?

შამილ. ეშმაკმა იცის ივის თავი! რა ვიცი ვალაჲ ქაინოსრო.

ქაინოსრო. რაო, რაო, რაო?ის ვილაა, თქვენსი გულის მაცოცხლებელი ქალი, თუ უგანდავით არ ვიყვამ?

შამილ. ის არის ერთი მოქალაქის კარაშეტ თხაგიკონოვის ქალი, და არის იგრიად მშუწნიერი და შეუბადლებელი სიღამაშითა, სახელათ ჭქვან ქეთევან.

ქაინოსრო. მიჭქარავ შენა! მიჭქარავ. შე ცრუ არამზადავ, შენა, მაჭქარავ! ის არის ჩემი საცოლო და არა შენი. ჰაი, შენ ბაიუშო, შენა! მე უეკარვარ იმასა და არა შენა, შე ქვენის გამაოხრებელი შენა! მე ვარ ქაინოსრო, მე, და არც ლოთი გახლევართ, როგორც თქვენსა ბოანებთ!.. ეს რა ლოთობაა, შარტო დღეს დავლეთ: ამას ლოთობას ეტყუანესუც სიხარულით მომივიდა თორე... გესმის თუ არა! წადი აქედამ, დიკარგე, თორემ ესლავი ებანიდამ გადაგმანებ, როგორც ვა-

ტასა. შე ავაზაკო, შენა!

შამილ. ოჲო! შენ კაი ავბავს აზირებ? გინდა გამტე განა?... აღარ მიშველი? მოიცა მამ შე გინჭნებ შენა რაღაც შვლი ბძანდები?

ქაიხობრო. ჭაი შენ ყაზი უუმუხის თათარო შენა! შე ქრისტესკან შეჩვენებულა! ისეთსა დაგანარცხებ მიწაზედა, რომ ასტმით გელარ აბხეონ.

შამილ. ვინა? შენა? იქნება მართლა! გაბუკრილო კახურის ღვინის რუმბო!... შენ შე ეერ მტნობ ვინცა ვარ, ისე გამოგწურამ და გამოგუდინთავ რაც ღვინო ტანში გიდგას, როგორც საქაჯავი. გესმის თუ არა?

ქაიხობრო. ეი, კარაპუტ!...

შამილ. რასა უვრი შე ოხერო. შენა, რომ თავდაუირა გადაგიძახო უხლა ე ხანიდამა?... გაჩუმდები თუ არა?

ქაიხობრო. არა, არ გაჩუმდები. ეი, კარაპუტ!...

შამილ. აღარ აზირებ გაჩუმებასა განა? მამ აბა თუ შე შენ ვერ გაგაჩუმებ და გერც ბიჭი!... ახლაგი ჩემი ნურა ბრალა და ნურც საწყენილა იქნება!... (აბამს ბანზედა და ბირს აუკრავს) ბძანდებოდე აგრე, შინამ გიშველიდეს ვინმე... კიდევ დაიუვრებ! ახლაგი დროა ჩემთვისაც ვიზრუნო რამე... რა ვქნა, რა დაუმართა იმ ქალს აქამდისინა, ნახვს სათმა კიდევ დაჭკობ და ისგი ვერ არსად არის... აი კილბც მოდის, ქეთევან, შენა, შენი სულისა.

კამოცხადება 5.

ქეთევან. მე ვარ, მე. ჩემო თვალის სინათლე!

შამილა. ნუ გეშინიან... მოდი!... ერთი დამენახვე და დამანახვე შენი მშუტნიერი ბრწყინვალე პირი! რათ დავიკვანე ჩემის სიცოცხლის კავშირს?

ქეთევან. მე მამი ჩემის დამინებას ველოდი... მაგრამ, ასეთ ნაირათი მიღონდებოდა გული, რომ შენ ვერ გხედავდი! ვინ იცის, იქნება მაშინ შენ არცეი გახსოვდი?

შამილა. მაშ გილა უნდა მახსოვდეს თუ არ შენა! ვიკვლი წიგნები ქართულთ ივლიოსოფოსთა დავიწყებასა მაქვს შიგნული, მხატვრობა აწრათაც აღარ მომდის, ასე გასინჯე რომ გეოგრაფიული საზოგადოებაცეი აღრათ შეშინანება. ჩემი თქირი სულ შენსკენ არის: შენი ნახვა ჩემი სასუფეველია; შენსედ თქირი შენადგენს ჩემს საქმეებსა და მუდამ შენახარ ჩემი სულისა და გულის საზრდო, მაგრამ ვინ იცის იქნება შენ იოტის ტოლათაც არ გახსოვარ!.. შითხარ, მოგატონდები ხოლმე ერთხელაც არის?

ქეთევან. რამე გინდა რომ იცოდე?

შამილა. ნულარ მტანჯავ შენი ჭირიმი.

ქეთევან. შეიყვარხარ, შენ გენაცვალოს ქეთევანის თვლები!... აბა რაღა საკითხავია, რომ მიყვარხარ და მერე როგორა, ისეთ ნაირათ მიყვარხარ, რომ მოელს ქმტყანაზედ არ გატყვლი.

ჭახოხრო. (შირ ატრული) ბმ .. ბმ... ბმ!...

ქეთევან. ეს რა ამბავია?

შამილ არა თერი! თავი დაანებე. შენ ტყეა, აქ გიღაც მოვრალი დაეხეტებოდა, ავდექ და დავაბი... ჩემო სიცოცხლე, შენი ჭირიშე, ნუ მკლავ სიყვარულის ალითა, აღმითქე, რომ ჩემს გარდა შენს სიცოცხლეში არავის არ შეირთავ, რაც უნდა დაგემართებოდეს.

ქეთევან. რომ ვიცოდე, რომ თავდაღმა დამგიდებდნენ, მაინც შენის მეტი მე ქმარი არ შინდა და არც შევიერთამ.

შამილ მამ დანიშნული რომა ხარ?

ქეთევან. მამინ ჯერ შენ ვერ გიცნობდი და იმიტომამ.

შამილ. დღეს რომ შენი ქორწილია დანიშნული.

ქეთევან. რა შენაღვლება.. განა შენ ჩემი საქმრო არსად განახავს იმხედ ცუდი ქეზყანასხედ ზღარაინ არ იქნება.

შამილ. მე გავიგონე ვითომც ლოთიც იყვენ.

ქეთევან. განა მარტო ლოთია, ამასთანავე საშინელი მუნწიც არის და.

შამილ. საშინელი ხეზრეც თურმეა.

ქეთევან. ამასთან საშინელი გაუხდელი და უთავსოცა.

შამილ. ცუდი, ერთი რაღაც რამ სიძაცელი.

ქეთევან. როგორც ჭირი ისრე შეჯავრება.

ჭახოხრო. ბმ.. ბმ..

ქეთევან. რა ვქნა, ეს რა ანბავია?

შამილ. მაგას თავი დაანებე.. რაც გინდა დაარქვი, შენი საქმროკი არის და .. ნეტავი ესლას ისე ისე იყოს

ავასაკობა.

ქეთევან. ავასაკი რა არის?

შამილი. ავასაკები ყოფილან ერთხელ ოდესმე კანცო, რომელნიც სცხავრობდნენ მოტაცებებით და ცარცთ; ვინც უღონო იყო დაეცემოდნენ და რაც რამ ებადათ სულ წაართმევდნენ. მე მამიჩემისაგან გამიგონია, რომ იმას უნახავს ერთი ავასაკი, რომელიც თერმე დაჭყავდათ სანახავათა და ამაში ფულებს იღებდნენ და იმის შემდგომ აღარავის აღარ უნახავს ავასაკი გაცი.

ქეთევან, მე რე შენ რაში გინდა ავასაკები.

შამილი. შენ მოგიტაცებდი ძალათი, და ვაი იმისი ბრალიცა ვინც შენს თავს შემეცილებოდა.

ქეთევან. განა ჩუწნგი ხელფეხი გვაქვს შეკრული თუ, ტყვეები ხომ არავართ? მაღლობა ღმერთსა ჩუწნც ისე თავისუფლები ვართ, როგორც კაცები; ჩუწნ ჩუწნს თავსედ ისეთივე უფლება გვაქვს, როგორც კაცებსა... მაგრამ ძნელი ეს არის, რომ მამა ჩემი სომხის ვაჭარია, და პირობა აქვს მიცემული, და შენ ხომ იცი რა მოტიციე პირნი არიან სომხის ვაჭრები და რა ძვრად აფასებენ ისინი თავის სიტასა და ხატოასნებასა.

შამილი. როგორ არ ვიცი... (დაღონებით) მაშ რა გვეშველება?

ქეთევან. იცირა?.. მოდი მე და შენ გავიქცეთ.

შამილი. რა მესმის! მართლა შენ გენაცვალე ქეთევან. შენ ეახულსა ხარ? ოჰ. ბედნიერებაჲ ჩემო! ოჰ. სიტლცხლეჲ ჩემო! ახლაკი სწორეთ დავარწმუნდი, რომ სწორეთ ისრე გიყვარვარ, როგორც ამბობდი... მაშ გავიქცეთ.

შენი ჭირიმი, ჩქარა გავიქცეთ. (მღერის.)

ტერცეტი.

ჭო! გავიქცეთ ტის კიდევსება,
იქ განვიხარეთ ორთავ ერთათა,
იქ მივეტყვით მშუდ სიყვარულსა
და გაუტარებთ სუფივეით დროსა
გერეინ დაგვირღვეს იქ მოსვენებას
და მოვიპოვებთ სამართებრ შეებას.

ქეთევან. თუ ჩემი ქმარი მუდამ შეიძლება.

შამილ. თუ ჩემი ცოლი მუდამ შეიძლება.—

ქეთევან. ჩემს სიყვარულსა.

ქაინახრო. ბმ... ბმ...

შამილ. ჩემს სიყვარულსა.

ქაინახრო. ბმ... ბმ...

ოზნიენი. ჩემს სიყვარულსა.

ქეთევან. აბა, დროს ნუღარა ვგარგამთ, თუ გაქცევა
გზნა დღესვე გავიქცეთ სიბნელითა.

შამილ. ემ საათში... მე მხალხოდ მივირბენ რომ
მთელის ქუჩების თამასუქები წამოვიღო.

ქეთევან. მეც ესლავ წავალ და მოვიტან შუა ბაზრი-
დამ ჩემს ბრილიანტებსა.

შამილ. მე ესლავ დაგბრუნდები. ოჰ, მადლობა შენთვის
დმერთო! ქეთევან ახლავი ჩემი საკუთარი იქნება. ქეთე-
ვანკან, ჩუწნ ახლა მარტო ორნი ვიქნებით. ოჰ! რა

გაკუერის, ან კიცი როგორ უნდა წარმოკოქება, დავა-
მტკიცო ჩემი მადლობა; ვერა მგონია, რომ ჩემმა სიტო-
ცხლემ იგმაროს შენის სიკეთის გადასახდელებლად.

ქეთევან. მე ამის მეტს არასიყვარს არასა გთხოვ, ოღონდ
ყოველთვის ისრე გიყვარდე როგორც ესლა.

შამილ. მშვედობით ჩემო სინჯულა, ჩემო სიტოც-
ხლეკ. ჩემო დღეგრძელობავ, ჩემო, ჩემო ცოლო...

ქეთევან. რატომ ან აკოცებ თქვენს ცოლსა?

შამილ. ოჰ, თუკი შენგან დასტური შექნება რა!
(გოცნის.)

ქაიხოსრო, ბეეე... ბეეე...

ქეთევან. ოჰ, ოჰ, ოჰ, ოჰ!.., გმარა, კარგია..., მალე
მობმანდი.

შამილ. ამ საათში, ესღავ დაბრუნდები ჩემი თვალის
ჩინო (წავლენ და ისევ დაბრუნდებიან და ერთმანერთს
ანაშნებენ.)

ქეთევან. ნახვამდინ.

შამილ. ამას იქათვი აღარ დავშორდებით ერთიერთ-
მანერთს,

ქეთევან. თავის დღეში აღარ დავშორდებით, . აბა,
წადით და რაღა (წავლენ კიდევ, მერე კიდევ დადგებიან
და ერთმანერთს ეძახიან: მშვედობით.)

უბოცხადება 4.

(ბუხრის ბანიდამ ისმის კარხალალო, და ამოსძვრება
ბუხრის მწმენდი.)

ქაიხოსრო. ბე... ბე ..

ბუხარმწმენდი. ნეტა რა ვქნა! ეს ვინ აჩის ბუხარის ბანსედ შიბმელი?

ქაიხობრო. ბმ... ბმ...

ბუხარმწმენდი. მოდი უშველი რატ გახდეს გახდეს! იქნება არ ეწეინოს, რომ უშველო! ბუხარმწმენდები ხომ სულ გამბედავები ვართ და მოდი მაშ მეც გაგბედავ. (აუშებს ბუხარდამა) მოწყალეო გელმწიფეო, თქვენ ეს ღა თავისუფალი ბძინდებით. ნება მიბოძეთ უმღაბლესი მადლობა მოგახსენოთ.

ქაიხობრო. მადლობა რაზედ უნდა მომახსენო?

ბუხარმწმენდი. იმაზედ, რომ მომეცით დაუფასებელი შემთხება თქვენსზედ ჩემიერ ვალის დადებისა.

ქაიხობრო. რას ბძინებთ! მე მაქვს ვალი მადლობისა ბუხარმწმენდი. ხომ არ გეწეინათ, რომ მე მომეცა ბედნიერება თქვენდა მსახურებისა?

ქაიხობრო. რას ბძინებთ?

ბუხარმწმენდი. ღმერთი გადაგვრძელებთ ნუ იწეენთ, გთხოვთ დაივიწყოთ ჩემი დანაშაული. მე სრულებით გულშიც არა მდებია, რომ თქვენს წყნაში ჩავარდნილიყავ. და არც ამ თქმით გავწიე თქვენსა. სამსახური რომ თქვენს გულში ჩავვარდნილათ სახარებათ გრძინობა ვალდებულებისა და მადლობისა.

ქაიხობრო. რა ვქნა! სულ ვერა გამოვიარა ამ ამბებისა?....

ბუხარმწმენდი. ჩემზედ ვხვრს ნუ ჩაიდებთ გულში. მე უმისოთაც სწყალა გაცი ვარ... თქვენსთვს არ გახლავთ გასაჭარი ჩემისთანა სწყალა გაცის გახადგურება, ბუ-

ხარმწლები ასე დამცრობილი და გასვრილი ხალხი ვართ, და რაღა თქუენნი რისხუა გუნდა.

ქაიხოსრო. რას ბძანებთ ნეტა?

ბუხარმწუნდი. მე ვიცი, რომ უოკელივე დავალება არის შესარაცხი სამესისხლო წიგინება!... ვიცი კვრძნობ, მე თითონაც არ შესმის თუ როგორ გაგებდე თქუენნი შეხება... (იჩოქებს) ღმერთი გადავგრძელებს მომიტეკეთ....

ქაიხოსრო. ახა დიდება შენთვის ღმერთო! კაცო რას სწუხარ, მე ძალიან მადლობელიცა ვარ და....

ბუხარმწუნდი. მაშ თქუენ მე არ მიწყობით?

ქაიხოსრო. რას ბძანებთ.

ბუხარმწუნდი. მოწყალეო ჩემო, ნება მიბოძეთ ხელს გეამბოროთ! მე შეგონა რომ თქუენს თავის ჯღეში არ მომიტყუებდით.... ჩემი ბედი ეს არის, რომ ღვს თქუენს, შეგონა ცოცხა გადაკრული ბძანდებით.

ქაიხოსრო. ავი მოგახსენეთ! ესეც იმას იძახის! არა, თქუენს რა იცით, რომ მე მთვრალი ვარ?

ბუხარმწუნდი. ოღონდ ნუ შემრისხამთ და..

ქაიხოსრო. ეჭ! კარგი ერთი თუ ღმერთი გწამს, მე შენთვის არა მცალაინ ! გასწა წადი აქედამა!

ბუხარმწუნდი. მივხვდი, მივხვდი..., ზი სწორეთ სულგრძელი კაცი! (გავარდება).

გამოცხადება. 5

ქაინოსრო. გიყი ყოფილხ ეგ ოხერი, ძლივს არ გამეცალხ ე! .. არა, რა სეირია ჩემს თავსა და: ერთის მხრით შამილი, მეორეს მხრით ჩემი დარბაისელი საცალღო. ამ გამოყრუებულს კარაპეტას კი სძინავს თავისთვის, თითქო აქ არა ამბავია რაო, არა, აქ უთუოთ ერთი რამ ამბავია! კარაპეტ. კარაპეტ! შენი ქალი მიჭყავა, ეა!...

გამოსვლა 6.

კარაპეტ და ქაინოსრო.

კარაპეტ. შენ ისევ ისე მანდა შეოთავ ღოთო?

ქაინოსრო. გამოდი, გამოიხედე, ბებერო ძალის გუდავ. თორემ მე ვიცი შენ შენს ქალს გამოიძინებ.

კარაპეტ. (გამოდის და აშთქნარებს) ჭაა, ჭაა....

ქაინოსრო. აბა რა არის, რა გინდა?

ქაინოსრო. როგორ თუ რა არის. ეს არ გუჟოფა ჯერ რატ არის? შამილმა ყე ბუხრის ზანსუდ მიმბა:

კარაპეტ. ვინ შამიღმა?

ქაიხოსრო. ის შამიღი კი არა, რომ ქექსუანას იკლებდა, სხუა არის, ახალმა, გესმის?... ჩუჭნი შამიღი არა, სა-
იდამ ჯანაბას ჩუჭნია! ეგ სხუა არის, ახლანდელია...
დამიჭირა და ბანსედ მიმბა... გამოიღუძე და! გესმის
თუ არა რასაც გეუბნები?

კარაპეტ. რა უფოთ ახლა რომ მიგაბა?

ქაიხოსრო. მე ხომ მიმბა და ჩემს საცოლოს შირო-
ბა ჩამოართვა უნდა ერთათ გაიქცენ ... როგორც ეტ-
უობა ჩემს საცოლოს თითონაც ნდომებია,ბა, ჭეურობ-
რა ამბავია! მე მიკრული ვიყავ და იმას ისეთ ნაირათ
აეშვა თავი, რომ თითქო ქექსუანა იმისიათ, გამოიღუძე
და... გესმის თუ არა, იმათ ერთმანერთი ჭეუარებაათ...
მე და შენ კი გეტყუებს და გასულელებს .

კარაპეტ. შენ სულ მაგ ყოფაში ხარ, ლოთო! არავის
არ აძლევენ, არც დღე და არც ღამე მოსვენებასა.

ქაიხოსრო. გესმის რასაც გეუბნები თუ არა! ბუბრო.
გადაღრმეებულა, ფინთო, დაღრმეულა!

კარაპეტ. რას იგინები კი ოხერო!

ქაიხოსრო. შენ გელაპანაკებიან, რომ შენი ქალი,
შენი ქეოვენ, შენი ერ ათ ერთი სახარულა და სიამო-
ვნება... გესმის თუ არა? .. უნდა გაიქცეს თოკიდან გა-
მოქავეულს შამიღთან, ცოცხალ მხატვარი რომ არის
დუშეთის უნავერსიტეტისა იმ შამიღთან, და ვინ იცის
ვიდეუ რაები არ მითხრა! ვსოქნო ჩემი დაბმა არაფერი,
მაგრამ შენსას რაღას იტყვ! მოკლეს ბაზარში თავი
აღარ გამოგულოფა! ქექსუანა დაგძრახეს, იტყვან: ერთი
ქალი ჭეუანდა და ისიც შამიღთან მოეხეი გაიგება!

აბა იფიქრე კარგათა: რაღა უნდა იყვე ამას იქით. რაღათ გინდა შენი ბებერი თავი უშჯლოთ!... უნდა და-რჩე მარტოხელი მოხუცებულა, გამოყრუებული კაცი! რა იქნება შე უბედურო?... ემანდა როგორ ცრემლები მოგერიას თვალებში... აბა კიდევ კარგა დათქმედი რა საშინელებაა. .

კარაპეტ. (ცოვათ) შენ ბურნუთს ხომ არ ეწევი?

ქაიხოსრო. არა, არა ვსწევ! ჩაიქოლე შენცა და შენი ბურნუთიცა?

კარაპეტ. მეკი რომ შეონდეს ესღა ბურნუთი მოვ-წევდი: ისეთი მქმინება, რომ იქნებოდა ძლიერს ვსდგეკვარ, რაღა ახლა დამავიწედა შინ კოლოფი.

ქაიხოსრო. მოდი შენა და ამას ელაპარაკე! შენს ქალს იტყვიან შეოქი, გადამღრძვალა! ისეთსა დაგაცემინებ შე შენ ემაგ ცხვრსა, რომ შენი ვაება ნაკოლულს ისმოდეს!

კარაპეტ. ნუ ყვრი, მამა გიცხონდა!... ხომ ხედავ, რომ წყხელის მთელი ღამე არა მსინებია ფიქრისაგანა. მე ერთი კარგი საქმე მოვიფიქრე, ერთი კარგი ღონის-ძიება ვიპოვე ასე, რომ მე შემოდღიან ვინც ჩემგანა ვა-ჭრობენ სიუბკროდამ ორი სარტებული მოუგლო და ეს დიდი ღმთის მადლობაა.

ქაიხოსრო. ერთი ამას უუუროს კაცმა!

კარაპეტ, ესღა სომხები სიონა ალალი ვაჭარა: ქუჭ-ფანახულ ალაკას არ არის, ჩუწნი ფიქრი მუდამ სულ ის არის, რომ როგორმე იაფათ დაუსვათ მუშტარს სავაჭრო. ჩუწნი ხომ ჩუწნთხს არა ვზრუნავთ, ჩუწნი

ზრუნვა სულ მუშტარია.

ქაიხოსრო. დიდება შენთვის ღმერთო!... მე ვერაფერი ვერა გამოვიარა... ეს რა უბედურებაა, ან მე შემიცვალეს, ან ჩქვწყანა გამოიცვალა... ერთი ეს მაინც მოთხარ: ან მე სადა ვარ და ან ვინა ვარ. ან შესა და ან ჩქვწყანა?

გარაპეტ. როგორ თუ სადა ვართ? ტფლისში ვართ, სად უნდა ვიყვნეთ!

ქაიხოსრო. მაშ ეს რაებაა აქა?

გარაპეტ. შენაბა... აა ეს საბარჯოა, ეს ქართული მუხვი არის, ეს საქვწყენა გამოხსავის სასახლეა, ეს რკინის გზის სტანციაა, ეს შეიდასია, სადაც არის დადგმული ჰამიატნიკები (*) ყველა საქართუქლას კეთილის მქნელებისა.

ქაიხოსრო. ეგ სულ სტროიტელნი გამისიამ მოახდინა?

გარაპეტ. დიახ.

ქაიხოსრო. რაერთის ხნის განმავლობაში?

გარაპეტ.. ათასს წელიწადს თუ ცოტა მეტ ნაკლებს საქართველომ დაიწყო თავის გაკეთება და გამშენება მეცხრაშეტე სუკურეს სახეობად.

ქაიხოსრო. მაშ ესლა მეცხრაშეტე წელიწადში კსდგე-ვართ?

გარაპეტ. განა შენგი არ იცი! 2855-ში კსდგევართ.

ქაიხოსრო. 2855!—აი დიდება შენთვის ღმერთო!

(*) ეს სიტყვა იმიტომ ვიხმარე ასრე, რომ უფრო გასაგონივ არის და უფროც იხმარება, მთარე.

მამ ჩემი საცოლო ათას ჩვიდმეტის წლისა? მამ ეს ათასი წელიწადია რაც მე მატუეუბს?—არა, ეს მეტის მეტი საშინელება! მე მგონია, რომ რაც ქექსენა გაჩენილია მას აქეთი არც ერთს ქლს არ მოუტუეუბია ამდენს ხანს თავისი საქრმო... (გარაზეტ მართავს გასაღებით ტრუბაში ხახვრეტსა) რასა შერები.

გარაზეტ. ბიჭს უნდა დაუძახო.

ქახოსრო. გასაღებით უნდა დაუძახო?

გარაზეტ. დიხს! ეხლა სულ ყაირათიანი ხალხი ვართ და შინ კელსედ სამსახურს სულ მაშინებს გასრულებიანებო. მე არ შემიძლიან რომ თითონ ტახტამდინ შვიდე: მაშინვე დამეკურება მაშინა და თითონვე მამიტანს. (ფანჯრიდან გამოდის გრაუტი, რომელსა ვტაკებს მაშინს თელუბითა და შრუქისებითა) აი, დანახო? ეს არის ჩემი გამკრდინური და არის აღაგერის ზაკოდესედ გაკეთებული. ისეთ ნაირათ ღაზათიანად და სუბოთ უჭირავს თავი რომ მეტის მოთხოვნა ზღარ შეიძლება და ამასთანავე თვის დღეში არ მოიშლება და იაფათაცა ჯდება... ეი, შენ მაშინავ! ამიღე და გრაუტისედ დამე: კადეც დამხურე! სამთელი გაქრე და წაშაუენე თათხში, ახლაგი მე თითონ დავიძინებ... (წავა).

გამოსვლა 7.

ქახოსრო და ქეთევან.

ქახოსრო. აი დიდება შენს საჯარუკელებას! დმერთო!..

მე ვერა გაშიგარა კიდევა თუ ეს რა ამბავია ან ჩემს თავს ან ქუჩების თავს!... ჭმ! ეგ მაშინებით სებულაბს შექცევას!.. დასწევულოს, ძილის გუდათ არ გადაქცეულა... და მაგის ბებური ქალივი ბანებზედ დაეთრევა. როგორც აწვევტილი ალურ ამოუდებელი ცხენი... არა, მე თითონაც აღარ ვინდომებ თუნდა კიდევ რომ შემომეხვეწნენ... ოჰო! ისიც მოხმანდება!... სკვრეულია, ისევე უმაწვლსა ჭკაკის; ერთი ბეწვაც არ შეშლილა: ისევე ისეთი მშენებელია, როგორც იყო, უფროც გალამაზებულა თორე... არა. თქუნი ჭირამეთ, ვინ მოიფიქრებდა რომ ეს ათასის წლისა იქნებოდა! ანა მოიცა მოგუცა ღუთის წყალობა მე ამას ანუელაბები დაუფთხნა! კარგი ქაღალტონა, კარგი!... თუ თქუნი კარგი ქალი ბძანდებით აქ ვის ეღიო? რა? არ გეცნას ჩემი აქ მესეღრა, განა?... ჭა, ჭა, ჭა, ჭა! მე სუეველაფერი ვიცი... თრპირა, ვინ რაბის გამტეხა, მოლაღატეე!...

ჭეთვან. ახ! თუ ღმერთა გწამთ გამეტაღეთ აქედამა. მე სანსლათ მეშინიან მთურადი ვაჯის?

ქაიხობრა. ახა ღმერთი ჩემო! რა ვქნა, ვინაა შეუკრამთ ამ ჩემს სიმთვრელესკდ თუ რა არა! სუფაძახიან თუ ამთურადი ხან... არა, ქაღალტონა, აქ ჩენზედ გი არ გასლავთ ღაძანავი, სეცეჟის გი ბანებზედ სუ ისერი, მე თქუნი მოგახსენებთ, რომ სუეველაფერი ვიცი მუთქა.

ჭეთვან. ახა რა იცით მერე? ეს თუ იცით, რომ მამილი მიუკარს: მე მაგას არაკისთან არა ვმადავ.

ქაიხობრა. ეგ ამკარა უნამუსობა გახლავს!

ქეთევან. მიუვარს და მიუვარს! ახლა თქვენ რა გნებავთ?

ქაიხოსრო. ოჰო! ეგ კარგია! მე რა მსიბუჯს?

ქეთევან. თქვენ არ იცით, რომ ქართველის ქალმა თუ შეიყვარა ვინმე, იმის დალაგება აღარ შეიძლება. ... ჩვენს ცემისთანა ქალი იშვიათად რომ ისრე მხურვალეთ შეტყვარათ, როგორც შეჭყერობს ქართველს ქალსა ეს ხომ იცით, რომ უხლა ისეთი დრო არის რომ, რაც კაცს ნება აქვს ის ქალსა, მაგრამ გრძობა ჩვენს უფროს ჩვილად გვაქვს და ამისთვის სიყვარულიც უფრო შეგვიძლიან ამ სიყვარულით ისე გვიცდებით გაცდესა. რომ რაღაც გუნდა გაგვიყოფინებთ: რაც სხსარებდომ და უფრო მხელი საქმეა სულ გაცდეს გავყოფინებთ და არა! დროს უქნად არ ვამოთვებთ, და რაც ამისთანა ადული და სქალა შინა საქმეა სულ ჩვენს გავყოფინებთ და ნიად: რაც ვმხსნობთ ჩვენს სულ ამასა გცდილობთ, რომ ისე უჩვენოთ ჩვენს თავა ჩვენს ქმრებსა, რომ შეგვიყვარონ და იმათ თავის კვლავობენ უნდა სიყვარულით.

ქაიხოსრო. უფ! რა ღამისაა და!... იცო ქეთევან! შიდა თავა დაუხებოთ მაგ მასხარაობისა, მე უფრო დაუფრს დაუფრებს. უფლას შეტინდობ. თღობს ერთი მცხინი ვახლა ვარ და.

ქეთევან. ჩემს დედაში, რომ ამის შეტათ არ მინახვინებოთ სააღამ გიცნობთ?... აი დედას შეითვის დამართო!

ქაიხოსრო. მამ ის ვინ იყო. რომ ემეც შენ მშენებნობს გელსა ჰგონიდა?

ქეთევან. ვის უბუდავო თქვენს მაგიონანებს!

ქაიხოსრო. კარგი, სუ ფარასკელებო.. დანებე თავი უმატ შეს ბაიუჟმ შაძღვსა.

ქეთევან. მე უნდა ჩემს ჰერს უმტუნო? უგარკვად, თავის ღლეში ნუ გიფიქროთ, რამე მე ჩემს სიტყვას უმტუნო.

ქაიხოსრო. თუგი სხუას უმტუნებ?

ქეთევან. აბა ვის უმტუნებ?

ქაიხოსრო. ვისა და მე.

ქეთევან. მე თქვენს ვერ გტყნობთ, გაშეცალეთ თუ თქვენსი ღმერთი გწამთ.

ქაიხოსრო. არა, მე შენ თავს ვერ დაგანებებ, მე შენ ვერ გტყნობ, რაც უნდა მამაუიდადეს: თუნიდა ათასასა ანა და ათათასის წლასაც რამე ყვე მე უშენოდ სიტყვებდა არ შემოძლიან.

ქეთევან. მამ რა გნებავთ?

ქაიხოსრო. ანა ვის არ დუთობ შენ თავს.

ქეთევან. რას ჩადიხარო? სად მიიწევთ რამე მიწვეთ?

ქაიხოსრო. მე უნდა შენ შენს ოთხში დაგვიტო.

ქეთევან. ოჰ! თქვენს კარგი დასწავლავი მიძავნეთ, ძალით ვერასფერს ვერ აზამთ

ქაიხოსრო. აბა ვნახეთ თუ ვერ ვიხამ!

ქეთევან. აა ნახამთ!

ქაიხოსრო. მამ მე დაგიმტკიცებთ თქვენსა... (წაიხამისხავენ)

ქეთევან. შამოდ მიშეკლე!

კამოცხადება 01.

ივინივე და შამილი.

შამილ. რა იყო?... ნუ გეშინიან...! მე აჭა ვარ.

ქეთევან. თუ ღმერთი გწამს, ერთი კმ გაცხა მომარბინე.

შამილ. შენ ვიდევ არ ისვენებ?

ქახლასრო. შეს! შენ ვიდევ დაიწვე ბანებზედ წანწაღი? შეკვი შან ჩემს სახლში ვარ, მაგრამ შენგი ქვერდულათ დაუთრევი!

შამილ. გახუმდი, თორემ მე ვიცი ე გოგონას მოგვიკორტნი მე შეს!

ქახლასრო. გოგონას მომკორტნი რა აღა აღახო არ გახლავართ. შე ისევ ის ქახლასრო გახლავართ. იცით თუ არა! მე თითონ ეშმაკისაც არ მკმანან! მკრე ქართველს გაცხა! ათხი გაცხ რომ დაუჩუღეს წარბსაც ვერ შეხებუენებეს; შენ ისედა ვერ იცნობ ნუგნს ქაროველებს?... მისამარას შენს ქერქში დასდეგ თორემ როგორც ძაღლი ისრე მაგალრმან, გისმას თუ არა!

შამილ. მაშ ევ არის აღარ მეშკები?... მე შენთვის მარჩევი რამ შენ შენთვის დადგე თორემ გხხოთ..

ქახლასრო. (მაკრძობა ხანჯღთა) აჭა, ესეც შეს!

შამილ. (ენტერეკს ხანჯღთა) მაშ ეს შეს! აჭა!

ქახლასრო. აი დიდება შენთვის ღმერთო! ხანჯღამა

ვერ გაატანა ე!..

შამილ. არც ახლა სამოკეპისსები. ძმაო, რა გინდა, წადი დაიკარგე! ხათობაა?...

ქახოსრო, ვინა! შე უნდა დავიკარგო?! ვინც გინდა იყვე: გინდ შამილ, გინდ აბრექი, გინდ თაღატა, თუ გინდ თვითონ კომპარცა მასიც შე შეს მაც ქაღს არ დაგთმობ! შე შეს სავა დადი სამართალია იქ გინივლებ. არც შე ვარ უკნასვნიელი გზი, როგორც შეს გვინდა, შე თვითონ წმინდა ქართველი ახსურშელი ვარ, მაქნს დიდი უმა და მამელი და ჩინიც ნადგორნი სოვეტნიკისა მაქნს, ჭურები და მენდლები ვადეკ სხუბ არის!..

შეგოცევი: თუ არა? ...

შამილ მამ შეს ნადგორნი სოვეტნიკი და გავალერი ბძანდები! ჭაა!.. მამ აი შესი ალაგი სად არის... ნუ გეშინიანთ აქ მობძნდით, მობძნდით! აა შესა გზა!.. (გადაჯდებს ბანიდამ:)

ქახოსრო (ხაქსნებელი) ვაიმე, ვაიმე, მიშკელეო!..

გამოსვლა II.

შამილ და ქეთევან.

შამილ ახა ნუღარ ვაუოკნები, წავიდეთ, თორემ შამილსა გამოიდექ ბს.

ქეთევან. ჭო, ჭო!.. ახლა ჩუბს სად წავიდეთ?

შამილ. არ ვიცი რა ვქნა სად წავიდე... ჰეგინში თუ ამერიკაში?

ქოუკან. ისევ ისა ჩსვობია რომ მეუღრო აღაგას სადმე წავიდე: მაგალითად შარიყში.

შამილ. მამ ისევ შარიყშია წავიდე: იქ უფრო მასკენებით ეიქნებით.

ქოუკან. იხვოშხიკი გუჯეს ჯერა თუ არა?

შამილ. ჯერ არა, მაგრამ იმათ მეტი რა არიან... ეს-ღავე დაუძახებ... იხვოშხიკ! იხვოშხიკ! (ორი გოზდუშნი შარი შემოფრინდება).

1 იხვოშხიკი. საით გზბძახებ ბატონო?

2 იხვოშხიკი. მე უფრო კარგათ წავიყვანთ, შენც ზირიმე

1 იხვოშხიკი. ბატონო მაგას ნუ ენდობით, თორემ ტილო აქის გარკოილი.

2 იხვოშხიკი. დაიკარგე, მე გადარეულა, შენა!.. შენ არ იტყვი რომ ემას წინათ ერთი მუდამი შავ შუა ზღვაში ჩაბუდე... მე წამოუვასეთ ბატონო, თუი არ მომივუდება. იფათ წავიყვანთ.

1 იხვოშხიკი. სად მახმანდებათ?

შამილ. შარიყში

1 იხვოშხიკი. სავი მასეთი.

შამილ. არა! ორი მასეთი.

1 იხვოშხიკი, კარგი... ინებო.. არაუის ფულისც მამოიქმით.. ჩამიხდეთ (შამილ და ქოუკან ჩახსდებიან).

2 იხვოშხიკი ვამე. ვამე! ისევ მე რამ წავიყვანეთ ის გიჯობდათ!

კამოცხადება 12.

ქაიხოსრო. (მოფორთხამს) არა? მოიცა! იქნება გეგონა რომ შენ მე გამეჩქოდო სიღმე? არა უაღრუვად! მე ისევ კარგათა ვარ: არა მომტეხიარა.. ფეხებიც კარგათა მაქნის. ვსახათ აბა.. რა ვქა!.. ეს რა ახსნობაა?..

შაშილ. ხომ კარგათ წიხარ, ქეთევან?

ქეთევან კარგათა შენ გენაცვალეს ჩემი თვალები.. შიშდობ..ო ტყვიდისო!

შაშილ. აბა. გასწია! (შარი აუშვებს ჭაურში).

ქაიხოსრო. ჭაი. ტა. ტა.. ტა ტა.. სიღ წამსიხვალთ სიღა! უაღრუვად! დიგჭირეთ! ველარ წახვალთ! პარაში-ოტი უჭირავს მაგრამ) კარაპეტ. კარაპეტ! გამოიღებე. მე ბებერო ქაფავო, შენა!

კარაპეტ. შენ ისევ ისე შფოთავ?!.. ვაიმე, მართლაც ჩემი ქალი მიჭყავთ! მიშველეთ! დაიჭირეთ!..

ქაიხოსრო. დაიცა!.. დაიცა!.. არ გ'ეცემებთ.. ვაიმე. ეს რა ახსნობაა?.. გენაცვალეთ მიშველეთ!.. მიშველეთ!.. ეს რა დამქარათა!.. ვაიმე.. მე ფრანგული არა ვარ. არა, ღმერთისა ვფიცავ ფრანგული არა ვარ! მოუტეხებისართ ღმერთისა ვფიცავ. მოუტეხებისართ! მე ჩემს დღეში ფრანგისა არა ვიციარა!.. ვაიმე ჭაურში გამატყვეს.. მიშველეთ!.. არ გ'ეცემებთ, არა!.. ეი! ქრისტიანებო! ხალხნო და ვამაათნო!.. მიშველეთ, რა არის... რა..

არის!.. (შარითურთ გაფრინდება.)

კარაშეტ. (სტენისად გამოჰრდება) ვაი ჩემს უბედურებასა! ქალი მთხოვს. მისვედრეთ რამე.

ბანებნიად დარბის არა თ ხადხსი ფრეკინდამ ყუ-
რებიან ქალები და კაცბეი. უველა ამუნსება თითთა.)

სოლო.

ამ ჯვარმა შემთხვევამა

გლახ ვაჭარი გაჭემირა!

შამიღამა ამ წყუელმა

ქეთევანი მასტრია.

გაფრინდეს და წაჰდნენ

ვინა ჭბოებს მითს კვალსა

ქეთევანი გაქცა უბედურს კარაშეტსა.

მოქმედება 2.

(დეკარაცია წარმოადგენს შავის სღვს ნა-
ზირს, რომელსედაც მოცურამენ რამდენიმე
ზარასოდები. შთებზედ მოსჩანან ფრიად
მშუტნიერნი შალარანი და ბალები. ჰირველს
ზლანსედა არის მშუტნიერი მარმარილოს სა-
სახლე, მეორე ზლანსედაც მარმარილოს
სასახლეა მშუტნიერის ბჭით, სცენის შუა
ღვას ხე.)

გამოცხადება 15.

ბარტოლუს კუპენფორმუს. (ხის სკამზედ ზის და სა-
თამაშო ქალაღდს არჩევს) მე შგონია, რომ ჩემი აზრი
შართალი უნდა იევეს? აკერ თორმეტი წელიწადია, რაც
მე ამ ქალაღდების გამოორგვევას უნდები. როღესაც ჩემი
ღისერტაცია დაიბუჭდება, ყარაბახის მეცნიერები დაიხო-
ცებიან ჟავრისაგანა, ოჰ! ეს რა ამბაეია?

ქაიხოსრო. (ხიღამ ჩამოკარდება) კაიმი!... კაიმი!...
მოიცადეთ... საღ მიფრინაგთ უჩემოთა?... კაიმი. წამო-
ვიღენ. . კაიმი! ახლა რა მეშველება.. არა მიჭირსრა

სუბუქად ვეშევა... ვაი!... ვაი!...

ბარტოლუს. აკერ ვალაც კარც ჩამოკარდა ციღამ და იქნება იმან იცოდეს რამე ამ საიდუმლოებისა, ბატონო უცხო მსრელი, თქვენს მეცნიერი და მსწავლელი ხომ არა ბძანდებით?

ქაინოსრო. ოჰ! ძალიან, ძალიან მსწავლელი ვარ.

ბარტოლუს. მეტეი მაშინათვე მივხედი. მე თუ გული მითხრობს რასმე: თავის დღეში არ მომაცუეებს. თქვენს მწვერი ხომ არა ბძანდებით ნუხის ნუმინმატიკის საზოგადოებისა.

ქაინოსრო. ნუხში ვეოფილვარ, დიან.

ბარტოლუს. ან კიდე თანაშემწე ხომ არა ეოფილხართ ახსოროში საჩკელის მოყვარულთა?

ქაინოსრო. ამას ეს რა ესრობა მოაქვს?

ბარტოლუს. ამბობენ ვითომც თქვენს მწვერებს არა ჰქონდეთ ერთმანერთში თანხმობა!

ქაინოსრო. ტყუილი უთქვამთ: ჩემი მწვერები ისევ ძალიან ჰკვანათ არიან.

ბარტოლუს. უსაკვარელესო ვროფესორო...

ქაინოსრო. ერი ჰა!... ამან ძალიან გაუტია!

ბარტოლუს. მოჭფინეთ თქვენს გონიერების სხივი ჩემს შრომასა და აღსრულეთ ერთი ჩემი სათხოვარი. ი ჩვენსი არხოლოღნი და სწავლულნი, აკერ თხუთმეტი წელიწადია თავებს ინტერევენ, ერთს ძველს ნანგრევში იზოგენეს საცუფრო სანახავი, როგორა გგონიათ ეს რა უნდა იყოს?

ქაინოსრო. ესა?

ბარტოლუს. დიას.

ქახოსრო. ეს ხეჭვის ქალია.

ბარტოლუს. ესა?

ქახოსრო. ეს ბუბნის ხელმწიფვა (ცალკე) რას შე-
რება ეს კაცი, ასონასის თამაშობას ხომ არ მიჰბრებს!

ბარტოლუს. უნდა მხრელა! მე გატყობ, რომ შენ
სწორეთ სწავლული ყოფილხარ და ეს კი არ ვიცი რა-
შელს ენასეუდ ამბობ მაგ სახელებსა? რას ნიშნავს ეს
სიტყვები: ჰიკისა, ბუბნის?

ქახოსრო. როგორ თუ რასა! ეგ ხანდისხან გავ-
ფიხსაც ნიშნავს.

ბარტოლუს შენ აღავსებ ჭკუას ჩემსა გაცემითა. ერთი
შენ გაგვარჩიე, შენი ღმრთის გულისათვის. მე მუჟავს ერთი
მსწავლული წინააღმდეგი და ის ისრეთი პატარაა. რომ
არ არშინსეუდ შეტი არ არის, ასოლეიტის სიმაღ-
ლისა. სისწორესეუდ ზღვსა ანუ გეოდეზოს ნულისა, ნეტა
იგოდე, ის ამტკიცებს, რომ ვითომც ამ ქალადებით
აღინიშნებოდნენ ძველთა ხალხთა შავნი და წითელნი
ღვინი. და მე, აგერ თორმეტი წელიწადია ვარდგენ მა-
გის წინააღმდეგ დამარჯუველს საგანსა. მე ვამტკიცებ,
რომ ეს ქალადები იმარბობდნენ ერისთავებთაგან სი-
ღუმლო კორესპონდენციისათვის იმ ზღაპრულ მოსათხ-
რობ დროსა, როდესაც ომიანობა კიდევ სუფევდა და ხა-
ლხი ერთმანერთსა ხოცავდა. აა სახეთ: ეგეა ქალადი
ანჭნებდა გიორგულიუსა ანუ ჰირობას მნიშვნელობასა,
და სადაც ომები მომხდარან ესენი ყოფილან დიას სა-
სარგებლანი, ამიტომ რომ გადაცემოდა ღაწიუტიკე-

ზისაგან ერთი ერისთავიდან მეორესთან და ამ გვარ შუა-ტუობინებდნენ საიდუმლოთ ჯარების მოძრაობასა. ამა მე თვითონ მივხვდი და ამის დასამტკიცებლად ექქესი ტომი დაკსწერე დამატებაებით და მხატრობით. ამისთანა სწავლული უნდა აბა, აა!... ოოო! სწავლა დიდი რამ არის!... თქვენ რადს იტყვთ ამასე დიდა და განსწავლულა ჰროფესორო? მე მართალი ვარ თუ არა?

ქაიხოსრო. სულაც არა თქვენმა მსემ.

ბარტოლუს, ეე? მაშ თქვენ სწავლული არა ბძანებულხართ... თქვენ რომ მსწავლული უოფილიუაჲით, თქვენც ჩემსავით იფიქრებდით ან უთუოთ თქვენ იმიტომ ამბობთ აგრე, რომ მერე წახვდეთ და ჩემი აზრი თქვენათ გამოსცეთ, განა?...

ქაიხოსრო. ნეტავი შენა მოგიცლია სალაშარაკოთა!

ბარტოლუს. მაშ თქვენებურად ეს რა არის?

ქაიხოსრო. ჩვენებურად ეს ქაღალდია,

ბარტოლუს. კახალესტიკური?

ქაიხოსრო. არა, უბრალო სათამაშო ქაღალდია, რომელითაც თამაშობენ: იარაღაშს, შტოსს, ბანჩიკს.

ბარტოლუს რას?

ქაიხოსრო. ჭო, ცხრასაცა.

ბარტოლუს. რა მინდაო?

ქაიხოსრო. ისრე დროს ვასატარებლად,

ბარტოლუს. (უაჯარებით) მოწულეო კელმწიფეე! მე თქვენს ჭკვანი და მსწავლული კაცი მეგონეთ და ახლაგი გატყობთ რომ თქვენ ცოტა გადაკრული ბძანდებით.

ქაიხოსრო. ამა ან სიმთვრალესეედ წამომკრა.

ბარტოლუს. აღარ გაბედეთ ჩემთან მაგისტოსას მას-
ხარ ღამარაკი! მიბძნდიო თქუწსს გზასუდ.

ქახოსრო. მე სამსხარო აქ არა მითქუამსრა!

ბარტოლუს. უნდა გრცხვენოდესო მაგისტოსას ღამარა-
გისა. აბა რა დასჯერებელია. რომ თავის დღეში იმის-
თანა ხალხი ყოფილიყვეს, რომ მაგ უშვეს საქმეში
დროება უქმად გაეტარებინოსო მშინ, რა... ახ კაცის-
თვს დროება არის პირველი სიმდიდრედ პირველი თა-
ნსა, მაშინ როდესაც ყოველი წუთი ძვრფისა კაცისათვ-
სა, შენი ბედი რომ მე მოხუცებული და მსწავლული გა-
ცი ვარ, თორემ მე გინუწსებდი შენ მაგ გვარის ღამა-
რაკისათვსა!

ქახოსრო. ჩამომესენ ერთი შესცა და შენი სწავლუ-
ლებაცა თუ ქრისტე გრწამს! მე ჩემი დარდი მაქვს,
ეს თავისას რომავს... თქუწს ერთი ეს მითხარით სდა
ვარ, სდა ჩავარდი, ანუ უკეთა ვსთქუათ სდა ჩამოვარდი?

ბარტოლუს. შენ ხარ ძველს რუსეთის ღამარაკი.
მაგრამ ღამარაკსუდ სხუა და სხუა იჭუბბაა, რომელნიმე,
სწავლულები ჭოფირობენ, რომ რუსეთის ღამარაკა თავის
დღეშიც არა ყოფილიყვეს. შენ სტრახონა წავიგითხავს?

ქახოსრო. არც წამიგითხავს და არც წავიგითხავ...
შენ ეს მითხარი ჯერა, ამ მხარეს რას ეძახის?

ბარტოლუს. ამას ჭქვან ახსანეთი, მაგრამ შეცდომა
არის ესა.

ქახოსრო. ეს რაღა სხლებია გორასუდა?

ბარტოლუს. აბა, ესა? .. ეს ზეტერბურღის დახეობა.

ქახოსრო ზეტერბურღისა?

ბარტოლუს. დიხ, აქ გამოდინს ზეტერბუხიდა? ტუბი-
დისა და წმინდის ჭაკრის ხასკელანავათ.

ქაინოსრო. მერმე შორს არ არის?

ბარტოლუს. შორს რასა ჭქვან?

ქაინოსრო. ეს რაღა მინდვრებია?

ბარტოლუს. ეს სულ ზომესტიებია. ჩქნწში არც
ერთი ფუხის დადგმა, მიწა არა რჩება რომ არ შემუშავ-
დეს, და მიწის გამოსრავალი ამ სომელდებით ისეიდება
აქედამ ხასინას დიდი შემოსავალი აქქეს, მეგრელებისთა-
ნა, გურულებისთანა, და აფხაზებისთანა მდიდარი და
ბეგრი ფულის მქონე ესდა ხალხი აღარ არის ქქნქანა-
ზედა. რაც ბუნებას შეესავებინა და შეემსადებინა აქაურის
ხალხისთჳს ის ესდა ამ ხალხმა უფრო განამშუქანა და
ისარგებდა.. მაგრამ აქ ეკელაზუდ უფრო ძვრევისა აქა-
ურის ხალხისთჳს ჭსწკდა.

ქაინოსრო. ეს რაღა ხასხლებია მარმარილოსი?

ბარტოლუს ეს. ეს.. დუქანია?

ქაინოსრო. როგორ დუქანია?

ბარტოლუს. დუქანი, დუქანი, როგორიღა დუქანი
უნდა იყოს! დუქანი ანუ გასტინიცა.

ქაინოსრო. ესა?

ბარტოლუს. აქ უხასტკის უზრავლენიაა.

ქაინოსრო. აქამდინ გეთქო მეც ეგ მინდოდა თუ არა
და შენთან ტყუილათ დროსა ვკარტავიდი... ვაიმე, ბაშ-
ნორტი არა მაქქეს აქა, და რა მეშეკლება? მაგრამ არა
უჭარსრა! ფული ხომა მაქქეს...

ბარტოლუს. იაშზორტი რაღა?

ქაინოსრო. ფაშორტი გახლავსთ ის ქაღაღი, საიდა მაც მთავრობა შეიტყობს თქვენს ვინაობას... მაგრამ სულ ერთია... აი, ხედავ... მე უნდა მივსრუ საჩივარი განცხადება იმასკდა, რომ ჩემი საცალა გამეგვა და ზკანკს შამილს გაჭევა თანა მთავრობის უცნობელათა და მე ამასედ უნდა განცხადების არსა მივცე აქ სეკრეტარი არ არის?

ბარტოლუს. როგორ არა; ის ემანდ ტელეგრაფთანა სდგას.

ქაინოსრო. რა ტელეგრაფთან?

ბარტოლუს. ილიკუულთან.

ქაინოსრო. ამისთანა საკრველი ჩემს სიტყვებში რა გამიგონიანა! თქვენს უნდა მოგესტყუებოდეს: საჭირო ხომ არ არის რომ ერთი ამ სამსახურის კაცი გავინა საქმის სიმარჯვსათვის, მე მგონია ურიგო არ იყვეს რომ წინ და წინვე გავიმეგობრო ვინმე ..

ბარტოლუს. აქ უზრავლენიაში ერთი ჩინოვნიკის მეტი არავინ არ არის, დაურავუნეთ ფანჯარაში და კხდავ გამოვა.

ქაინოსრო. როგორი პოლიციაა, თუკი ერთი ჩინოვნიკის მეტი არ არის (უბრახუნებს) უფალა სეკრეტარო... უკაცრავათ, რომ გაწუხებთ და გატყენ საქმისა მაგრამ უბედური მღვთმარეობა ჩემი მახედავებს. მე ამას წინათ ისეთ ნაირი შემთხვევა მომხდა... თუ მე ამ საქმეში მიშკელით და შემეწვიით რასმე მე ვინც და თქვენის მადლობის გადახდამა. თქვენმა მხემ, რომ უმადური არ დამჩებით. (გამოდის ხუთი ქუჩის წლის ბავშვი ჩიბუ-

ხითა და კელს ართმევს! აა! გამარჯულება, ბიჭიკო, მამა შინ არ არის?

ბარტოლუს. რას ანობოთ? შწერალი თუთონ ეგ არის. მამა მაგისი არის დიახ ჩინებული და ქუჭყენის სასარგებლო მეფობრიკე, რაღა დროს იმის მაგისტანას სამსახურია!

ქაიხოსრო. რას ანობოთ, ესრეთი ზაწაწინა ჩინოვნიკი არის?

ბარტოლუს. რა ძნელია მაშინების ყურის გდება. № № კებს დასხამს და მოიუგანს რიგში სტატისტიკურს ცნობაებსა. ეგ იმისთანა რამ არის, რომ თუ სტალიან ლექსებსაც გვწერეს ხოლმე.

ქაიხოსრო. ბარაკაღლა, ბიჭო! არ გინდა ჩემო ზაწაწუნავ (ბარტოლუს ანიშნებს) დალაბანდი გაჩუქო, ან შაქრის ჰურები; ზაწაწა ცხენი არ გინდა? (ბავშვი აუბოზუაბს ცხერსა და წავა.)

ბარტოლუს. რა ჭქენით ეგა? რა!.. თქუჭუნ მაგას სასიკუჭდინო უზატიურება მიაყენეთ; იცით თუ არა?... აბა, ქრთამის მიცემა ვინ უნახავს!.. გაგონილა, თქმულა რომ, ჩინოვნიკმა თავის სამსახურისათვის მათხერისაგან ისარგებლას რამე! ჩუჭნში მაგალითათაც არ მომხდარა მაგისტანას უგანონობა და... ჩუჭნში რომ იფიქროს ვინმე ქრთამის მიცემა, ისიცვი საწყენია ჩინოვნიკისთვის... გაბრთხილდით, თორემ თუ ზასედატელმა შეიტყო. ვაი შესს ყოფას მაშინა! ისეთი გულ ფიცხი რამ არის, რომ ცაცხალს არ გაგვიშუებს... აი, თითონაც მოდის და ახლა მოურჩიგდი რაგორც იცოდე.

გამოსვლა 14.

ზასუდატელი. სად არის ის გილაც ოხუჩხი და რამ ჩემს კანცელიარიას ქქრთამამდა?

ქაინოსრო. ეს უმარჯული ქალი ვინ არის?

ბარტოლუს. ეს არის უჩასკის ზასუდატელი.

ქაინოსრო. რას ბძანებთ!... ამისთანა ღამაში ზასუდატელი არსად არ მინახავს ჩემს დღეში.

ბარტოლუს. სიტყუა ზასუდატელი წარმოზდგება ძველის რუსულის ენის ზმიდამ «ზასუდატ» ესე ოგი მინახვს უფროხსა, რომელიცა შინჯაჲდა საქმესა და ქქონდა სხუბზუდ უურადლება, ზგრეთვე ეს იყო სასამართლოს უფროსიცა ანუ უფროსთაგანი. მაშასადამე, კარგი ზასუდატელი უნდა იყვეს დაუძრავად, ქქონდეს უურადლება თავის მინდობილებაზედ და არა ქქარგავდეს ალგსა... მაგაზედ შეიძლება განხილვა დავსწრო. (გამოდის)

გამოცხადება 15.

ქაინოსრო და ზასუდატელი.

ზასუდატელი. მოწულეო კელმწიფეო, თქუჩნ უთუოთ მოჭარბებული დავილეკით დღესა.

ქაინოსრო. ავი მოგახსენებთ... რომ არ შეიძლება, რომ უამისოთ ხმა გამსრეს ვინმე.

ზასკედ. ანკი როგორ გაბუდეო და იფიქრეთ, რომ, ჩინოვნიკმა თავის თანამდებობის ადსრულების დროს მათხუარისხვ:ნ მიიღოს საჩუქარი, ს:დ გინახავო!...

ქაიხოსრო. ს:დ მინახავო?... ნეტო თუ ს:და გნახე...

ზასკედ. დაჩუმიდით! თავს მანც ნუღარა მართულობო... არა გრცხუენიანო!.. ქურდს ვეკლა ქურდი ჭკონია: ალბათ თქუენა ხართ მაგისტანა თვსების პატრონი და სხუაც იმიტომ გკონიათ. დიან! მაგ კვარი უპატოურკების მიუენება არგის არ შეუძლიან... მე ვერას დროს ვერ მოვითვენ ჩემის ქვეშევრდომის გაუპატოურებასა და მაგ საქმისთვს უნდა მასუხი გამცეთ.. დასდვო!... თორემ ემაგ უურებს შიგ ძირში დაგაჭნი. (ხმალს გაიძრობს).

ქაიხოსრო. პატარა მამითინეთ, შენი ჭირიშე...

ზასკედ. გამკლავდით მეთქი მე თქუენს გუებებოთ.

ქაიხოსრო. მომიტევეთ, დანაშაული მაქვს.. მე თითონაც არ ვიცი როგორც მომიხდა ეს... მე დღეს სწორეთ შეშლილივითა ვარ... საშინელი საშუესარო საქმე შემემისქა; უბედურებამ, სულ მთლათ, რაც გონება მქონდა დამითანტა... ოხ! თქუენს რომ ჩემი უბედურება იცოდეთ!... (ზასკედ:ტ:ლს ხმალი გაკარდება ხელიდამ)

ზასკედ. რათა ბძანდებით უბედური! რა დაკუმართათ!

ქაიხოსრო. ჩემი საცოლო...

ზასკედ. რა!... (ქაიხოსრო ცაზედ უხუენებს) მოკუედა?

ქაიხოსრო. არა... გაფრინდა.

ზასკედ. გაფრინდა! საითა შერე?

ქაიხოსრო. არ ვიცი, სადღაც ქარს გაჭუეა

ზასკედ. რათ გამოარჩიე შერე ბგეთი ქაჩიანი საცოლო.
ქაინოსრო. ეჭ! ყველხ ქალები სულ მუხანათი და
ქაჩიასები არიან.

ზასკედ. არა თქუწნმა მხემა! ყველანი არ არიან ქაჩი-
ანები. ვინც მინიჭებულა მუდმივისა და სუჟუენოს სიყ-
ვარულითა, ისინი თავის დღეში არ იხამენ მაგასა და
ვინც არა და... აბა მე ვიყუე შენი ცოლი, მე თავის
დღეში არ გიმტყუნებდი.

ქაინოსრო. (იქით) რა მშუწნიერი თვალები აქუს! ეკ
როგორდაც მიუტრებს...

ზასკედ აბა ერთი თქუწნი მწუხარება ვიამბეთ: რა
არის.. მე მართლდა ვოლიციის ჩინოკნიკი ვარ, მაგრამ
გულიკი საშინელი ჩელი მაქუს.

ქაინოსრო. გუშინ ვვარის დასწკრათ ვემზადებოდი
და დღეს შეჩქუნებულმა შამილმა ჩემა საცოლო საცადარ
გაფრინა და თითონაც თან გაწყვა.

ზასკედ. ვოზდუშნი შარით გაფრინდა?

ქაინოსრო. დიას!...

ზასკედ. შარს რა ერქუს?

ქაინოსრო. მოიცა.. იმახედ იუო დაწეილი. ელვა..

ზასკედ. შენ უთუოთ გინდა შეიტყო სადაც არის შე-
ნი საცოლო?

ქაინოსრო. ძალიან, როგორ არ მინდა...

ზასკედ. (ოხრავს) ეჭ, ტყუილი ოხვრა მაქუს.

ქაინოსრო. ტყუილი რათ არის... რას ჩადინართ,
ძორტუპიასხედ გინდათ დაუკრათ?

ზასკედ. არა მე მომეკვს ცნობაში ელექტრიულის ტელე-

გრძობით თუ სად არის შენი საცოლო. რუსული წერა ხომ იცი?

ქაიხოსრო. ცოტ ცოტა.

ზასედ. თუ გინდა მე თვითონ დავსწერ.

ბარტოლუს. „ს რაღა ეშმაკია.

ზასედ. აი ჰასუხებიც მივიღე (გაშლის ქაღალდს) ალექსიდან: ელვა არ გზნახავს... ნეპოლიდამ: არ გზნახავს... ჰარიყიდან: ჰატარას ხანს შედგენს, ისაუზმეს და ისევე გაფრინდნენ.

ქაიხოსრო. ჰარიყს წასულან! ვაი ჩემს უბედურებას! (სტირის)

ზასედ. ნუ სტირი და ნუ იშეოთებ გულსა. მე ვერ შემოძლიან, რომ უცქირო როდესაც კაცი სტირის. რა უყოთ? ეს სოფელი სულ ასრეა — ერთი მოატყუებს, მეორე ანუგეშებს!

ქაიხოსრო. მე ვილა მანუგეშებს!

ზასედ. გული დაიმშჯე, დუქანში წავიდეთ.

ქაიხოსრო. შერე იქ რა გავაკეთოთ.

ზასედ. იქ ესლა მგზავრათ არიან ჩამამხდარნი იტალიანური ტრუშა.

ქაიხოსრო. ისინი რაღათ მიდიან?

ზასედ. მინგიჩაურში სეზონზედ ისინი მშობით მიდიან რკინის გზითა და ამიტომა რჩებიან ამაღამ აქ. ეგრეოვე ჩქნთვს ქართული და რუსული აკტეორებიც გვევს, ვეკლანი მოწვეულნი მეკანან ამაღამ დუქანში. წავიდეთ მე და შენც იქ; იქნება შენ იქ ცოტა გულა დაიმშჯე. ჩქნ იქ შენ მუხანათ საცოლოც დაგვიფ-

უბო. წავიდეთ და რაღა.

იქ სამყოფე ქქვსმ დუქანისა,
 მოდი ჩქვწნთან მოსასკუნად
 გული მიეც ტვბილ შკვბასა
 საცოლო დავიწყებასა...
 ერთგულეზა აჩს ცრუ აზრი;
 ორგულს უნდა დავიწყება,
 მის ჟაბწყედ დავიწყოთ ღწინი
 და გაკავრცკლოთ გალობა
 ტრბ... ღა... ღა...

ქანოსრო. ტრბღა... ღა... ღა...

ქანოსრო. მეც მოვალ დუქანის სამყოფისა,
 მოვალ თქვწნთან მოსასკუნად;
 ვიქაჩკვბ მოცყუებასა,
 თუ მეყოლეზით შწყალობღად.

ქანოსრო. ღიას, თუკი მანუგეშებო როგოჩმე... შე
 მაშინ.. ღიღის სიამოკუნებით...

ზასყდ. რაღას ელოდი? აქამღინაც ატრე გუთქო... ვი-
 თომ შეიძლება, რომ შე კაცმა შემიყვაროს!...

ქანოსრო ოს, ოღონდა და შეიძლება.. ოჭ, რა
 მშქწნიერი რამ არის და!...

ზასყდ. რა კარგი რამ არის!...

ქანოსრო. მაგრამ, ერთი ეს შემაცყობინეთ თქვწნა,
 ებ როგორ მომწღარა, რომ ქალი ზასყდატლათ გამწდა-
 რა? ჭო, ეს კსთქწათ რომ შეიძლება ჩინოკნიკი ქალწყედ

უარესიც იყავი... ეგ შეიძლება.. ეგ შე თვითონ კიდევ მინახავს... მაგრამ მაგისთანა უსაზღვრებელ მშუტნების ქალი, როგორც თქვენსა, რომ თავის დღეში წასედ-ტული უოფალიყვეს!.. უნდა სწორეთ მოტახსენოთ, რომ ძალიან მიკვრს.

ზასედა. რას გიკვრს! ესეა ისრეთი დროება არის, რომ თავის დიდებისა და უფლებისათვის არავინ არა წრუნავს; ევერანი იმასა წრუნამენ, რაც ქრისტიანის სხსა რგებლოა და რაც ქრისტიანის უჭირს თავის უფლებისათვის, მასმადამე აქ ბოროტმოქმედება არ შეიძლება. დაგები და ძიებაები არ მოხდება და ამისთვის ზოლიციას სჯიმე არა ქრის რა კარები ალბე მიმცემობენ, ვაჭრობენ და სწავლასა და ხელგონებაში არიან გართულნი; ზოლიციური სჯიმეები, რადგანაც უფრო სკუბუქი სჯიმეა, ქალებისა გვა-აქრს მონდობადი და თუ ძვრათ, ათასში ერთხელ, ჩხუბი ახ იძულება მოუხდება ვისმე ერთმანერთში, ქალისთანა კარგათ გერავინ დაასავებს. ასრე არ არის?

ქაინოსრო. დიხ, მართალია... რა თვალეები აქრს და.. სწორეთ ცენტლივით ედება გაცს გულში! უფალო წასედატელა, თუ უგანრავად არ განდგეთ, თქვენს გათხორგილი ბძახდებით თუ არა?

საწედა. არა თქვენსა მცემს... თქვენს რათა გნებავთ? ქაინოსრო. მამ.. მე... ექ!..

ზასედა. რასა ოხრავთ?

ქაინოსრო. მე.. არა.. რა მშუტნიერი კვლები გაქვსთ უფალო წასედატელა!

ზასედა. ნეტა თქვენსა, ხემრობის ქეიფსედა ხართ.. ექ.

ქახოსრო. კარგა თქვენცა ოხრავთ.

ზასუდ. მე არ ვიცი... რაგორღაც აძლერეული ვარ..
თქვენ რომ დამასწარიტ ეს ძაღიან მაშუოთებს.

ქახოსრო. რასა ბძანებთ! ოხ, ვითომც?

ზასუდ. კარგი ერთა შენს გაზდსიხ.. დუქანში წასვ-
ლის დრო არის.

ქახოსრო. (აღერსით) დუქანში რა გზნდა, ჩვენ აქაც
კარგათა ვართ, შენი სულისა...

ზასუდ. არა, წავიდეტ, მე სტუმრები იქ მახლობლათ
მიცდიან. იმათთან შვიდეტ.. და თუ თქვენ მუხანათს სა-
ცლოოს დავიწყებტ და თვთან თქვენ არ იმტყუნებტ,
მაშინ...

ქახოსრო. ბაშინ მე შემიძლიან იმედი ვიქონიე,
რადა...

ზასუდ დიან შეგიძლიანტ. ოხ, ეს რა წამომცდა?..

ქახოსრო. ნულარ შეინანე შენი სულისა.. ერთი კი-
დეკა სთქვ შენ გათყვანე.

ზასუდ, ეს.. მერე.. ეხლა უნდა წავიდეტ.

ქახოსრო. თქვენთან სადაც უნდა წამოვალ, თუნდა
იაღბუნსედაცა (წაუღე)

(სადღესასწალო მარში გამოუვლის სტენასა. წინ სამხე-
დრო მუზიკა უკრავს მარშსა წინასწარმეტყველიდამ. ამას
მოზღვეს ქართული ტრუმბის ბაირახი, ბაირახს მოზ-
დეკან წყულ წყულად მესურნები და ქართველი აკტიორე-
ბი და აკტრისები. ამასთან მოღის ბაირახი AVIA ITALIA
მოღიან მთელი მესორები და მთელა იტალიური ტრუმბა.
ამასთან ბაირახი რუსთა! მოღიან მეტანტი-

ები ტანციობით და რუსის ტრუჰჰა. არაბს მოაქვს ქაიხოსრო ტრანდუკანდით, გვერდით მოსდევს ზასუდატელი. მომავალნი დასდგებიან რიგზედ მუხლ-მუხლად აკტიორები მოდიან რიგით და თავს უკრამენ ზეზლიკას როგორათაც მოლიერის ინტირმედოებში, შემდგომ რამდენიმე ვვალეუტია იქნება, და მასუკან შეკლენ დუქნის კარებში.)

გამოცხადება 16.

(დეკარტის წარმოდგენს უმშუტნიერეს ზალასა. ქაიხოსრო, ზასუდატელი და ყველა აკტიორები შემოდიან).

ზასუდატელი მადლობელი განლავართ ბატონებო, რომ ჰატრიო მეცით და მიიღეთ ჩემა მოწვეუნა. თანხმობა არტისტებთ შორის, განშორება ყოველ რიგის თავის მოყვარებისა სასარგებლოთ კელოვნებისა განლავთ სწორეთ ის წესი და რეგი, რომლითაც განერჩევა თქუტნი სასარგებლო საზოგადოება სხუტბთაგან. დაბძანდით აქა, მშუტნიერო უცხო მხრის სტუმარო!.. ესენი იქნებიან თქუტნი შემატეკვარნი.

ქაიხოსრო. ეტ. არა?... მე ეკენი ვერ გამართობენ... შენ უფრო.. შენთან მინდა დავრჩე... მშუტნიერო

ზასუდატულო...

ზასუდ. საცოლოსი რაღა ჰქენი?

ქახოსრო. იხ ვიღას ახსოვს!... მინდა თქუენსი საქმრო შევიქმნა, მშუენნიერთა მშუენნიერთა!

ზასუდ. ჩემათ, ფრთხილათ... მერე... ენხოთ, დაიწუეთ ბატონებო. (ყველანი ერთათ იწუობენ) ეს რა ამბავია?.. გიხუ ზურციო! თხეგ ხმა მობესრებუდი მაქუს. იმისთანა ახალი რამ დაუკართო. (იტალიელები მღერინან *pasticcio* სხუა და სხუა ლმუეზიდამ და ერთმანერთს არ აცლან) ბრავო, ბრავო!... მოგწონთ თუ არა?

ქახოსრო. ყველას შესა ვობიხარ ქუენჯანასუდა... ნუტავი იტოდე...

ზასუდ. ღვინო!... ღვინო მოიტანეთ, (მეტანციე ქალი და ჯაყნი გემოზბიან ფიალებით, მეტანციე ყმაწულები კოხტობენ, დახლტიან მეტანციე ქალები, მასჯადვამენ ქახოსროსა და მიუტანენ ფიალასა, მასუკან ყველა არტისტუბს მიუტანენ ფიალებსა)

ზასუდ ღმერთმა ადღეგრძელოს ჩუენა სტუმარი.. (დაიწუება «ორგია» გრძე ორიდამ, რომელსაც შემდგომ მეტანციე ქალები შემოახვევენ ყვავიღას გვირგვინსა, მასუკან იხმას სხმჯენ ქუხილის ხმა, არტისტუბი შეაჯგუნენ ცოცხალ სურათებსა, და თითო ქუხილზედ სხუა და სხუა ნაიჩათ შეიცვლება და როდეაც მესამეთ დაიქუესებს ღამუბი გაჭქრებიან და არტისტუბი ღაიფანტებიან. დარჩება მარტო ქახოსრო, ყვავილებით და ფიალით კელში.)

გამოცხადება 17.

კარაპეტ. (თავის ქსევით) აი, აი, აი!... ანა გრცხვე-
ნიან!.. დაიწყე ისევ ღოთობა? როდის დასწენარდები
ახლა!

ქანოსრო. კარაპეტ!... შენ აქ რამ გაგახინა?

კარაპეტ. შენ გეკებ, შე უბედურო შენა? შენთვის
მოგედი.

ქანოსრო. ჩემთვის მოხველ! რათ გარვიღხნო; მე
აქაც კარგათ გახლავართ. უსასუდატელო!... სადა ხარ?...
უსასუდ. აქ გახლავართ.

ქანოსრო. უბძანე, რომ ეს ვისრით გუბრის გააგდონ
აქედამა, — მე ანა მსურს მაგისი აქ ყოფნა.

კარაპეტ დაიცადეთ, მოგახსენოთ რამე ..

ქანოსრო. მე ანა ვიცინა... მე უსასუდატელი უნდა
შევიტოო. უბძანე, რომ გააგდონ და რაღა...

კარაპეტ. ქეთევანი ვიბოვნეთ, ემაწვლო!

ქანოსრო. რა, რა, რა!... მერე... სად იზოკეთ?

კარაპეტ. მე ერთი ძმა შევს კეთილ იმედის გუნძულ-
შედა და იქ კრიაღლსსებსა ჭეიდის.

ქანოსრო. ახლა რა გაგახინოთ!.. უსასუდატელო, ნუ
წახვად; უბძანე რომ ეს კხლავ გააგდონ აქედამა.

კარაპეტ. იმას ეცნა ჩემი ქალი, როდესაც ის იქ მი-
ფრინავდა, დაეუქნებინა, შეურცხვინა, ჩაუგონებინა, და
ახლა თანახმა არის შენის ცოლობისა.

ქანოსრო. უგატრავად, ჩემო ბატონო!... ათასის

წლის ქალი უნდა შევირთო და ისიც რა ქალი მეტე,
რომელიც კეთილ იმედის გუნძულსუდაც კი იყო!.. კერ
გიახლებით... სასუდატელა, გიყვარვარ თუ არა?

სასუდ. სულისა და გულით.

ქაინოსრო. მაშ აჭა, ჩემი კელი.

გამოცხადება 18.

ქეთევან. მანილოვან, მამიტვეთ შენი ჭირივე... შემა-
ტინეს, გამოუცდელი ქალი, . მამატვეეს... შ.ც არ
გამეტება, თუ როგორ მოხდა ეს... ნუ დამღუპავ. მამა-
შჯლობას... ახლა კი ვინ. რომ ქალი არ უნდა გაჭვე-
ბოდეს ქარსა და უნდა შინ იჯდეს.. მამატვეთ...

კარაპეტ. აი ამასთან მოითხოვე ბოდიში.

ქეთევან. ქაინოსროვან!...

ქაინოსრო. აი, აი, აი?...

ქეთევან. მამიტვე. შენი ჭირივე ჰირობას მოგცემ,
რომ თავის დღეში აღარ მოგაგონო ეს ჩემი ამბავი...
აბა მოგონე რა რიგ გიყვარდი.

ქაინოსრო. დამანებეთ თავი... სასუდატელა, შენი ჭი-
რივე ნუ მომშორდება.

ქეთევან. აბა წარმოიდგინე ის დრო, ჩემ ფანჯარებთან
ჩემი დადიოდი და კერა ჰბუდავდი ჩემს ღამარავსა. მო-

იგონე ის დრო ჩუქნ რომ ერთმანეთი გაეცანით ავ-
ლაბარში... მე და მაშინ რომ დღეობაში ვიყავით და
შენ ცხენით გინალამ გაგესრისე, ხაბარდას მაინც გვეტო-
და.

ქაიხოსრო. დამეხსენ, ნუ მამაგონებ...

ქეთევან. მე რე რომ სხვამდინაც გაგეცდილე...
ხირველს დამეს რომ მე და შენ ლეკურთ ვითამაშეთ;
გახსოვს შენ ის სვამო თუ არა?

ქაიხოსრო. მახსოვს, მაგრამ შამილი საიღამღა გა-
მოგვერია?

ქეთევან. მოვიტყვე... შემობრალე... შენა ჭირამე!...

ქაიხოსრო. აბა!...

ქეთევან. (რობესტოდამ) შემობრალე... მე...

ქაიხოსრო. არა... ველარ უმაგრებ მე ამას—**ოჰ**,
ქეთევან! მე გვრძნობ რომ მიყვარხარ უმეტეს სიღო-
რსდისა... გინდა მართალი იყვი ამ საქმეში გინდ მტყუ-
ანი ჩემოვს სულ ერთია... მე მხოლოდ ეს გინდ რომ
მიყვარხარ და... ვინც რა უნდა სთქვას.

გარაპეტ. **ოჰ**. მაღლობა ღმერთისა.

ზასუდ. მე რადას მიშერები, ბატონო?

ქაიხოსრო. თქუენთან უკაცრავად გახლავართ.

გამოსვლა 19.

შამილ. მე რადას მიბძანებთ?

ზასუდ. შენ ზატარასხანს მოითმინე: ჟარ მე უნდა

შომიბრძვს. მაგან ამაშვილთა ჩემი დამშვიდებულა გული,
მაგანა მთხიკა შერთვა და ახლა თუ თავს დამანებებს, მე
უჩუბტუბე მაგას... (ორივენი სწყვეს).

შამილ. არა, ვერ მე უნდა შომიბრძვს.

ზასკედ. არა, მაგან შემიტყალა გული.

შამილ ეგ მართმეკს მე ბედნიერებასა.

ზასკედ. ეგ ჩემის გელით უნდა მოკუდეს.

შამილ. არა, ჩემის გელით მოკუდებს.

ქაიხოსრო. კარგი ერთი, ნუ მწყალო, თორემ სულ და-
მასკოთ რაც ტანისამოსი მაქქს. თქვენს ზასკედატელთ,
ქმრის შერთვა გინდათ? აჰა, ესეცა საქმრო, ოღონდ მე
თავი დამანებეთ.

ზასკედ დაიკარგო, ბუბურო, გადაურუებულა!

ქაიხოსრო. მე მიმეავს ჩემი ქეთევან არავის არ დავა-
ნებებ.

შამილ. შენ დაგაიწყება რომ მე მთის კაცი ვარ!

ზასკედ. შენ დაგაიწყება რომ მე ზასკედატელი ვარ! ეი,
აქურებო! აქ მოდიოთ მაშველეთ.

შამილ. ჩემო მთის კაცებო, აქ მოდიოთ! ესროლეთ
ამას! (მთის კაცები შემოსრუვიან ფანჯარაში).

ზასკედ. ესროლეთ ამასა.

ქაიხოსრო. ათსინც რომ შესროლონ, მანც მე ჩემს
სიტყუას არ გადავალ. მე სსტა და სსტა არ გახლავართ,
რომ შეშინოდეს რისამე ჩემს მეტი ქეთევანის საქმრო
აქ არავინ არ არის... მე მივეცი მაგას სიტყუას და ჩემი
უნდა აუკეს...

ზასკედ. მაშ მე აღარ მართავ?

ქაიხოსრო. აღარა!

შამილ. ესროლეო...

ქაიხოსრო. ვერ შემაშინებთ... ქართველი ჭაჭია ათასს სიკუდილსაც არ შეეშინდება... (მთიულეები ესრინან) მშვიდობით ქეთევანს!.. ვაიმე ვკუდები!.. (მთიულეები გარბიან, ორკესტრი უკრავს fortissè რომელიც ცოტ ცოტათი გადადის diminento) დეკარაციას წარმოადგენს ისევე ქალაქის ძველ სანახაობასა, დღისით ბანებზედ მოგროვდებიან ქალები, რევან და სხუანი შემოდინან

მოქმედება 20.

რევან. ვნახე აბა ერთი, როგორ არის ჩქვნი სს. მეფე კაცი. საცა დრო არის იმის ვჟარის წერისა, აგერ ქალები კიდევ გროვდებიან სადელოფლოსთან.

1 ქართველი. აგერ ქაიხოსროა მგონია ისა.

რევან. აი დიდია შენთვის ღმერთო ძაჯას ისევე ისე სძინავს.. შენ ეი ქაიხოსრო! ადექ შე ოჯახ დაქვეულო. რა არის მაგდენი ძალი!

ქაიხოსრო. ჭა!,, რა.. არის.. ისვრინან.. წასუდატელი.. შარი.. შამილ..

ქართველები. (იციინან) რას როტავ!

ქაიხოსრო. თქვენ რა კაცნი ხართ?

რეკას. გიიღუპე და რაღა. შენ ისევ ისე როტვასში ხარ?
ქაიხოსრო. როგორ! განა ეს სულ სიზმარი იყო?..
ესენი სულ სიზმარში ვნახე! მართლა.. შენა, რეკას! ახ,
რა სიზმარი ვნახე და.

რეკას. რასაკვრეელია. შენ ისრეთ რიგათ გაიქვინთე
რომ.

ქაიხოსრო. ღმერთმა მშუდობა მოგტეხ, ჩემო
ძმაო! შეგი ამბევეთინეთ ღვინო და შთელი ღამე სულ
სიზმარში ვიყავ, რაები არა ვნახე: შარბეიტა, რკინის
გზებეიტა, ერთის სიტყვთ ვეკლა, რაზედაც წუხელის
ვღაპმრავებდით.. ახლა, კარაპეტ სადლა არის?

რეკას კარაპეტამ რათა ხანია გაიღუძა.

კარაპეტ. გამარჯულება სიძეჴან! როგორ გაატარე ღამეჴ
ქაიხოსრო. მადლობელი გახლავართ.. ქეთევან სადლაა?

კარაპეტ. ის როდის ხანია ჩატმულიც არის.. აკერ
ტოლებთან დადის (ქეთევან კარებზედ გამოდის.)

რეკას. ახლა გი დრთა, რომ ჩაიტვა.. წადი, წადი ჩქა-
რა შენს ოთახში.

ქაიხოსრო. მამ ეს სულ სიზმარი იყო?

რეკას. გასწი, წადი.

ქაიხოსრო. ემ სათში, ერთი სიტყუბა კიდევ მინდა
მოგახსენო.

ბუერი რამ ვნახე სიზმარში,
მაგრამ მე შეჩუქსებოდა
რომ დამცინოდით მეპირში
და ხუმრობაც გუხდებოდა.

ესლა ცოტა კარ შეშლილი,
 ძილში შეშლა შეიძლება,
 და თუ ეს იყო სიზმარი—
 ნეტამც არ გამამეღვა.

ანტონ ფურცელაძე.

1860 წელსა.

კათათვის 13.

ნ.....

სე სიყვარულს ვის მიერ ძრვას მიხსნ კვლად სი
ცოცხლე,
ვინც დღემ დაწარბებულნი წინაის ღიმილით მინათლე!
ვიდრემდის ტანჯვით ვითმენდე შენგან სიშორის, სიმ-
წარეს?
და ვიდრე ცრემლით შორითგან ვუმწერდე სასურველს
მსარეს?
სანატრელ უამი შეყრისა, როს მოვალს სიტკბობითა?
ცამ შეჭმუსხნილმან ჩემდამო, როს მოიღაროს შეკობითა?
ან გუელი რათ ვერ გავიწყებს ჩემის საცოცხლის შეკ-
ნებას,
რომ უგრძნობლობით ქუა ქმნილი ვერ სცნობდეს თვისა
ობლობას?
თვთ სიშორეტა შემიქმნა ეშუის ცეცხლზედ ცეცხლ
დამმართი!
შაკვრეს ესდენ სიყვარულს ვითა იპერობს გული ერთი?
კჭსტან: ტანჯვით არა გამქრალა გულს შინა ტრთუება
ნამდელი'

თუკა აჭამდის სიმწარის შემსრებოდა მე ტრემლი!

ტანჯუა ანს მზრდელი ტრფობისა, დამბერეულ ეშუის
ტეცნლისა;

ტანჯუა ანს ვალი და მსხვერპლი უზომოს სიუვარულისა!

თ. გრიგ. ორბელიანი.

ჩინაჩი.

(თ. ნიკ. ბარათაშვილის ლექსებითგან.)

განმარტოებულს ფრიალს კლდეზე სდგას ალევის ხის
ნორჩი ახალი,

მრავალ შტოვანი, მაგრილობელი, ჭაეროვანი, ტურფა,
მაღალი,

სამო ანის მის ჩრდილში ოცნება და მისთა ფოთოლთა
შრიალთა სმენა,

და წყალთ დუღუნზე უკუდმართისა ამას სოფლისა ჭირთა
დათმენა!

მოქშუის მტკვარი, მოქრის ნიაგი და შრიალითა არსეკს
ჩინარსა,

და გამოსცემენ სასიო ბასა, ტბილის ოცნებით დამამი-
ნარსა!

მწამს, რომ არს ენა რამ საიდუმლო, უსაკოთაც და
უსულთ შორის,

და უცხოველს სხუათა ენათა ანს მნიშვნელობა მათის
საუბრის!

ვითა მიჰნუმი სატროფოს ამაყსა, მტკვარი მას ნოჭნსა
 ფერხთა ევლებს,
 და აღმოაჩნევს უფსკრულებიდან, და აღუღილი კლდესა
 ეხლებს!
 მაგრამ ჩინაძი, მალლად მჩინაძი. ღვას შედიღურად და
 სიამაყითა
 და მხოლოდ თავსა გარდმოგარდილებს სევდიანისა შერხე-
 ეის სხით,
 რამდენჯერ ქარი შეარხევს საროს, იმდენჯერ მტკუარი
 უმეტეს ოხრავს,
 თითქოს სიშურით შეშფოთებული და კლდის პირებსე
 ზვრთთა შემუსრავს
 ესრედ იღუშალ, მაგრამ ძლიერად, დაიტანჯების მარად
 მიჰნუმი,
 თუ მას ნამდვილად ეგზნების გულსა ტრფიალებისა ცე-
 ცხლი ციური.

1844 წ.

აწველიაციის მცოდნე.

ბედნიერია ჩანნურა! შული ჭყავს მას სექები,
 თქმუნ მესე გუიცივა, წყაღივით იტოს აწველიაცია,
 წვერულვამს აღარ ჭკადრებს, მოუშვა ბაკები,
 ეს ჭსწავლის ნიშანია, უჭ, რა დიდი კაცია!...
 ქართულ ტახისამოსსა აბა რაღათ იკადრებს:
 სწავლული კაცი არის, ტანსუდ ფრავი აცვა;

ვინც რუსული არ იცის მთის ნადირსა ზღარებს,—
ვინ ამტყუნებს, მარტალს ბძანებს; ის სწავლული კაცია!...

არ მოსწონს სალამური, არც თანძი, არც ჩხანგური,
ჯეკური კვინდება მოსწონს ტანტი მანცია;
ვერც დაჯზნანავთ! თნერისთვს მიუჩვევია ყური;
უჭ! რა შული დამდგარა! რა ჭსწავლული კაცია!...

უეხდი ჩაბარეს, აწ ვილა შეედრება!
მომჩივარს რომ შეუტყუებს, სწორეთ რომ მამაცია!..
უფულო კაცის წვევა ჟამივით ეჯავრება!..
სხუა რამე არ იფიქროთ?! ის ჭსწავლული კაცია!...

ანბობენ ქრთამი სძულსო, არ იძვინის არც ქათამსა,
მხოლოდ მაშინ არ იწეეს, თუ მსუქანა კაცია,
მაგრამ ეს ზვარავია! ამას ვინ ეტყვს ქრთამსა?!
სხუამ რომ ქნას ის სხუა არის! ის ჭსწავლული კაცია!

ვინც რუსული არ იცი ახლავს ნუ ეკარები,
მუსაიფის თავი არ აქუს, ქართულში ზანმაცია,
ჩუქნისთანა უსწავლელთან მოსდის ზაფრის ქარები;
ანგი რაქნას არ ვამტყუნებ: ის ჭსწავლული კაცია!...

კახუტუთ დადის, სიბრძნე აღარ ეტევა ყელში,
მთელს ნაცას ის მოსწონს, მას სძულს მთელი ნაცია!..
იი ჭსწავლული შული, სანატრი ამ სოფელში,
ქართულებს აზრითა უკვლად კარგი კაცია!!!..

თ. აკ. წერეთელი.

სლავარი.

დიდებულს მებატონეს კარს ვიადგა შესტურე,
 ვშუჭნიერთა დამკვრელი მსმენელის გამაკვრე;
 ეშხით დაუგრა სტური, ზედაც გრძნობით დაჭმლერა,
 შეაერთა ორი კმა, გულს სვედა გადაჭყურა.
 უნებურ-გრძნობით ბატონს მოეწონა ის სტური,
 კმაუფილები ნიშნით გააწლავუნა პირი.—
 ზოგი ერთი დიდგატი, ვის არ მოეხსენება—
 პირს დაუწეებს წლავუნსა, რომ რამ მოეწონება,
 რადგანც იმას იმ დროსა საჭმელი აგონდება;
 თორემ ესტიტიკისა მას არრა ეუთება
 და წლიდგან წლამდის მხალხლ მის ვუჭს ემსახურება:
 ღორის ქონით გასძლება, მერე ღვნით ჩაჭყურავს
 და იქვე გაჭტორდება, თუ მუცელზედ გაჭბურავს;
 გოტრიალობს ღოგინზედ, ბედს ქსწევლის, იგინება
 და მუცელზედ კელს ისვამს სანამ დაეძინება,
 ვანშობამდის იხვრინებს, მრავალ კვარად ცხვირს ასტკენს,
 ვახშმათვი ნაკლებსა სჭამს: ხუთ გირვანქას, რას აწეენს?!..
 დილას გავა, სეირნობს, ტორტმანით ადგავს ბიჭსა
 და მოჭედილი ხრმალი უკან ვიაქუს მის ბიჭსა;
 ახალწლიდგან წლამდისა დროს ატარებს ამ კვარად
 და თუ ძილი გაუტუდა რჯახზედ ჭიუჭრობს მარად.—
 აწ ისიც მოიხსენეთ, რას შერებთან ცოლები:
 —ქალებო, არ გამიწურეთ თქუჭნიკი კენაცვლები.—
 წიგნი ქსძულთ, რჯახების მათ არრა გაეკებათ,
 ბულზედ გელის დაკრეფა მიანხიით საჭებათ,

ქარვის კრიალისანსა მარცვლამარცვლად ჩათვლიან,
 რომ ჭკიისხთ: «რამდენია?» მერწმუნეთ ვერ ვიტყვან;
 სადილ ვახშმის მსადებსას ზატავს სულ არა ჭსტემენ:
 მართმევენ შესჭამენ, თუ არა ბიჭებს სტემენ;
 როგორც წიგნს მიიღებენ, ცხენ შესლტებიან მაღით,
 მიაჭენებენ: «ჩუჲ! ბიჭი მისდევს ჩანხალით.

სტუმრობა და ბალები არ გამოეპარებათ,
 იქ ჭორებს შეიტყობენ, და ეს აქნით ნეტარებათ!..
 სულ რომ ბეკრიც იჯავროს, ვინ გაუგანებს ქმარსა
 უღვასებს შეურცხვენს, ცხვრში ადენენ ძმარსა!
 ეტყვან: «გაქრა ის დრო! ძველ დროს ნულარ მოკელი!
 ჩუქნ ქალბატონები ვართ! რათ გავისუარათ კელი?
 სირცხულია ოჯახში ჩუქნგან განკარგულება,
 მსარეული, გამდელი თუკი შინ გვეკულებს;
 ძვრთასათ გამოგვაწვეე, გინდ აილე ვალები?
 აბა რისთვის შეგირთეთ? თქუქნ დაგიდგათ თვალები!
 ამ გვარად მათი ქმრები გალებში ვარდებიან,
 ზოლოს, ყანახ, კარაპეტ კი მითი მდიდრდებიან!...
 ვეკლა ასე არ არის! მე ზოგზედ მოგახსენებთ,
 და ქალებო გაწორმას სულ ვეკლა ნუ ინებებთ!
 ამ გვართაგანი იუო თურმე ის მებატონე,
 რომლის კარსაც მიადგა მესტურე თავმოქონე.
 იმისთანა სტურის ხმა ბატონს არ გაკონა
 და უნებურის გრძნობით მას სტური მოქონა:
 უთხრა: «თუმც კარგი გმა გაქუქს, ცოტა მაღლა ვერ ჭვრის!»
 და მაღალ მანის მთქმელათ გამოუგზავნა ვირი.
 მესტურემ სთქუა: » მერწმუნეთ, დაკამტვრეე ამ ჩემს სტურსა,

აღარც კმას ამოვიღებ თუ მართლაც გზავნით ვინსა!...
 შეკსტდი, რომ აქ მოვედი! შე ვისთან აქ რა მინდა?!...
 ამაყათ დაიძახა, ანაკის შეუშინდა.
 «რა?» მებატონემა ერთი დაიღრიალა,
 «მაგას ვერ არ უნახავს დიდგატების ძალა?
 რას ანობს? შე არ მინდაო, ბძანებით სამსახური?
 ჭე, ბიჭებო! გააგდეთ! მიაყოლეთ მანღური!.
 თავზედ გადაამტვრიეთ მაგ მაწანწალას სტური,
 და აქვე ამომგვართ ჩემი საქები ვირი!
 შემებრალა ბატონი! შემეცოდა მესტვრი!
 და აწ შენ სტან მკითხველთ: შე რომელი ვიტირე?

თ. აკ. წერეთელი.

მდიდარი.

მოკუდა მდიდარი მოხუცი ნანა.
 ამის სიკუდილი ყველამ იხანა;
 ნანობდა ამას თუთან მტვრიტა,
 რომე მოაკლდა კეთილს მოხუცსა;
 ნანობდა ყველა: გლახა, მდიდარი,
 მისი შორს მეოფი და მახლობელი:
 გლახათ მოაკლდათ თვს მწყალობელი
 და ქვეყანასა—მუდამ მლოცველი.
 მაგრამ ვერ ნახეს შეწუხებული,
 იმის ძმის წული მისგნით გაზდილი—

გიგო: (ეს იყო იმის სსხელი:)

ამან დაიწყო მაშინვე ღხინი.

რას ხელს მოიგდო ბებრის სსმკვდრო,
იწყო ქეიფი, დარდიმანდობა;
და ერთხელ მთვრალმა ტრახახი იწყო,
რომ იმან მოჭკლას მოხუცი ნანა:

« ბიჭო! კხედავდი ბებრს ქოთაგსა,
რომ თავის სარჩოს აძლევს გლახაგს
და მის გაზდილსა, მის ღჯძლს ძმის წულსა,
საქეიფოთა არ მძლევს ფულსა.

მაცა, კიფიქრე ქოთაგო ძაღლო,
თუ რომ ძაღლივით არ ჩაგძაღლო!
და ერთს ღამესა, მას მიინარესა,
შე კელი ვსტატე ქოთაგსა უელსა,

და როგორც შელა წუნარა, ჩუმათა
ისე მივადრძე ის სსჩქაროთა.—
შეორეს დილას მივიდნენ, ნახეს
გაშეშებული... შერე დამარხეს.

თუ ეს არ შექნა! რა, შენი შტერი,
რომ დაუჩხუბოდი შე ცირიელი:
ის თავის სარჩოს გლახას მისცემდა,—
გროშს საქეიფოთა არ დამიგდებდა-

ანტ. ფურცელაძე.

უსწავლელი აქიმი სოფელში.

წერილათ მიახბე, შეილო რა გტყვი,
 შეადღის დროსა, ხომ არა გცივა?
 ფეხის გულები თუ გიტყვადება,
 იცოდე სენი გაგიგრძელდება!

გამოყავ ენა, ჭოო, სიტყუ გაქვს,
 მავსაც როგორღაც არეულის!
 ეგ შენი გული სევდას შეუტავს,
 შენი მორჩენა მეტად ძნელია!

მიგაკვარი სენი, დიდხანს გაწვალებს,
 თუ შეჭკედი დოხტურს კარგათა ნასწავლს!
 ის მხოლოდ წამალს შენ ღაგამალებს,
 და კერ მინჭდება სნეულების კუბალს!

უური მომიზუარ, რაც მე მოგიითხრა,
 საჭიროთ ვხედავ, მართალი გითხრა.
 კარგათ ნასწავლის აქიმისაგან—
 კრიდეო, როგორც ღმთის რისხსაგან!

თორემ იქამდის შენ ის გაწვალებს,
 ვიდრე მიგიხდის ძარღვების ძალებს!
 გაგიგრძელდება ღოგინში წოლა,
 მერე ძნელია შენი მორჩენა!

რა შამოგხედე, მაშინვე მიუხედი,
 რომ გუელზე სეკდა, შამოგწოლია!
 მე ჩემს წამალსა შენზე არა ვსცდი—
 შენებზე სნეული, ბეკრი მეოღია!

შენ მომცემ ესლა წამლის სხსარსა,

როს მოგარჩინო შრომისა ფასსა!
 აღონდ მიშოვე ორის წლის ღვნო,
 ერთის წამლითა მე მოგარჩინო!

მოხუცი მამა, მას ეუბნება,
 შეჭბდავის, ტირის ემუდარება!
 ღუთისგულისათჳს მიშველე რამე,
 ანუ ახლავე ხანკალი დამე!

მე მეტად მიყვარს ეს ჰიბმშო შჯლი,
 ოჭ! ამ საწყალსა, არ მოსდის ძილი!
 გზივარ, შვეტქერი მე დღე და ღამე,
 შენი ჭირიმე მიშველე რამე!

ოჭ, ექიმბაშო! აღონდ მიშველე,
 აღონდ ჩემს ვანსკედ მე, დამავენე!
 მერწმუნე თუ შაქუნს საცხოვრებელი,
 შენ შემოგწირო იგი, ყოველი!

რათგანც ებ სიტუქა მე გამაგონე,
 შენი მკურნალი ახლაკი ჭმოვე!
 ერთის წამლითა მე მოგარჩინო,
 უებარს სიკუდილს გარდაგარჩინო!

ყველანი გადით, მინდა ულოცო,
 ამის გულიდგან სეკდა აღვსოცო!
 დალიე შჯლო შენ ეს, წამალი,
 ახლაკა ჭმოვო სიცოცხლის კვალი!

სხეული სტაქანს ჰიწყე მიიხვამს,
 თუმც ეწიხლება, მარამ მაინც სწამს!
 რა რომ გამოსცდის გაგანკალებს,
 შეისვე დაუგლის საშინელს ალებს!

ამას რას მასმევ, რა იყო ეს?
 შენ უნდა მომკლა უთუოთ, დღეს!
 საწყალს თვალთაცან ტრემლი სცვოდა,
 და გულ-მუტელი მწარეთ სტკიოდა!
 აღარ გაიულის მტირელი ეამი,
 სხეულს ელევ სიტოცხლის წამი!
 აქიმი კარებს მაგრა მიხურავს,
 და მომაკუდავს სახანს წაჭხურავს!
 აზვიან შსხდეთ, დე მოისქნნოს,
 იმ ღამას ძიღში მან გაათენოს
 დიღასე მოკელ წამოკაეენებ
 ჩემს აქიმობას ყველას განქნნებ!
 ჭკოცნიან აქიმს, ჰინსა და გელს,
 აღუსრულებენ მემს სსწადელს!
 აი! მიირთვ წამლისა ფასი,
 ეს აზარფეშა, ეს კებცხლის თასი.
 ის მოაფდებს, რა თავის ცხენს,
 რაც შეუძლიან ჭსცემს, გაიბუნსა!
 იბბინა მან დღე და მოელი ღამე
 მე თვთონა ვარ ამის მოწამე!
 მე შამსვდა იგი დიდს შარა გზას,
 რა გადვოკხედე არაკვს მთას!
 მათხრა ტფლისში მივეშურები,
 ერთს შემთხვევასკი მე კემდურები.
 გაიმბობ მოკლეთ ჩემსა ანბავსა,
 ოღონდ გაიჭვი, არ უთხრა სსქასა!
 მოგკალ შეცდომით მოსუცის შვლი

კარგი გაუკაცი, კარგი უმაწული!
 მაგიერ წამლის, დაბაშირისა,
 და სამკურნალო იმ რეკანდისა!
 უეტრად თრთოლამ რა ამიტანა,
 შეტდომით მივე მას დარიშხანა!

ან დასდევს ის მას, თუ ვინმე კუდება
 და მის მშობელსა ტეტელი ედება!
 მსწავლულსა აქიმს ან მიიწვევენ,
 ტრუების სიტყვას ამ გვარ მისდევენ!
 დრო ანის კვანებს, რომ განარჩიონ,
 და უურადდება მას მიაქციონ!
 სიტოტსლე ძალათ მათ ან გალიონ,
 და დარიშხანა აღარ დალიონ!!!

დიმ. ბერიევი.

1862 წელს.

საქართველოს მეფის გიორგის მეათცამეტე-
ტის მეფობა.

(განგრძელება.)

აჟრელი სოღალესით აღამაჳმადხან დასასრულსა ენკე-
ნის თუსას, რომელ არს სეკტემბერი, ეოკლითა მხედ-
რობითა თუსითა, დიდისა მოსწრაფებითა წარვიდა სპარ-
სეთად განჯის გზით: მიიწია რა მახლობლად განჯისა,
ეკედრა აღამადხანს ჳაკადხან, რათამცა ესტუმროს სახ-
ლსა შინა მისსა, და სთხოვა მრავლისა ვერაგობი-
თა და ლიქნითა, რათამცა დაუტეკოს რაოდენიმე ათასნი
მხედრობანი დასაცეკლად განჯისა და გარემოთა მისთა,
ვინაჲდგან ეშინოდებ მეფისა რისხუსაგან შემდგომად წარს-
ლვისა სპარსთასა: და განიზრახუდა, უკეთუ მისცემს მას
აღამაჳმადხან რაოდენსაჲ მხედრობასა, მაშინ სსწათაცა
მეზობელთა თუსთაგან მიიზიდავს მხედრობასა, და მით
დაიტავს თავსა და სახლსაცა თუსსა მეფისაგან: არამედ

არა უსმინა მას აღმაჴმადხანმან, და რომელნიმე მხედრობანი სპარსთანი. ვინაჲდგან სასრდო მოკლებულ იყვნენ, წარუკვლინსა ძმასა თჳსსა, აღღი-უფლი-ხანსა, ყაჩახის გზით, ერეკანს, რამეთუ ერეკანისა აღღლო მამის აღღი-უფლისანს, შემორიგებითა ერეკნელთა, სოლო ხანი ერეკნისა (*) მაჴმადხან წარგზავნა თურანად: არა დაუტკვბ აღმაჴმადხანმან არცა ერთი კაცი მხედრობისა იჯისა განჯას, არამედ წარვიდა მსწრაჲლს მოძრობითა, მუღანის გზით, სპარსეთად. და ოდეს ჩავიდა, ყარაბაღი კვალად მოახსნა, სოფელნი და სდაცა რაჲ ჴმოკეს, იავარ ჴყო მხედრობამან მასმან, მაგრამ სხჳსა ადგილსა არა რომელსმე ყარაბაღისან იყვნენ ვინმე მცხოვრებნი გარდა შუშის ტიხისა, რომელიცა აქუდა გამავრებული

(*) მიუღეს ერეკანი მაჴმადხანს სპარსთა, და აივარეს თჳთ და მაჴმადხან წარიყვანეს თურანად, რომელიცა უამსა აღმაჴმადხანისა სიკუდილისა ივლტოდა თურანით, და მოვიდა ერეკანსვე, სოლო, შეწუქნითა მეფისა ირაკლისათა, მიიღო კვალად სასანოჲ თჳსი ერეკანი, და ვითარცა, უწინარეს მისს, კვრეთ მსახურებდა მეფეთა საქართველოჲსათა, ერთგულად, და ეოფლისა მორჩილებითა; და შემდგომად გარდაცვალებისა მეფისა ირაკლისა, კვრეთვე მსახურებდა ერთგულად მეფესა გიორგის, ძესა მისსა მორჩილებითა. და აღღგდა მეფეთა ხარკთა წლითი წლად, თჳთოეულსა შინა წელიწადსა, ოთხ მეოცდა ათათასსა მანეთსა კვრცხლის ფულსა, ვიდრე გადაცვალებადმდე მეფისა გიორგი მეათცამეტისა.

იბრემ ხანს: მივიდა აღმაჴმადხან თერანს, შემოიკრიბნს უმრავლესნი მხედრობანი და წარვიდა სამთარსა იმავე ხორანსად, დაპურობად ადგილთა მათ, რომელნიცა ჟერეთ ანა ეპურა მას.

მეფემან ირაკლი, ჴსცნა რა ტფლისით უკუნქცევს აღამაჴმადხანისა, მისწივა მას მალე მსროდნი, რათამცა დადგრეს სიტყვასა თვისსა ზედა აღამაჴმადხან, ვინადადგას მეფე ამზადებს სიტყვამებრ აღამაჴმადხანისა, შულსა და წინებულთა თვითა მოკლენებად მისსა, და იქმსეს მშუდობა მათ შორის, გარნა ანა უსმინს აღამაჴმადხანს, არცაღა ერთი რა სიტყუა, და წარვიდა უსასა თვისსა, და მოვიდა ქალაქსა სატანტოსსა ხორანსისას მაშადსა, ხოლო მოსცეს მას მცხოვრებთა მაშადისათა ქალაქი იგი, და შეიპურა მაჴრუსმაჴ ბრმაჲ, რომელიცა თელობელობდა სრულიად ხორანსისა, და ესე შარუსმაჴ იყო ერთი შულის შულთაგანი ნადირშაჲსა: ჴგვესა აღამაჴმადხანმან შარუსმაჴ სატანტუსელბითა, და გამოიძინა მისგან ხანანანი, და სანუჯენი ყოველნივე, და განმნი ნადირშაჲსანი, რაჲცა აქენდა მას, და ყოველნივე მოუხვან, ტყვედ ჴყენს სახლეულებანიცა მისნი, და განმარტენს, და ესეოდენ ჴგვეს შარუსმაჴ, რომელ მოკუდა იგი სატანტველითა მით. ხოლო რომელნივე სახლეულებათა მისთაგანნი ივლტოდეს უწინარესვე: მაშინ სალოტველს მათსა იმამრინად წოდებულსა შინა შეედა, და მოადოცა საფლავი იმამრინასი და მივიდა საფლავის ზედა ნადირშაჲსისა, რომელიცა იყო ქმნული რქროსგან წმინ-

დის, და სრულიად მინიატურითა, და ფრიადისა განსაკურკებელისა კელოვნებითა: ბიანა შემუსვრად საფლავისა მისისა, და აღმოიღო ძუაღნი ნადირშაჰსანი საფლავით მასით და წარმოიღო უოკუღნივე საგანძურნი თურანად და ძვალნიცა ნადირშაჰსანი წარმოიხუნა თოჯთანა და შთაყარნა იგინი თურანს, ჰალატსა შინა თჯსა, ქქქქუ კიბისა, რომელსაცა ზედა ძრწოლით აღვიდოდა და შთამოვიდოდა, და იტყოდა: « დათგუნივითაჲ ამა ძვალთა ნუგემ ვსტემ შეურკებულსა გულსა ჩუქსსა არა მცირედსა ხოლო შურის გემაჲ ესე ვითარი [ქუო, ამისთვის აღამაჰმადხანმან მეჟდრისა მიმართ ნადირშაჰსან მოკლა ჰაჰაჲ აღამაჰმადხანისა ჭათხან. მთავარი მასანდარანისა, მამა მამაღხან ასანხანისა, მამისა აღამაჰმადხანისა, და თჳთ აღამაჰმადხან საჭურის ექმნა აღიღმას ძმის წუღსა ნადირშაჰსან მამათა, უკუქ მუნვე ხოლასანს მომკაღსაც მას ზაფხულსა აღამაჰმადხან, და იპერობდა ხოლასანისა სხუათა და სხუათა ადგილთა.

ოდეს უგუნ იქცა აღამაჰმადხან ტოღლისით განჯის გზითა, წარყვა მას ჯავახან ვიდრე არუზის მდინარემდე, ვიდრე განსვლადმდე მისისა მუღანად და ვინაჲდგან უსასო იქმნა ამას ზედა, რომელ არღარა მისტემდა მას აღამაჰმადხან მეკდრობასა სპარსთასა, დასატყელად განჯისა და სხლისა ჯავახანისა, ამისთვის მრისხანებდა იგი აღამაჰმადხანსა ზედა, და მაშინ იწყო სინანული ქმნულთა საქმეთა მისთა: განვიდოდა რა აღამაჰმადხან მდინარესა არუზისასა, გამოეთხოვა მუნით ჯავახანს, და აღუთქვა აღამაჰმადხანმან, სიტყვითა ოდენ, დაფარვა

მისი, და აღუთქვა მომავალსა ზაფხულსა კუჩადად მოსვლასა უმეტესისა განმზადებულებითა და ძლიერებითა საქართველოსა ზედა. მოიქცა ჯავახანს სახლად, და უამისა უკუმოქცევისა მისისა, იუიღნა კვალად სწარსთაგან ტყეენი ტფილისისანი მრავალნი და მოიყვანნა განჯად. და იყოფოდა შიშისა შინა დიდსა მეფისაგან და საქართველთაჲსა ერისაგან მწუხანკე.

მოიქცენ რა კაცნი იგი მეფისანი წარგზავნილნი აღამაჰმადხანისა, მიმართ, მთიულეთად, მიართუეს ჰასუხი აღამაჰმადხანისა რომელსცა შინა წერილი იყო ესრეთ: «იუ იტყუს ჭეშმარიტსა მეფე ჩუწნდა ზომართ, და ნუბავს რათამცა ჭეოს ზოვი ჩუწნა, თანა წარმოვიღინოს ძეჲ თვისი და ჩინებულნი მისნი თერანად. და კითარცა სურს მეფესა. ვეო მე ყოველი ნებისამებრ მისისა.» და უკვრდა მეფესა გარდაქცევად ესე კითარისა სიტყვისა და აღთქმულისაგან აღამაჰმადხანისა და გამოიძია წერილწერილად, და სცნა მიზეზი ყოველივე საქმისა მის მოშლისა.

მაშინ უბძანა მეფემან და წარავლინა შულის-შული თვისი ტფილისად და ამცნო, რათამცა ყოველით კერძო შემოკრბნეს გაბნეულნი მცხოვრებნი ტფილისისანი, და ყოველთა კერძოთაგან საქართველოჲსათა, მიიტანონ რაჲცა სახმარ არს მცხოვრებთათჳს მუნებურთა, აღსაშენებლად სახლთა, და განმართვად მდგომარეობისა, და რათამცა მისცენ მცხოვრებთა საკმაოდ ჰურნი და საზრდონი ვიდრემდის მოეკებოდენ იგინი თვისსავე მდგომარეობასა ზედა: მაშინ მეფე აღიყარა ყოველითა სახლე-

უღებოთა თჳსითა, და გარდავიდა კახეთად, თიანეთის გზით, და მიბძანდა დაბასა დიდსა და ფრად ვრცელსა ახმეტას, რომელიცა ნაყოფიერებითა აღსავსესა. მოეგება აქა ჰინმშობა ძეა თჳსი გიორგი, შემკვდრეა მისი, და მოაწოვნა ყოველნივე სახმარნი ნიუთნი მეფესა და დედოფალსა: მეფე სადგურებდა მუნ, სახლსა შინა სამეფოსა ახნაურისა კლდია მუჯლისსა; დედოფალი, სახლეულებითა ყოვლითავე სახლსა შინა თავადისა ჩხელაყაშვილისა გიორგისა, სიძისა მეფისსა; ხოლო ძეა მეფისა გიორგი; შემკვდრე, ყოვლითა თჳსითა ამაღლითა სადგურებდა თავადისა ჩხელაყაშვილისა სახლსა შინა.

აიყარა მეფე ირაკლი, ყოვლითა თჳსითა, ახმეტით, და წარიყვანაცა თანა ძეა თჳსი შემკვდრე გიორგი: სახლეულებითურთ მისით, მივიდა მეფე, დაისადგურა, ყოვლითა სახლეულებითა თჳსითა თელავს, რომელიცა ქალაქი არს შიგნითისა კახეთისა, ჰალატსა შინა სამეფოსა, ხოლო სახლეულებანი მეფის ძის შემკვდრის გიორგისანი დაშთეს მხლობლად თელავსა დაბასა შინა არტაზნისას რუის ჰირს, სახლსა თავადთა მყანათასა: წარავლანა მეფემან შემკვდრე გიორგი ტფელისად, რათამცა ისწრაფდენ ყოველსა გულს მოადგინებითა აღშენებად ტფელისისა, შემოაკრებად ერთა და მცხოვრებთა მუნებურთა, და ყოვლითურთ ნუგეშინისტეზად მათდა: წარავლინეს კაცნი ყოველთა გარემოთა მუხობელთა შორის თჳსითა ვაჭარნი, რათამცა სადაცა განიყიდებოდენ სწარსთავან წარყვანილნი ტფელისის ტყვენი მოიყიდიდეს. ვაჭარნი მუნებურნიცა და მეფისა მიმართ წარვლენილნიცა წარვიდნენ და

დასახსნივეს სასყიდლითა თჳსითა და ჭევესტა ეგრეთ: და რა მოიყიდეს, შეუკმან და ქემან მისმან გიორგი მრავალნი ტყვეთაგანნი, მოაქცივნეს ტფილისსადვე.

შავიდა შეფის ზირმშოა ქე, და შემკვდრე გიორგი ტფილისს, და დასდგა იგი ავლახარსა, რომელიც არს ტფილისსავე ქალაქის ერთ კერძო კახეთსა მიმავლის მხრით, და საშუალ ტფილისსა და ავლახარსა სდის მდინარე, მტკვრისა; მოალეზინა შეფის ქემან ნახნი და მით განვიდეს ტფილისს, ვინაჲდგან ხიდი ტფილისისა დამწყარაჲ და დაქცეულ სპარსთა მიმართ: დაიწყეს ფრანდისა გულსმოდგინებითა შენუბად ქალაქისა, და შემოკრებად ერისა და მცირესა ჟამსა ძალით დჳთისათა კვალად მოაკეს ტფილისი მდგომარეობასა თჳსსა ზედა. შეფის ქემან წარაკლინა ტფილისით ზირმშოა ქე თჳსი დაგით ჟამსა ოდეს შთავიდა ტფილისსა, რათამცა მცხოვრებნი ეახახისა, (1) ელნი შამშადილისა, ბორჩალოელთა, რომელიცა იყო სიბატონო შული შემკვდრისა შეფის ძის გიორგისა და გატეხილის ხიდ ზემოთნი კახეთის ელნი და სხუნანი. ესენი ყოველნივე აყრილნი ადგილით მთით და შეხინწული არაგუსა და ქართლისამიმართ, რათამცა

(1) ელნი ესე აქა ხსენებულნი ყოველნივე არიან ძველადგანვე საქართველოსა მამულსა შინა მდგომარენი, და ესენი არიან ფრიად ერთგულნი ყმანი საქართველოსანი. არიან ესენი რომელნიმე თურქთა გვარისა, და რომელნიმე სპარსეთით მოსრულნი და სარწმუნოებითა მამულდანი არიან.

მოაქციენეს ესენი ადგილთა თჳსთა, და საზრდოსათჳს მათსა იქმნეს ძირუნველ, რამეთუ ადგილთა მათთა ზედა ამოგულა სრულიად მხედრობამან, სპარსთამან; თუმცა მცნოვნებთაგანნი არაჲნი იმუჯობადეს არცა ერთი სახლთა მათთა, არამედ ყოველთავე სოფელთა შინა მათთა წარუხდათ ყოველნი მოსაგაღნი წლისანი და ამისთჳს ჳყო მეფის ძემან ზრუნუაჲ და გარემოებათა მათ ადგილითა მოუპოვნა მათ, ყარსისა საფაშოთგან ჰურნი და სხუათა მახლობელთა ადგილთაგან, და ეგრეთვე ქართლით და კახეთით, რაოდენიცა ძალ იდებოდა მას ყამისა შინა, ჰურნი და ყოველნი საზრდონი და სხამანნი მოუპოვნა, და ესრედ ყოველნივე ადგილთა თჳსთა ზედა და სოფელთა დაადგინნა მშჯდლობით.

მაშინ როსიით მოვიდეს შემწედ ორი ბატალიონი მხედრობა რუსთა. ვინაჲდგან აქჳნდა აღთქმული კარსა როსიისა საკელმწიფოსასა რათამცა, თუ სადაჲე მოინებონ მძლავრობა სპარსთა ანუ თურქთა, ანუ სხუათა მტერთა საქართველთაჲსათა, სახლსა ზედა მეფისა ირაკლისა, და შემდგომთა შემჯდრეთა მისთა ზედა, იმპერატორმან როსიისამან მოახმაროს მათ მხედრობა, და შექვიენს, და არა მიუშვან მტერნი მათნი ვნებაჲ მათდა, ვინაჲდგან არიან სარწმუნოებითა ერთნი, და მეზობელნი, ესე ერთნი, რომელნიცა გარემეთა მტერთა არა უტყუებენ სამზღვართა შინა როსიისათა: მაგრამ კერლარა უსწრტოლისს შემწევანამან რუსთა მხედრობისამან, თუმცა აქჳნდათ მათ აღრევე უწევებული მეფისა მიმართ, და მთავარმან როსიისა მხედრობისამან გრაფმა გუდოვიჩმან

ანა დროსა თჳსსა ჰყო მოშენებლად მხედრობათა.
არითა ამით ბატალიონითა რუსთა მხედრობა მოვი-
დეს სირიენიუვი პოლკოვნიკით ანატოლს გზით, და პირ-
ველად დასდგეს იგინი დუშეთს, და გარემოთა მისა,
მახეზითა ამით, ვინადგან იუენეს იგინი მცირენი: აც-
ნობებს შეფესა კახეთს შეფოსა, და უბძანა მათ შეფე-
მან, რათამცა მოვიდენ იგინი ტფილისს.

საღაბოს ფურცელი.

იმ წინასკედ რასკედ ვლახარაკობდი?... ეს რა უბედურება არის, რომ გუღმაგიწეობაცა გვჭირს!... ჭო, ჭო, დიახ, დიახ! თანხმობასკედ, რომელიცა არ გამოიმეტა ღმერთმა ჩუწნთვს და ის უძვრეპსესი უნჯი დიდად და დიდად გვებრკოლებს. რა გაწეობა. რაც განგებას სურს, ის იქნება; რაც ჩუწნდა სვიდრად არის მოვლინებულა, იმას უნდა თავი დაუკრათ; ჭმ! თავი უნდა დაუკრათ? მამ აბა ახლა, მოვილახარაკოთ ჩუწნს სიტყუერებასკედ; აქამდინ ხომ არა მითქუამსრა ამ საგანსკედ; ჩუწნს ეს სკედ, რომლით ველეტამთ ერთმანერთი!... თქუწნ გგონიათ სამსლვარს გარეთ რომ დაკლოლავდი, არასა ვკითხულობდი, არა მესმოდრა ჩუწნის თავისა, ჩუწნის სიტყუერებისა! მომითმინეთ, ვვლახარაკოთ შუკიტეუ, შუკისმინე, გამოვიძიე, გამოვიკვლიე; ჩუწნი ბაირონებიც ვიცან, შუკისმინებიც, ლამარტინებიც, ტრედიკოვებიც, სემინტურებიც და სხუანი და სხუანი. არ ვარგა სამსლვარს გარეთ ვასვლა? აი, რა სახელუბი ვის-

წავლუ, რა გამოჩენლის და დაკარდნილის მწერლებისა!
 სწორეთ მოგახსენოთ, ამ სახელების სწავლას, ისეუ ჩე-
 მი ქუჭყანა მეცნო, კარგათ, საფუძელიანათ, ის მეჩინვა.
 ჟერ ჩუჭნს ქუჭყანას რომ კერა ვსცნობთ, რაში
 გვეჭირება სხუა ქუჭყენების გაცნობა; ჟერ თაო და თა-
 ვო. და მეუე ცოლო და შულოვო; ისე მშვირები ვართ,
 რომ ჟერ ჩინართმით გაუმძლარს კუჭი გვგრიანებს,
 და ზლამანუეს მივსდეკო, რომეღინცა ღუთის მაღლით,
 იმისაგანაც მოკლებულსა ვართ!... მაგრამ, მხელი ეს არის,
 ვინ გავგაგებინებს ჩუჭნის თავის ანბავს? ვინ არის იმი-
 სთანა, რომ მასწავლებლად დაგვდგეს; რიგინ მასწავლე-
 ბლათ, მოძღვრათ. ისინი არიან მასწავლებელნი განა,
 რომეღინცა ორიოდეს რაღაც სისუელეს დასჩხაბაკენ,
 სადაცა სშირად ურეკენ დაფანტულს აზრებს და თვთანაც
 არა გაეკებთარა?... ჩუჭნ გვინდა ზნეობის გამართვა;
 ზნეობისა, ზნეობისა; არეულის და გზა შეშლილეს ზნე-
 ეობისა!... ზნეობა უნდა გაუმართოთ ჩუჭნში; წამხდარი
 ზნეობა, გზა არეული, ქართველებს არ შეშვენის; იმ
 სასიქადულო ქართველებს, რომეღინცა თვთქმის ორი
 ათასი წელიწადი მეტია არსებობენ! ეს რიცხუ, ცოტა
 ნუ გგონიათ; თუკი სხუანი ათასის წლით მოჭკვეხენ, ჩუჭნ
 ორი ათასის წლით უფრო არ უნდა ვიქადოდეთ; ახლა
 იფიქრეთ, ორიათასის წლის არსებაში მეორთ, უფრო
 სისრულეში მოუყანილი კეთილი ზნეობა არ უნდა ჰქონ-
 დეთ!... აბა თუ ღმერთი გწამსთ, თერგდალეულის ნახანბი
 რათ იქნება კარგი, რომელიც გამოსდგომია და ცის-
 კრის არსებობასეუდ ლაჰარაკობს; ამის ლაჰარაკი მაშინ

უნდა, როდესაც ხალხი ასულის მაღალს წნეობის ღირ-
სებაზედ; ჯერ მე აზრად თავიღაც ფეხმდინ გამართუ-
ლი, როგორ უნდა გამიმართო ერთი მხოლოდ ენა;
მართლი ხალხი მართავს ენას და არა ჩუქნისთანა, ესე
იგი მე და შენისთანა ოდენი ქმნილება; ჯერ ხალხს
შეუდგეთ, ხალხს; ვიუჯროთ; უვირილით ვერას გავაწეობთ,
ღორღორღორ ხომ არის; ეს მამაპაპური ყურებისათვის
შეშოლებული ღონის-ძიება; თუ არც ამითი გამოდნება
და, მაშინ, ღმერთს ისე ვსთხოვოთ, რომ წარმოავლინოს
იმ გვარი სენი რომ, ერთს დღეს სულ აღარ იყოს
ჩუქნი ხსენება!! ღმერთო! ყოვლის შემძლებლო ღმერ-
თო! გვაშორე ამ გვარი უბედურება; ღმერთო, ნუ ინებებ
ამ გვარად ჩუქნს დასჯას; ნუ მოიგონებ ჩუქნს ცოდო-
ებს! ჩუქნ წინაპართ მაღლით გვაცხოვრე, შეგვანსევე,
დაგვიცუვი; შენი ვართ უფალო; ნუ თუ ინებებ იმ შთა-
მამაულების გაწყვეტას, რომელნიცა არსებობენ ნოეთვან;
რომლის ენაზედ ღაპარაკობდნენ სიმ, ხამ და აფეტი;
ნუთუ ისე გაგვკვლებ მუსრსა, და არ მოიგონებ იმ
ქართველთა მოწამეთ, რომელნიცა შენთვის და თავიანთ
სამულისათვის უგანასკნელს სიტყვებს შესწირავდნენ?!
ოჰ! რა შორს მიტაცებენ ეს გულის გამგლეჯავი აზრე-
თი; საკვრეულია, ამ გვარი აზრები, გრძობის მექანე
აღს, სიჭლექის ჩამოუთესამენ გულში; ამ სიჭლექის მი-
ჯეზზედ, მოდი ახლა დაკეხნათ და ზოგი მერე ვილაპა-
რაკოთ, რადგანც მგონია თქვენს შუენდით სავკარელნი
ართველებო; მაშ რადგან ეს ასეა და, რადგანც უგანასკ-
ნელი ცისკრის თერგ დაღუულიც ვახსენე, ვილაპარაკოთ

იმისევე. მე ძალიანი მომეწონა თერგდალეულის თხზულება, თუნდა ვსთქვათ ნიჟიერი ქმნილება, რადგან მეც მაქო და ამისათვის მსურს გავიცნო თათან მწერალიცა და იმისი მიუწდომელი ქმნილებაცა. ვნახოთ ვინ არის, სადაური და რა ჭკუის მექონე. მაგრამ ესეი უნდა მოგახსენოთ ზირკელს შესავალში, რომ მე დიდად პატივისმცემელი ვარ თერგდალეულებისა; სუს! ეს რა ვსთქვ, საზოგადოდ თერგდალეულებისა არა, თერგსა ბაყაყებიცა სემენ; არა, არა, მომიტყეეთ, იმ თერგდალეულებისა, რომელნიც დიდის პეტრეს ქალაქიდან გაუგრძელებათ ნემსი უღაპიასავით კისერი, ეწაფებიან მდინარეს თერგს და ერთი კაპლიც ვერ უკამუბიათ!!... დიხს, დიხს, საუკარელნო ქართველნო მოდით, წინ წამოდექით და ერთათ დაუმეგობრდეთ ახლად კელში კალამ ალებულს თერგდალეულს!

ახა, ერთი ჩუქნო მწეალობელო, სეკტემბრის «ცისკრის» თერგ-დალეულო, წინ წამოდექით, ერთი დაცანქმრდეთ, ეგები მეცნობი!... ოჰ! ბიჭო, ეგ შენ! ჭია დაგწეკვლა ღმერთმა, მეც არა ვსთქვ ვინ არის მეოქი, გიცანით ვინცა ბძახები, გიცანით! არა, შენც აილე კალამი კელში?.. ძალიან კარგა გინებებია. კარგი და პატიოსანი, მაგრამ ჩუქნს ხომ დიდს ბედნიერებაში ვიუაგით და, ახლა შენ ისარტებლე ამ ბედნიერებით, რომლითაც მსოლოდ გული და სული იტანჯება ჩუქნს გარშემო შემოსკეულთ მოძმეთ თხსებასევე. ეჰ, კარგი იყო, რომ არ გამოსულიყავი გულის და სულის სატანჯავათ, მაგრამ რაკი გამოსველ, ახლა რაღა გაქწეობა!... არა, ის რა წამო-

სათქმელია, რომ ჰირკელსავე გამოსულაში მოჭყოლისაჲ და მოგუეები, თუთქოს არეინ იცოდეს, როდედგან და-
 იწყო «ცისკრის» გამოსვლა:» ჩუწნი ცისკარი დაბადა
1831 წელნიადში...» (ყოხად ბიჭო! ძალიან მიხუედრისარ?)
 ამ დაწუებისთან აღჯარებ დიდს სისხრულს და ზღტატებს,
 ამასუდ ვინ არ გუთანსძება, რომ «ცისკრის» თაკუაჰირკე-
 ჯად გამოცემა უეელას სისხარულთ მიგუკანდა, მაგრამ
 დამარხვასუდ კი, ნურას უჯატრავად, უოკუეფური დამარ-
 ხება, თუ მტრათ გადაგუკიდეით და ქუთა ვდიეთ ჩასა-
 ქოლათ. აკი ვსთქუ შესავალშივე, რომ უთანსძობა და
 შური არ გუმოდება მეთქი. იქნება თქუწნიკი ისე არ
 გახსოვდეთ, რადგანც მაშინ არც თურგი გუხახუბოდათ
 და ემაწულიც იქნუბოდით, და არც «ცისკრებისწაკით-
 ხვს დრო გუქნუბოდთ, მაგრამ მე კარგათ მახსოვს. ერთი არ
 ეკარუბოდა საცოდავს გამომცემს ახლას. არათუ არ ეწე-
 დნენ მწერლობით და რხეით, ოთხკუთხივ იმასა ცდი-
 ლობდნენ დაეწით ძირს, და წიხლით შესდგომოდნენ.
 მოდი და სისხლი ნუ წაგისდება, მოდი დანუ დამარხვ
 უდროთ. ჩემი თქმა რა სარგირაა და განმეორება, რა-
 დესაც თუთან თქუწნიკი იძახი თქუწნის ძვრფასის თხზუ-
 ლების დასასრულში «ჩუწნი არა თუ ვსცდილობთ ყურნა-
 ლის კეთილდღეობას, ვგონებ საუღავშიაც ჩავდვით და-
 ბადებაჰდისვეო,» და სუდ ამასაც დაჭმატებთ «ამისთანა
 უთანსძობის წყალობითაო» თაკში ამტკიცებთ, «ცისკრის»
 გამომცემს ჰკიცხავ, რათ დამარხა უდროთათაო და თქუწნი-
 კე იძახით მიხესს. ერთი ერთმანერთის წინააღმდეგათ
 ახრების არეკა ჩემო თურგდადეუელო, არ არის კარგი,

მწერლის თვსებად. მაგრამ მოგეტყვებთ, რადგანც პირველი გამოსულა თქვენნი მწერლობის მოედანზედ!... ერთი ეს უნდა შეიტყო თქვენგან, თუ შემატყობინეთ: რა არის თვთან მწერალი და რა არის მწერლობა? ვინც რომ აიღებს კალამს კელში და გამოვა საქმეწენოდ, უგეტყვლია იმან უნდა იცოდეს ამ ორის უმთავრესის საგნის მნიშვნელობა; პირუტყვად ამის ცოდნა არის საჭირო; უამისოთ გამოსვლას, რომ არ გამოჩნდეს საქმეწენოდ ისა სჯობია და დიდათაც დაუმაღლებდა ჩვენნი საცოდავი სიტყუარება, რომელსაცა ასე უწყალოდ ვწეწვთ ჩვენის წარმარა ჩხაბაჩსებით!! ჩემო თერგ-დალეულა!

მწერალი არის მამა, დამრიგებელი თავისის შვილებისა, კეთილს ზნეობითს გზასზედ დამუენებელი, ბოროტების მდევნელი და აღმსოცველი; მწერალი, ახუ ვსთქვამთ მამა, ურიცხვს შვილებისა. არც ჯობით მოქმედებს, არც ღანძღვთ; იმასა ჭყავს დაჭერილი კაცები, იმ კაცებით მოქმედებს; იმ კვარი კაცები ჭყავს დაჭერილები, რომელნიც შვილებთან შეჩუტულნი არიან; ას გასლავსთ მწერლობა, წერა. იტალიანურს ანაზედ რომ დაიწყო ღაზარაკი და, ბეგრს კარეს სასარკებლოს რასმეს რომ შეუბნებოდე, თუ ჩემთვის გაუგონარია, — უსარკებლო არის და იქნება. არა თუ ღმერთი გწამს, რომელმა მღაბიომ უნდა გაიგონოს ეს თქვენნი ძუჭივასა-ზროვანი სტრიქონები: «ვიითარცა ცეცხლი აღძრული დედამიწასა შინა, ძარღვთა კლდისათა გამაზობელი დაგლიჯა ლუკმა ლუკმით მისი და შეუძარებელი სხეული?... ყურებო დადექით, აღარ გაიგონათ. მგრამ, რა გენაღვლებს დაეხსენი ჭყარს მოჭქონ-

დეს შენამდინ, ხომ არ გქმის მანტ. სულერთია!... თუ
 ღმერთი გწამს, თუ გიყვართ, მართლა და არა ფარ-
 სველობით თქვენნი ენა, მოგვაშორეთ ამ გვარი თრინ-
 ჟული სიტყვებში რას ჩაცვიდით. თუ ახლის აზრებისა
 ხართ, მესხიერებაც იქონიეთ. ჩვენ გვინდა ცოცხალი
 ენა; ცოცხალი! მჭედრის ენა მჭედრებსავე მიეცით. თუ
 სახალხოთა სწერით, ხალხს გააცანეთ, თუ თქვენთან
 სწერით და, დაიდგომთ, იკითხე „რამდენიც გსურთ, რადათ
 ბეჭდავთ. ეგ არის რომ ვეგრავთ მკითხველებს აი,
 ეგ მჭედარი ენა ვეგარგვინებს მკითხველებს. ჩვენნი სი-
 ტყუარება იმისთანა მდგომარეობაშია ახლა, რომ თუარ
 სათამაშო, სახალხო და ცოცხალ ენით, ვერას გზით
 მკითხველებს ვერ მოვახიდავთ. ზნეობაც ღუთით ამი-
 თი გაიმარტება!.., ან ეს რა სიტყვებია, არ მესმის? მე-
 კი მესმის მაგრამ, სწორეთ მოგახსენოთ არ შევხედ-
 რივარ არსად, არც მწიგნობრობაში და არც ხალხის და.
 ჰარაკში «გაიარდა, მაში და სხ.» მართალია, ჰარაკელი
 აზრებია, მაგრამ ესეც უნდა ვსთქვათ, რომ აზრები თუ
 არ სიტყვებით, როგორ შესდგება. აი კიდევ ჩვენნი
 თავის უბედურება; ჩვენსას კნაჯობით და სხვს სი-
 ტყუარებს ვეტანებით, მაგალითად, რომ შიგა და შიგ
 შეშოგავთ თქვენს სანიმუშო თხზულებაში ეს სიტყვე-
 ბი «ინტერესი, ლეტარვის ძილი, საციალური, ფილო-
 ლოგიური, ფოტოგრაფია, დიაშეტრული და სხვა და
 სხვა. თქვენგი დანიცინებით, რათ შემოაქმნთ მწერლო-
 ბაში «ზადახები, ესტეტიკური და სხვანიო!.. ეჭ, რა
 ვსთქვა, ეგ არის ჩვენნი თავის უბედურება, რამწავს

ახანს ვისწავლით, გვიპვირს, ესეც არის ტაუნთლდითო და იქამდის მიდის ჩქნა.., რომ მწერლობასაც ვიხე-
მებთ. არა თქნნა ჭირიმეთ მიითხველნო, ხალხნო და
ჟამათნო, მე და თერგდალეული რა მწერლები ვართ,
სადანა ერთს ალაგს ვიძახით ასეო, და მეორესევე, არა.
უკაცრავად, ისეო. თვთანვე ფხრქუს და თვთანვე ჭკკავს.
ჭ, სულ თერგის ბრალიაო, იტყვან ზოგნი. არა, გარწ-
მუნებთ, კარგი ვეველგან კარგია, თუნდა თერგი დალიოს,
თუნდა მტკვარი, ესეც არ არის, მიხეცი ის არის, რომ
ეოველი ჩქნსგანა რადსაც ჭკუას ჩემულებს, მენაიერებას.
ვეველგან გვინდა რომ ჩქნნი გავიყვანოთ, ჩქნნი აზრები
მოვაწონოთ და... უკაცრავოთ გი ვრჩებით აი, ბატონე-
ბო, ესეც წამხდარის სნეობის ამხანაგი გახლავსო. წამ-
ხდარის სნეობის მიხეციც, გახლავსო,—სწავლა, სამდული
და ჭეშმარიტი სწავლა, რომელსაც ვერ მოკლებულება
ვართ ჩქნსდა საუბედურეთ, და რომელსედაც მაგდენს
არა ვეიქრობთ. ვიტყვთ, ვანბობთ, ვევირით და თვთან
არ ვიცით რაზე? აი უბედურება! ბატონებო! მიითხ-
ველებო! დარბაისელნო ხალხნო! ყური დამიგდევით ერთი
კარგათ თუ ღმერთი გრწამთ: თერგდალეული ბძანებს,
«ცისკარია» უვარგისიაო, ერთის სიტყვთ, ცუდიაო!
ერთი მიბძანეთ თქნნა ჭირიმე, ასე თავხედათ რომ
წარმოთქამს, და შეუბოვრათ ამ სიტყვებს: ცის-
კარი არის ცუდი; თუ ჩქნა, ესე იგი მხსაბაკები? არა
თქნნა ჭირიმე. ყურნალში რაც იბეჭდება, მარტო ერ-
თისა იბეჭდება, თუ სხვა და სხვა? ვინც მწერლები
ეგულებს «ცისკარს» ქართულებში, ისინი სწერენ, რაც

ღონე აქუსთ ამ მწერლებს ცისკარშიაც ამ ღონით გვე-
ჩვენებია; ამაში რედაქტორმა რა ქნას, მწერლები ხომ
სტამბოს საბეჭდავი არ არის, რომ ღონდონიდან დაი-
ბაროს. ჭკიცხავს, ცუდათა სწერენა, თუთან ვარგათ
დაწეროს, დაგვანახოს ხალხსა აი ასე უნდა წეროთქო და
ჩუქნც რასაკურველია თუ მოგვიწონა, იმის გზას
შუედგებით: თუთან რომ არასა სწერს სეირიანს, სხუას
რასა ჭკიცხავს; ყურნაღმა რა ქნას. ან რათ უნდა ვოქუათ
სრულად სიტუდე, როდესაც არა გვაქვს თუქმის სა-
ბუთი. ტფლისის ქალაქში ზოგი ერთს ქუჩებში იმის-
თანა სამაგული სახლებია და სუნიანი ქუჩები, რომ კაცს
არ გაეკლება, მაგრამ ვერ შეგვიძლიანთვი ვსთქუათ
ტფილისი არ ვარგა, ცუდიაო... აქებს თერგდალეული
ზოგი ერთს მწერლებს, რომელთაც შრომაები «ცის-
კარში» დაბეჭდილები იყენს: ჭონქაძეს, დიმ. ვიფიანს.
გარდანქუშნელს, ბერიძეს, დიმ. ბაქრაძეს, ლავ. არდაში-
ანს და მე, უღირს მონას და მოსამსახურეს; ქებისათჳს
დიდი მადლობა! მაგრამ, ერთი ესა ბმანოს, ავი იძინდა
ცისკარი ცუდიაო! მამ ცუდი არა ყოფილა და, თუ ცუდი
ყოფილა, რაღათ აქებს, იმის თანამშრომლებს. რომ მო-
გახსენებთ, თუთანაც არ ესმის რას ანობს. იმითი სი-
ცუდე არ ეთქმის ყურნაღს, სადაცა ორიოდუ უვარგისი
რამ გამოერკვა, არათუ ჩუქნი ცისკარი, პირველი ევრო-
პიის სისრულეში მოყვანილი ყურნაღიც ამ მდგომარე-
ობით გამოდის. მამ რა დაუკარგამს და რას ეძებს უფ-
თერგდალეული; ან რა მიუბრუნებია და რას ითხოვს
«ცისკრისგან,» ხან მწკანე კაბით გამოდიოდა ცისკარი,

ხან ლურჯითაო და სხ. ამასთანავე ხან ჰატარა და ხან დიდო; ამას ცისკარს კი ნუ მოჭიკითხავს, თავის თავს და თავის მოძმეებს მოჭიკითხოს. აი კიდევ უბედურება, ანობს და არა ფიქრობს ამასედა: თუ ჟურნალი სად გამოდის, რომელს ხალხშია, რომელს დროებში და რომლის ღონისძიებით? მოჭიკოლია და ფიქვამს მოშლილს წისკვლივით!?!.. იმას ხომ არა ფიქრობს; ერთი სახლებს რომ იბარებდეს «ცისკარს» ცხრა სოფელში ჩამოიბრიკებენ, და, მგონია რედაქციის განცხადებაც არ წაუკითხავს, სადაცა დაბეჭდილია, ცისკარს დამბარებელი, ორასორმეცამდინ ჭიკვს და ნახევარი ფული არ შემოსულაო?.. მე და შენგი ვიძახოთ თერგ-დაღუულა, რატომ არ გამოდის დიდი ჟურნალი, რატომ დიდი ნიჭიერების თხზულებები არ არისთქო. თქვენს რომ არ იბარებთ, თქვენს მქადაგებელი, სხუა ვინ დაიბარებს. აწ დღეებში ვიყავი რედაქტორთან, რომელმანცა მაჩვენა სია და მრთელს რუსეთში, სადაცა დაკვივროს რომ ორასი კაციცარი არ იყოს, სამნი მხოლოდ იყონ. ერთი უნივერსიტეტი, მეორე მოსკოვის უნივერსიტეტის სტუდენტი და მესამე მოსკოვში მცხოვრებელი ერთი საქართველოს თავადის-შვილის ქალი. რატომ არ არის ჟურნალი კარგი, რატომ დიდი არ არისთქო, თქვენგი იძახეთ და გჭყურეთ ოთხგუთხივ, ღმერთს მაღლობა უნდა შესწირათ, რომ ამ ღონისძიებით, მე და თქვენის წყალობით, ასე მოღოდვს და ხალისს არა ჭკარგავს. თუ სიშურითა ბძანებთ, რომ რედაქტორმა ოქროს ზოდები შეიზინა და ჩვენს გამოკვლივით რამეო, ის

სხუა არის! მადი და ნუ შეიძინებდა რქრას ზოდებს
 ამოდენა შემოსავლითგან, მაშ, ორას ორმოცე კელის
 მომწერი, ნახევარი ფული შემოსულა, იქნეს მანეთობაზედ,
 ეჭოთი მანეთი სომ ფომტას ეკუთუნის გასავსეზნათ, ას-
 ოცის ფული სამოც და ოთრმოცე თუმანი, აქედან ჳამა-
 გირი ასოების ამომწობს, დამბეჭდვს და მეღანის
 წამსმელს, სამს გაცს; ჳამაგირი დამტარებულს წიგნებისას,
 ჳაღადღი, მეღანი და სხუა მასაღა.—დაჩხა ნახევარ მი-
 ლიონი! მაშ არა ესთქუათ ჳურნადი ჳატარა არისო. ეჭ,
 უძღურო კაცობრიობაჳ! რას მოქმედებ? თუ ხაღსისა
 არ გეშინიან და არ გერიდებ, ღუთისა? იმისი მორი-
 დებუცარი არა გაქუს!.. აი უღროთ. რათ დამარხა
 შირველი ცისკარი და რა დამარხავს ხაღანდელს «ცისკარ-
 სს» ამისთანა სიტუეები, გულის და სულის დამაწურუ-
 ლებენი. რა ქნას გამომცემმა; ერთი ანობს უღა არ
 უუარგაო, მეორე იძახის კარგი არც ერთი არა დაბეჭდი-
 ღარაო. მესამე, ასოები მქრალთ გამოღისო, მუათხე
 ჳატარა არისო, მიხეხებსეი აღარა კითხულობენ. გნე-
 ბაუთ, მე გამოესტემ ჳურნადს, მე, თქუნნი უმორხილესი
 მონა და მონამსახურე მოღაებე, ისეთს ჳურნადს, რომ
 შირველი ეკროპიის ჳურნადი გავაფსო, მომეცით სუთი
 ათასი კელის მომწერი; ფულეებიც ნადღი, ნისიათეი არა,
 ეს სომ ჩითმერდინი არ არის რომ ნისიათი მივარდეს სა-
 ქმე. სუთი ათასის კელის მომწერთ ფულიდგან, რომელს
 კარგს მწერადსაც მინდა ლეკურს ვათამაშებ, მადი ნუ
 ათამაშებს, რომ წელიწადში ასი, ორასი და თუ გნებავს
 სუთასი თუმანი დაუნაშნო შრომის ფასათ; სულ დღე

და ღამე იმ ერთს მწერლობის საგანს დაადგება; თუ ანა და, ას ოცის ველის მომწერის ჰატრონმა, რა ქნას თუ ღმერთი გრწამთ!... ეჭვ, ისევე სჯობია ამ ანონს თავი დაეანებოთ, თითონაც მგონია ბერს ინანის ახლა, რათ წამომცდო, მაგრამ ანათყერი, არ ცოდნა არ ცოდვა, თავის უფიქრელობას დაემდუროს. ახლა სხუასევე გადავიდეთ, მაგრამ რაზედ, როდესაც ამ კაცს ეს ორი საგანი უძვეს წინა: ერთი «ცისკარი» ცუდიაო, ამასევე მოკლეთ ვასუხიც მივეცი, მეორე? მეორე ჟურნალის გამომცემა კარგიაო. რატომ, ძრეულ კარგია, ერთი ჟურნალი რომ ვერ ასვლია კელის-მომწერთ და მკითხველთ, მას მეორე არ გამოიცეს?!... ვინ იქნება იმისთანა უმეტარი, გრძნობა გაციებული და უგუნური რომ მაგ კვარი სასარგებლო რამ დაიწუნოს, ინებოს ღმერთმა ოცი ჟურნალი და ოცი გზეთი გეჭონდეს, მაგრამ მკითხველები? რასაკვრეღია, ყოველი ქართველი, თუ გვინდა ჩუქნის თავისათვის კეთილი უნდა ვიცდილობდეთ ერთისაც და მეორისაც შემადგობას, და შემწეობას, მაგრამ... ეჭვ, რა თქუას კაცმა, აი ერთს ოჯახში რას მოკვარ ეური «ორი ჟურნალი ძრეულ კარგი, მაგრამ რომელ ერთზედ მოკვარწერო კელიო, ჟურ ერთშიაც მკძნელებოდა ფულის გაღება, ანათუ ორსედაო.» ეურებსევე თითი დავიცემო და გამოკულ გარეთ! აი ჩუქნი საცოდობა, ჩუქნიკი ვიმტყრიოთ თავები, ვიძახოთ: არ კარგა, ცუდია, ჰატარა!... გეჭვის სურვილი, რომ ჟურნალის კითხვა შემადგობა? მასწავლე კითხვა, მე და თქუენ ახლა კითხუა რომ არ ვიცით, საიდან რას წავიკითხავთ. მას ჰინველად ჩუქნი-

თვს საჭიროა ქართული სასწავლებელი. ახა რა არის თუ უბედურება არ არის ჩუქნს თავსედა, ერთი მილიონი ქართველი მანც არ არის მრთელს საქართველოშიმერეთში? ამ ერთს მილიონში ორასი და სამასი მკითხველის მეტი არ უნდა გვეგულებოდეს?!... დაგრემდეთ მანც, არაინ გავგიგოს უცნო ქვეყნის ხალხმა!.. ასე ჩემო თურგდალეულო, ამ მარხეში, რისთვისაც არ შეეძარება ევროპიულს ჟურნალს; ჰბაძავს სუსტი, მქრალი, ჩუქნი ცისკარა, გასილს მთვარეს, ესე იგი სრულს და გაგსილს ევროპიულთ ჟურნალს, მაგრამ სუსტათვი ჰფენს სხივს ჩუქნის წყალობით, თუმიც ამ ლექსე თქუქნ სხუა გვარად და უგუღმათ მარტავთ. რაც არ გინდათ, ცხადია არ დანახავთ? .. დიხს, სწორეთ, მაგრამ მე ეს მიკვრს, აქამდინ, ამ ექქისის წლის განმავლობაში თუ გული გტკიოდათ, რატომ არ დაქმარენათ ცისკარს ან მწერლობით, ან რჩევით? არ ვიცი ახლა რა ფიქრათ მოგსვლიათ; გგონებთ ეგ მაშინ უნდა წარმოგეთქათ, როდესაც ერთს საგანგებოს, იშვითს ქმნილებას გაჩუქნებდი, თუ არა და, დაღაცულთ, მისდგომინართ ცისკარს, რომელიც ჩუქნის წყალობით ძლივს დაღლიალებს წარმევალს ქუქუანაში და უთახმობის ჩვეულების მიხედვით იძინათ: დაჭკა ბიჭო, დაჭკა ბიჭო, სულ ცისკრისა ბრალა! ...

მოლაუბე.

რედაქციისაგან.

შირველის იანვრიდან დაიწყო გამოცემა ცისკარში გარბის-
დის ცხოვრების ბეჭდვასა. ჩუქნ დიდათ დამნაშავეთა.
გრანტო ჩუქნს თავსა, რომ აქამდისან არ გაკაცნით
(ცისკარის) შეითხველებს ეს გამოჩენილი და სამაგალითო
თავისის კეთილშობილებით და უბიწოს მოქმედებებით
გატი, ცნობილი მართულს ხმელეთზედ.

გარბისაღდი ამ უმად არის დაჭრილი და იმყოფება
ტყვეთა იტალიის გორლოლის ვიკტორ კმანუილისაგან.
გარბისაღდის უბედურებაში მიიღეს ეველასედ უმეტესი
მონაწილეობა ანგლიანსებმა. ყოველს ანგლიის ქალაქებში,
მანრებში და თათქმის სოფლებშიაც და ღონდონშიყო-
ველს სახლში, გასტინიცებში, კატიენებში და სხ. იყო
ღაზარაკი, სასარგებლოდ გარბისაღდისა და თათქმის მო-
ელი ანგლიის ნაციადამ მიერთვა ადრესი. ანგლიის უცხო
მხრების მიანისტრმა ჟონ რასელმა, თავს გამოიღო რომ
გარბისაღდი განთავისუფლდეს ტყვეობიდან და არ გა-
ბედოს იტალიის მთავრობამ არა ვითარის სასჯელის მი-
ყენება და აგრეთვე ამ ადრესშივე სთხოვეს, რომ იტა-

ლიას, რომლისათვის ესაა ეს იტალიის გმირო იმეოფება ტყვეობაში (*) მიეცეს ერთობა გარდა. ამისა მოქალაქეებში გროვდება ფული სასარგებლოდ იტალიის ერთობისა და ეს ფული უნდა იყოს გარბაღდის განკარგულების ქიშკი. — გარბაღდი დასჭირეს ასპრომონტის ბრძოლაში, რომელსაც გარბაღდი დაიძრა სიცილიიდან თავისის ვალანტიორები, გამოვიდა კლანდინიას მოქება და მიასწია რა ასპრომონტს, რამდენისაჲ ასის კაცი, მაშინ იქ შეხვდა პოლკოვნიკი ზაღვანიანი ლეონტის ჯარითა. გარბაღდემ იცოდა რომ თუ ბრძოლა მომხდარ-

(*) რადგანაც იტალია არის დიდის ხნიდგანვე ცაგლეჯილი სხუა და სხუა სახელმწიფოების კელში, და ნაწილებათ და ზოგნი ნაწილნი არიან ჩავარდნილნი სხუა სახელმწიფოების კელში, ამ მიზეზით იყო და არის კადეკატა საშანელს შეიწროებაში. ამისგანთ გარბაღდი თანახმად ხალხის სურვილისა, თუქმის თავის დენი იბრძეს იტალიის ერთობისა და კეთილდღეობისათვის, მაგრამ სხუა და სხუა მიზეზებისგანთ ვერ ვერ მოუყვანია ეს კეთილი საქმე აღსრულებაში. აქამდინ იტალიის მთავრობაც ამასთანა მხსეობდა და სწარმოებდა, მაგრამ ამ უკანასკნელს დროებაში გარბაღდი გასცვალეს ნაპოლეონის პოლიტიკასკედ და ნაპოლეონის უთანხმოო ვერ გაჭებდა მთავრობამ მიყოლა, ამისგანთ მოხდა განსყოქლება გარბაღდისა და მთავრობის შორის: ხალხი დარჩა გარბაღდისაგან, რადგან ხელადენ ამში თავის შემწყვს და ჯარები დარჩნენ მთავრობის მხარეს.

იყო, ორსავეს მხარეს უნდა დახრცილიყვნენ თავისი სავარაუდონი, თანამომხენი, რომელთათვისაც რაც თავს მოესწრო იმ დღიდან იბრძოდა და იყო განდევნილებად, ამისათვის, გასცა სასტიკი ბრძანება, რომ არც ერთის იმის ვალანტიორს (*) არ გაეუდნა ბრძოლა და თოფის სროლა და არც თვითნა ჭიჭიჭობდა, რომ იტალიის ჯარები ან სარდლები გაიშეკებდნენ თავისავე თანამომხეებს და მარალის საქმისათვის მებრძოლს ხალხს დასახრციან. მაგრამ გონება დასმული ვალანტინის ჭიჭიჭობდა სხვა თრია. იმისა ჭიჭიჭდა ნაბრძანები, რომ სადაც შეხედებოდა გარბაღდის ყოველივე ამისი ძრეულობა მოესწო. ვალანტინისა უბრძანა ჯარებს მისვლა გარბაღდსედა, ასტუდა სასხელი ტიტლი; რაჯენამე კაცი გარბაღდის ვალანტიორთაგანი მოიკვლეს მამანვე და დაპირეს იბრძოდა სროლა. გარბაღდი შეჰდა ტყუილად, უკლიდა წინ ჯარებს და ყვროდა, რომ არავის არ გაეუდნა სროლა. აქ მოხვდა ორგან ტყუა გარბაღდის; ერთი ფეხში და ერთი ზედა ტანში. დაჭრილი გარბაღდი წაიყვანეს და ერთის ხის ქვეშ დაწესეს. ვატარას ხანს უკან მოიყვანეს გარბაღდისთან დაჭრილი შვილი ამისი, ოცის წლის ემწვლიკაცი.

(*) ვალანტიორი არის თავისის ნებით შესული ჯარში და, რადგანაც გარბაღდის ჯარები იყო შედგენილი თავისის ნებით ჯარში შესულებისა, ამისთვის იმის ჯარებს საზოგადოთ ეძახიან ვალანტიორებსა.

რადგანაც გარბაზდის ჟარებს (*) არა ჭქანდათ ბრძოლის ბძახება, ამისამო იმათი დანებება ან გაუჭიდა შოღვაკონიკს შალვაიანის და გარბაზდი დარჩა ტყვეთ. გარბაზდი და იმისი შული ორივე დაჭრილები გაგზავნეს ვერცხიანთში. შული ესეა კარგათ არის, მაგრამ თითონ გარბაზდი არის შეწუხებული დაჭრილობისაგან. ამას წინათ ჭქამიერს ჭქანდათ რჩევა ამის დაჭრილობაზე და ზოგი ამბობს, რომ ტყვეთ კიდევ არის დარჩენილი და ზოგი ამბობდა აღარ არის ამის დაჭრილობისას იწერება საუკეთესო ანგლის ჭქამა შატრიაჯი, რომელაც არის ასტლიდამ გაგზავნილი გარბაზდის მოსარჩენად, რომ იმედით მალე მოარჩეს; გარბაზდი ისე დაჭრილობისაგან არ არის შეწუხებული, როგორც იფიქრისაგან, რომ ვაი თუ ის საქმე გადუწიგვ ტყვეთ დარჩეს, რომლისათვისაც თავისი დღეები იბრძოდა და იყო ამის სიცოცხლის საგანი. (იტალიის ერთობა.)

ჩვენ ვერცხიანთით რომ რაც გარბაზდის ცხოვრების წიგნში არ არის შემოტანილი, იმის თავის გარდასაკალი ამ უკანასკნელს დროებაში. ესეა გამოვკრიბოთ სხუთ და სხუთ გასეთებიდამ და ჩამატებთ ამის ცხოვრების წიგნსა.

გასაცნობელად ამის დიდ სულთქებისა, დაუფასებუ-

(*) გარბაზდის ჟარებში დედაკებიცე იფენენ გარბაზდ შემოსილები. საზოგადოთ გარბაზდის ჟარები შესდგებოდა უმარჯლო კაცთაგან. ამათში მომეტებული ნაწილი იყო თქმსმეტის წლიდამ თერამეტის წლამდინ.

ლის და აღუწერელის კეთილშობილურის სიმატლით მოქმედებისა, წარმოუდგენთ შეითხველს ამის გულისთვან წარმოთქმულსა.

აი რასა ჭსწერს ის ანგლიჩანებსა:

«გაცი, რომელიც მიეცემა სშირად ფიზიკურსა და ზნეობით უბედურებასა, იმას სსჭაყედ უმეტეს შეუძლიან გრძნობა კეთილისა და ბოროტისა, ის მისცემს წვეპას, შეხგუნებას, უოკვალს ცუდის მოქმედსა და აიფასებს კეთილსა. ამისთანავე განუცხადებს მადლობას უოკვალს კეთილის მოქმედს. და შეცა კალი მატქეს შენი მადლობის წარმოთქმისა ანგლიის ხალხო! შეცა ვგრძნობთ თქქწნს სიკეთესა, რატვი შესაძლებელი არის ჩემის სულისგან, შეს იეაჲ ძმა და მეგობარი ჩემი ბედნიერებაში და ახლაც ჩემს უბედურებაში დარჩი ჩემს მეგობრათ და კელის მომწოდებულად. ღუთის მაჯლი იეკეს თქქწნსკუდა! ჩემი მადლობა ამით უფროა ძლიერი, რომ წარმოთქმის სულისა და გულის სიღრმიდამ და წარმოთქმის მოელი ხალხის სასოგადო გრძნობით, რომელსა შორის შენ წარმოადგენ ზროგრესსა (კანტობრიობითს წარმეტებასა) ღიას: შენახარ ღირსი მრთელის ქქწყენის მადლობისა, ამიტომ, რომა შენ აძლევ შსწუნარებას უოკვალთ უბედურთ და უბედურებათა, საიღამაცვი უნდა წარმოადგებოდნენ ესენი; შენ მიიღებ მონაწილეობას სხვს მწუნარებაში და სცემ ნუგემსა. მე, როგორათაც სხუანი მზავაღნი, ვხედავდი რა სიმატლეს

მრავალგან ფეხქეჭშ გათულებით, მივეცემოდი განწირუ
 ლებას შესახებ კაცობრიობის ჰროგრესისა. მაგრამ რა-
 კი შენ წარმოგიდგენდი თვალ წინა. ჩემი აზრები დამ-
 შვდებოდნენ და გული ჰპოვებდა რადაც სულის სიმშუ-
 დესა- მიჭეკვ გაბედვით შენს გზას დაუმარცხებულა და
 შეურყეველა შთამომავლობა და მოიწვე სხუა ხალხთა
 შთამომავლობაც კაცთმოყვარეობის გზასედ. მოიწვე
 შენა თანაშემრომელათ, ირანციის შთამომავლობაც! ორ-
 ნიკენი თქვენს უნდა მადიდეთ კელი კელს ჩა-
 კიდებულნი კაცობრიობის განათლების წინ, მოიწვიე ისა!
 მოიწვიე ყოვლის ღონისძიებითა, მოიწვიე თავისვე ხმით
 და დიდის განდევნილის კაცებით, თავისის ვიკტორ ჰიუ-
 გოთი, — რომელიც ჰქადაგებს საქმეწინიერო ძმობასა და
 ერთობასა. უთხარა, რომელ შეპერობა რომლისამე ქმნე-
 ენისა ძალით და ბრძოლით არის ჩირქი ჩქნისას საუკუ-
 ნესი და არის ნიშანი შეშლილის გონებისა! და რათ
 უნდა დავიპეროდეთ სხუათა მამულებსა და ქმნენებსა,
 მაშინ, როდესაც ყველანი ვართ ძმები და უნდა ვცხოვრე-
 ბდეთ ძმურათა? მოიწვე ისა და ნუ დაბრკოლდები ამითა
 რომ ის არის ჯერეთ დროებითი შეცდობილებაშია. ის
 უთუოთ ამოიღებს ხმას თქვენს ძახილსედ და შეიჯე-
 რებს თქვენს მიწვევასა, თუ დღეს არა ხვალ მაინცა,
 თუ ხვალ არა ზღა. დასურე მოწვევნი ძლიერთ გვედ-
 ცის ძეთა და მიეპერ იმასა ყოვლის ძალითა, მხნე ძენი
 აღზინსა, შეურყეველნი მათავენი სადმართო თავისუ-
 ფლების აღისა ევროპიის მატურიკსედ მო-
 გიდგებიან მხარ და მხარ. მოიწვე ძლიერი ამერიკის

რესპუბლიკა, ის არის შენი ძე, გამოსული შენიდამ და ამასთანავე ის ესტა იბრძვის მოსპობისათვის მონებისა ისე უბიწოებით, კეთილშობილურათ და დიდსულოვნათ შენგან დაწოხილი. მიეცი კელი შემწეობისა, რომ გაიმარჯვოს იმან ამ საქმეში და მოიგოს მარჯვეთ ეს საშინელი და ტონების შესაზარავი სისხლის ღვრა, რომელიც წარმოსდგა კაცთა ხორცის მგლეჯვათა, და მსუიდეველთაგან; მიეცი კელი შემწეობისა და მიეც ალაგი თავისთან დიდს საქმესწინა კონტრესში ამ გამომეძევეელს კაცობრიობის გრძნობის მოქმედებაში. მოიწვე კერეთვე ყოველივე ხალხი, რომელთაცგი აქვთ თავისუფალი ნება და ნულარა ჭკარტავ მარჯვებ შემთხვევასა და დროებასა. უპირატესობა რომელიც ბეგუთნის ესტა შენა, შეიძლება რომ ხელ შენი აღარ იყვეს. მაგრამ დემოკრატია ნუ ქნას რომ ეს მოხდეს. აღსდებ ბრიტანია და ნულარა ჭკარტავ დროებასა! აღსდებ მართლითა პირითა და უხუტუნუ ხალხს გზა, რომელსედაც ჯერ არს იმათი გაგლა. როდესაც საქმესწინა კონტრესი იქნება გადაწვეტილი სხუა და სხუა დავათა და ახირებათა სხუა და სხუა ხალხში, მაშინ რამი და სისხლის ღურა შეუძლებელიდა იქმნება ქმესწინაზედ. ყოველივე ესე ყუმბარანი, ყოველი შეიარაღება და მომსაღებსანი იქნებიან ამაონი და უსარგებლონი, მაშ დაიწვე ანგლის ხალხო, დრუთის სახელობაზედ, დაიწვე ეს დიდი კაცობრიობის შეერთება და მიეცი ესე ძროფისი საუნჯე ესტანდელსავე თაობას. გარდა შევიცარისა ბელგიისა და სხუათა, რომელნიცა მაშინვე მოტყევენ მხარს ერთს მოწვევანაზედ, შენ ნახამ

რედაქციისაგან.

ვესარებთ ჩუქნის «ცისკრის» მკითხველთა და უოველს ქართველს, ვისაცეი უვეარს თავისი სამშობლო ენა, რამ მომავალის წლის იანვრიდგან, გამოიცემა ტელისში ახალი ქართული ყურნალი «საქართველოს მოამბე». — დარწმუნებულნი ვართ ჩუქნი «ცისკრის» მკითხველნი მიაღებენ გულმხურგაღედ მონაწიდეობასა ამ საზოგადოდ სასარგებლოს საქმეში. ამათანავე კბეჭდვით ახლის რედაქციის გამოცემულს პროგრამას... რედ. კ.

«მომავალ 1863 წ. იანვრის თვიდგან გამოიცემა ტელისში ახალი ქართული ყურნალი «საქართველოს მოამბე».

ამ ყურნალში მოელის წლის განმავლობაში შემოელენ შემდგომნი ნაწილები:

I წმინდა სალიტურატურა: ლექსები, მოთხრობები, დრამები, კომედიები, ნამდვილები და ნათამაშები.

II ისტორიული: საზოგადო ისტორია; განსაკუთრებითი ყურადღება მიექცევა საქართველოს და ერთობ კავკასიის ისტორიაზედ.

III საზოლიტიკო და სოფლიური ეკონომია: აქ გეგლებით გავაცნოთ ჩვენს საზოგადოებებს ეს საკნები იოღენად, რამოღენათაც დრო და საჭაროება მოითხოვს.

IV კრიტიკა და ბიბლოგრაფია: აქ განსარჩევიან უცხო ენებზედ დაწერილი თხზულებები და ქართული წიგნები.

V სხვა და სხვა ამბავი:

VI დამატება: ამ ნაწილში დაიბეჭდებიან ძველი ქართული თხზულებები, ანუ გამოჩენილნი უცხო ენებიდამ

თარგმნილი რომანები.

ამ პროგრამის ამ უმად აღარაფერს არ ვუმატებთ; რაც შეეხება აუტორის ხასიათსა და მიმართულებასა, იმაზედ არაფერს ვიტყვით. ჩვენ ვაჩნით, რომ თითოეულ აუტორსა გამოიჩინოს თავისი თავი, თითონ საქმეში გამოხატვას თავისი ხასიათი და არჩეული გზა, ეს უმეცობინებს ყოველ წინასწარტყვას, ჩვენ გვსურს გვემსახუროთ საზოგადოებას, ვარგათ და გამოკავდეთ; ამისთვის ვიკისრეთ აუტორის გამოცემა. სურვილი ჩვენნი გულ წრფელია და ჭკუმიანი. და, თუ ღონე შეგვეწყობა და ცოტათი მაინც აღვასრულოთ ჩვენი სურვილი, ამისთვის ვმყოფილი ვაქნებით, ჩვენის მხრით, რასაც ვიშევიძლებთ, არას დაზოგავთ, დანარჩენი თვით საზოგადოებაზედ ჰქვია.

ისტორიული ნაწილის რედაქტორობა იკისრა უფო. ნიკოლაოს დოდოშვილს, სხვა და სხვა ამბავის უფოდ. დათო ვიფიანმა და საპოლიტიკო და სოფლიურ კვლევებისათვის უფ. ივანე სურბერიაკოვმა.

აუტორი «საქართველოს მთაში» თუ და თუ გზამა სივრცით შეიდ თანხიდან, ათამდე, ანუ **112** **186** **160** გვერდამდე, თუ შეგვეძლება ამაზედ მეტი.

ფასი მთელის წლის ნაშრომისა შინ გაცხადებით ერთი თუმანი, გაუგზავნელად ცხრა მანეთი.

ხელის მოწერა მაილება რედაქციაში, რომელიც იმყოფება ტფლისში, გალავანის პრინციპატზედ, თ. ავანე მუსხრანსვის სახლებში, № 26.

ილია ჭავჭავაძე

რედაქტორი «საქართველოს მთაში»